

TARTU ÜLIKOOL
SOTSIAAL- JA HARIDUSTEADUSKOND
AJAKIRJANDUSE JA KOMMUNIKATSIOONI INSTITUUT

**EELTEISMELISTE SUHTLUSPORTAALIDE KASUTAMISE
PRAKTIKAD rate.ee NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Koostanud: Virge Tamme

Juhendaja: Andra Siibak, PhD

Tartu

2010

SISUKORD

SISUKORD.....	2
SISSEJUHATUS.....	5
I TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD	7
1.1 Eesti noored ja online-võimaluste kasutamine	7
1.2 Suhtlusportaalide kasutajad ja kasutuseesmärgid.....	8
1.2.1 Eesti noored kui suhtlusportaalide kasutajad.....	9
1.3 Enesepresentatsioon suhtlusportaalides	10
1.3.1 Eesti noorte enesepresentatsioon suhtlusportaalides.....	11
1.3.1.1 Suhtlusportaal rate.ee	12
1.4 Online-võimalustega kaasnevad riskid	14
1.4.1 <i>Online</i> -riskide klassifikatsioon	14
1.4.2 Riskidega kokkupuutumine	16
1.4.3 Kasutusvõimalustest tulenevad riskirühmad	18
1.5 Seminaritöö tulemused.....	18
1.6 Uurimisküsimused	20
II MEETOD JA VALIM.....	22
2.1. Meetod.....	22
2.2 Valim.....	24
III TULEMUSED.....	26
3.1 Eelteismeliste suhtlusportaalide kasutamise põhjused	26
3.1.1 Konto loomise idee	26
3.1.2 Konto loomise eesmärk	29
3.2 Rate.ee kasutamise harjumused.....	31
3.2.1 Rate.ee kasutamise sagedus.....	32
3.2.2 Andmed rate.ee profiilil	34

3.3 Noorte poolt kasutatavad rate.ee keskkonna võimalused	37
3.3.1 Täiendavate tekstiliste võimaluste kasutamine.....	40
3.3.2 Visuaalsete võimaluste kasutamine	41
3.3.3 Kogukondlikud võimalused ehk klubidega liitumine	45
3.3.4 Eelteismeliste poolt kasutust mitte leidvad võimalused.....	46
3.4 Rate.ee kasutamisel tekkinud emotsioonid	48
3.4.1 Positiivsed emotsioonid.....	48
3.4.2 Negatiivsed emotsioonid	50
3.5. Suhtlusportaali kasutamisest tulenevate ohtude teadvustamine	52
IV JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON.....	55
4.1 Eelteismeliste suhtlusportaalide kasutamise eeskujud ja põhjused	55
4.2 Eelteismeliste suhtlusportaalide kasutamise harjumused.....	57
4.2.1 Visuaalsete võimaluste kasutamine	58
4.2.2 Kasutajaprofiilil sisseviidavad uuendused	60
4.2.3 Isikuandmete kajastamine kasutajaprofiilil	60
4.2.4 Kasutamata võimalused.....	62
4.3 Suhtlusportaali kasutamisega tekkinud emotsioonid.....	63
4.4 Suhtlusportaalide kasutamisest tulenevad ohud ja nende teadvustamine	64
4.5 Meetodi kriitika	66
KOKKUVÕTE.....	68
SUMMARY	70
KASUTATUD KIRJANDUS	72
LISAD.....	78
Lisa 1 Intervjuu kava	78
Lisa 2 Intervjuude-vaatluste transkriptsioonid.....	80
N(10) intervjuu-vaatluse transkriptsioon	80
N(11) intervjuu-vaatluse transkriptsioon	83

N2(11) intervjuu-vaatluse transkriptsioon	87
N3(11) intervjuu-vaatluse transkriptsioon	92
N(12) intervjuu-vaatluse transkriptsioon	96
M(10) intervjuu-vaatluse transkriptsioon	103
M2(10) intervjuu-vaatluse transkriptsioon	106
M(11) intervjuu-vaatluse transkriptsioon	108
M(12) intervjuu-vaatluse transkriptsioon	111
M2(12) intervjuu-vaatluse transkriptsioon	116
Lisa 3 Intervjuude analüüsi kodeerimistabel	119

SISSEJUHATUS

Eesti internetimaastikul on portaal, mis omab kõrget kasutajaaktiivsust erinevates vanuseastmetes. Tegemist on suhtlusportaaliga rate.ee, mis on Eesti noorte seas endiselt populaarsemaid virtuaalkeskondasid. Viimast kinnitab ka portaali statistika, mis ütleb, et 10-16 aastaseid portaalikasutajaid on ca 123 000 (rate 2010a). Nimetatud vanusevahemikku jääb ka käesolevas töös uurimise all olev sihtgrupp, 10-12 aastased eelteismelised.

Keskmisest suuremas Eesti linnas elab umbes 123 000 inimest. Seal linnas hoiab inimesi koos nende kodu, perekond, töö ja muud elulised faktorid, kuid mis on see miski, mille pärast logib rohkem kui 100 000 noort, eelkõige eelteismelist, pea iga päev sisse suhtlusportaaali rate.ee?

Rate.ee-d võib nimetada Eestis suhtlusportaalide uurimise keskmeks, kuna sellel on palju erinevaid tahke. Suhtlusportaalide kasutamist on oluline uurida just eelteismeliste kontekstis, kuna varasemalt on läbi viidud uuringuid, mis on käsitletud kõrgemasse vanuseastmesse jäävate noorte (Kalmus 2008, Kalmus *et al* 2009, Boyd 2008, Valkenburg *et al* 2005, Livingstone 2008) kasutuspraktikaid ja eesmärke, kuid eelteismeliste kasutuspraktikatele ei ole siiani suurt rõhku pandud (vt Siibak ja Ugur 2010). Eelteismeliste kasutuspraktikaid ja motiive on oluline uurida juba sellepärast, et 10-12 aastaseid paremini mõista. Uuritav iga on muutuste aeg ning drastilisemaid muutusi väljendatakse ennekõike keskkonnas, kus on minimaalne vanemlik järelevalve.

Tartu Ülikoolis on varasemalt uuritud noorte seksikuse konstrueerimist (Murumaa 2006), varikontosid (Laos 2007), noormeeste visuaalset identiteeti (Miljan 2007) ning eelteismeliste tüdrukute visuaalset identiteeti (Proosa 2009) suhtlusportaalil rate.ee. Ka käesolev bakalaureusetöö annab oma panuse rate.ee uurimisse ja eelteismeliste kasutuspraktikate mõistmisse.

Bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida eelteismeliste suhtlusportaalide kasutamise praktikaid. Kuna rate.ee on Eesti eelteismeliste seas endiselt enim kasutatav suhtlusportaal, kirjutatakse töö just rate.ee näitel. Uurimisteema konstrueerimisel lähtuti arusaamast, et praktika mõiste

kujutab endast tegelikku suhtlusportaalide kasutust ning seal läbiviidavaid tegevusi. Mõistmaks eelteismelisi ja nendepoolseid eesmärke, püstitasin neli suuremat uurimusküsimust, millele püüan töö käigus vastused leida. Esimene uurimisküsimus keskendub põhjustele, miks on 10-12 aastane rate.ee keskkonnas aktiivne, teine küsimus annab vastuse suhtlusportaalide kasutamise harjumuste kohta, kolmas küsimus uurib rate.ee kasutamisega kaasnevat emotsioone ning viimaks uurin, milliseid riske on eelteismelised tajunud või millistega kokku puutunud virtuaalset suhtluskeskkonda kasutades.

Töö koosneb neljast peatükist. Esimeses peatükis saab tutvuda teiste uurijate tulemuste ja teoreetiliste lähtekohtadega. Lähemalt keskendun eelteismeliste *online*-võimalustele ja suhtlusportaalide kasutamisharjumustele nii Eestis kui välismaal. Samuti annan ülevaate enesepresentatsiooni võimalustest suhtlusportaalides, tutvustan lähemalt suhtlusportaalide fenomeni, rate.ee-d ning annan ülevaate ka levinumatest internetiriskidest. Seminaritöö tulemused ja põhilised uurimusküsimused toon välja peatüki lõpus.

Teises peatükis kirjeldan uurimisel kasutatud meetodeid ja esitan põhjendatud ülevaate valimist. Kolmas osa tööst jaguneb uurimusküsimustest lähtuvalt neljaks ning keskendub tulemustele ja nende esitlemisele, mille olulisemad järeldused ja arutelu toon välja neljandas peatükis. Lühülevaate töö tulemustest annab kokkuvõtte, millele järgneb kasutatud kirjanduse loetelu ning lisad, kus on väljad toodud nii intervjuu kava, intervjuu-vaatluse transkriptsioonid kui ka intervjuude kodeerimistabel.

Töös kasutan paralleelselt nii laste, eelteismeliste kui noorte mõistet. Lapse mõistet kasutades pean silmas perekonna järeltulijat, rääkides lapse ja vanema kontekstis. Noorte mõiste kasutus tuleneb enam teoreetilistest lähtekohtadest, kus toetun teiste uurijate läbiviidud uuringutulemustele, kus on üldjuhul käsitletud vanusegruppi 11-18 eluaastat. Empiirilises osas kasutan enam eelteismeliste mõistet, kuna minu poolt läbiviidud uurimus käsitleb endast vaid eelteismelisi ehk 10-12 aastaseid poisse ja tüdrukuid.

I TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

1.1 Eesti noored ja online-võimaluste kasutamine

Kolm neljandikku Euroopa noortest kasutab internetti (Livingstone & Haddon 2009). Internetikeskkonnas täidavad noored kolme rolli: nad on osalejad, algatajad ja vastuvõtjad (Livingstone & Haddon 2009: 10). Enim noorte poolt kasutatust leidnud *online*-võimalused jagunevad neljaks: haridus (sh õppimine ja digitaliseeritud kirjandus), osalus (sh kodanlik seotus), loovus (sh enesepresentatsioon), identiteet ja sotsiaalsed sidemed (Livingstone & Haddon 2009). Tulenevalt uute võimaluste mitmekesisusest, veedavad noored internetikeskkonnas aega rohkem kui kunagi varem (Kalmus *et al* 2009b: 2).

Eesti lapsed ja noored kuuluvad internetikasutajate osakaalu poolest stabiilselt Euroopa esirinda, mida kinnitab ka Flash Eurobaromeeter 2008, mille tulemused näitavad, et Eestis kasutab internetti 93% kõigist 6-17 aastastest lastest (Kalmus *et al* 2009a: 118). Eesti õpilased näevad internetti eelkõige võimaluste pakkujana, olles veendunud, et see aitab kiiremini maailma tundma õppida (Kalmus *et al* 2008). Sarnast tendentsi on välja toonud ka Boyd (2008: 135), kes on leidnud, et sotsiaalne suhtlus avalikus keskkonnas aitab noortel areneda.

Kalmus *et al* (2009c: 78) uuringutulemuste kohaselt eelistavad Eesti noored kasutada internetis Messengeri (88%), kuulata muusikat, raadiot (87%), lugeda ja kirjutada e-kirju (69%). Enam on hakatud kasutama (aja-)ressursirohkeid *online*-võimalusi nagu interneti vahendusel videote, filmide ja televisiooniprogrammide vaatamine, millega tegeleb 71% 11-18 aastastest noortest (Kalmus *et al* 2009c: 78). Omaloomingulistele tegevustele, suhtlemisele ja tarbijakäitumisele orienteeritud võimalusi kasutavad enam noored, kelle internetikasutusoskus on keskmisest kõrgem ning motivatsioon seotud sõprusringkonna laiendamisega (Kalmus *et al* 2009c). Viimast võimaldavad näiteks suhtlusportaalid, sh rate.ee, oma laialdase kasutajaskonnaga. Aja möödudes noorte huvid *online*-tegevuste suhtes muutuvad, prioriteetide muutustega kaasnevad variatsioonirikkamad *online*-tegevused

(Kalmus *et al* 2009c). Näiteks haridus kui prioriteet. Kalmus *et al* (2009c) tulemustest nähtub, et internet omab hariduse omandamisel olulist rolli. Õppematerjalide otsimisega *online*-keskkonnas tegeleb 90% Eesti noortest ning 80% kasutab *online*-võimalusi koolitöö tegemiseks (Kalmus *et al* 2009c, 73-74).

Tulenevalt uue meedia kasutusharjumustest jagab Kalmus (2008) noored, vastavalt *online*-sisuloojatüübile, kuude rühma: mitmekülgne, blogikeskne, kodulehekeskne, rate-keskne, foorumikeskne, kommentaaridekeskne ja väheaktiivne. Kui Kalmus (2008) keskendub uuringus 11-18 aastastele, siis käesoleva töö fookuses on vaid rate-kesksed eelteismelised (10-12 aastased). Konkreetsele rühmale iseloomulikuks omaduseks on teistest tüüpidest oluliselt aktiivsem osalemine suhtlusportaalis rate.ee. Pea 86% sellesse tüüpi kuuluvatest noortest omab rate.ee-s profiili, mida uuendab sageli 27% ja mõnikord 58% rühma liikmetest (Kalmus 2008: 51). Rate-kesksele tüübile on omane ka aktiivne osalemine blogosfääris (Kalmus 2008). Poiste ja tüdrukute aktiivsus blogosfääris kandub üle ka rate.ee sisuloomesse, kus alternatiiviks blogile on kasutusel päevik.

Eesti noored kasutavad *online*-keskkonnas enam suhtlusele orienteeritud võimalusi, sh suhtlusportaale. Järgmises peatükis käsitlen suhtlusportaalide kasutajaid ning kasutuseesmärke.

1.2 Suhtlusportaalide kasutajad ja kasutuseesmärgid

Subrahmanyam *et al* (2008) poolt läbi viidud uuringus selgus, et peamised eesmärgid, miks noored suhtlusportaale kasutavad, on kommunikatiivsed. 91% kasutajatest kasutab seda eesmärgiga olla kontaktis sõpradega ja 82% eesmärgiga suhelda lähedastega, keda nad silmast-silma näevad harva (Lenhart *et al* 2007: 6). Siibaku (2009b) hinnangul kasutavad poisid ja tüdrukud suhtlusportaale eesmärgiga luua oma isiklik ja ainulaadne vanusekaaslastega ühtne kultuur. See protsess on tõlgendatav jäljendusena, mis võimaldab neil saada osaks täiskasvanute kultuurist (Corsaro 1992). Suhtlusportaale kasutama hakanud noored otsivad üldjuhul kontakti vanade sõpradega ja püüavad leida uusi tuttavaid, kelle kaudu oleks neil võimalus defineerida sotsiaalseid situatsioone. Nad loevad märke ja jälgivad vanemate portaalil viibijate tegemisi, proovides seejuures läbi paljusid täiskasvanutele omaseid rolle (Siibak 2006). Paljudele noortele on *online*-sisu ja võrgustike loomine lahutamatu osa isiku identiteedist, elustiilist ja sotsiaalsetest suhetest.

boydi (2004) uuringust nähtub, et peamiselt kasutatakse suhtlusportaale inimeste ülesleidmise eesmärgil. Peter *et al* (2009: 89) kohaselt näib suhtlusportaalides olevat vaene-saab-rikkamaks efekt: madala enesehinnanguga inimesed tutvuvad enam kui kõrge enesehinnanguga iniviidid, mille tulemusena suurendavad nad oma kontaktide arvu. Siibaku (2006) hinnangul piisab pikaajalise internetisuhtluse loomiseks vaid mõnest fotost, mis tuleks rate.ee-sse üles laadida ning millele seejärel tagasisidet ootama jääda.

Suhtlusportaalid pakuvad lisaks sõprusringkonna suurendamisele võimalust leida huvigruppide kaudu ühiste huvidega inimesi. Lisaks sõprade leidmisele kasutatakse suhtlusportaale ka kaaslase leidmise eesmärgil.

Toetudes boydile, kes uuris portaali Friendster, võib suhtlusportaalide kasutajad jaotada nelja gruppi (2004):

1. *Friends* (*friend* i.k sõber) – liikmed, keda tuntakse isiklikult reaalelus ja keda usaldatakse kui sõpru.
2. *Friendsters* – liikmed, keda võib liigitada sõpradeks, kuigi üksteist ei tunta ega usaldata.
3. *Fakesters* (*fake* i.k võlts) – võltskontode omanikud, kes peidavad oma tegelikku identiteeti teiste eest.
4. *Fraudsters* (*fraud* i.k pettus) – liikmed, kes omavad võltskontot ja on seotud finants või seksuaalpettustega, mis põhjustavad liikmeskonnale kahju.

Järgnevas alapeatükis käsitlen Eesti noori kui suhtlusportaalide kasutajaid. Kui Ameerikas on populaarne MySpace (Livingstone 2008), Taanis Arto ja Rootsis Lunastrom (Siibak & Ugur 2010: 8), on Eestis eelteismeliste seas jätkuvalt populaarseim suhtlusportaal rate.ee.

1.2.1 Eesti noored kui suhtlusportaalide kasutajad

Suhtlusportaalid võimaldavad noortel *online*-keskkonnas aega veeta ja suhelda sõprusvõrgustikuga oma isikliku profiili kaudu. Lisaks suhtlusportali kui kommunikatsioonivahendi olemasolule kasutatakse neid ka sõpradega plaanide paika panemiseks ja uute sõprade leidmiseks (Lenhart *et al* 2007).

Internetiküsitluse „Noored ja internet“ (2007) tulemustest selgub, et 67% rate.ee kasutajatest oli endale profiili loonud sõprade eeskujul, 55% motiveeris soov leida uusi sõpru ja tuttavaid (Kalmus *et al* 2009b: 19). Eesmärgiks oli ka leida poiss-/ tüdruksõpra ning kuuluda sarnaste hobidega inimestega ühte klubisse. 37% noortest näeb klubisid kui võimalust aruteluks ja 23% noortest kui kohta, kust saada nõu (Kalmus *et al* 2009b: 17). Kasutajatest peab näiteks kommentaaride jätmist kui sidepidamisvahendit oluliseks 34% ja mitteoluliseks 66% (Kalmus *et al* 2009b: 16). Samast uuringust nähtub, et suhtlusportaale kasutatakse (43%) teadlikult enesepresentatsiooni võimalusena. Konto luuakse ka huvi pärast, nägemaks, millised inimesed veel rate.ee-d külastavad. Kasutajaks registreerimisel kehtib mingil määral ka põhjus „Kui sind ei ole rate.ee-s, siis sind ei ole olemas“.

Rate.ee-st on kujunenud osa Eesti noorte igapäevaelust, mille fenomeni mõistavad vaid need, kes seal ise aega veedavad. Uuringu „Noored ja internet“ (2007) tulemusena külastavad ainuüksi rate.ee-d mitu korda päevas 41% ja 29% noortest teeb seda iga päev (Kalmus *et al* 2009b: 29). Järgmine alapeatükk räägib lähemalt suhtlusportaalis läbiviidavast enesepresentatsioonist.

1.3 Enesepresentatsioon suhtlusportaalides

Online-keskkonnad soodustavad liikmete enesepresentatsiooni (Kalmus *et al* 2009b). Kontoomanike profiilid on esmased vahendid (Ellison *et al* 2006), mille ümber enesepresentatsioon *online*-is ehitatud on (Counts & Stecher 2009: 191). Profiil on kontoomaniku jaoks primaarne võimalus end suhtlusportaalis näidata, astuda kirjavahetusse ja kirjavahetuse kaudu luua uusi tutvusi (Ellison *et al* 2006). Läbi oma profiili presenteerivad noored end kui inimesi, kellega tasub sõber olla (Peter *et al* 2009: 87). Nad loovad profiili, mis kirjeldab inimese potentsiaalset tulevikuvõimust, kus kajastatakse oma elu nii nagu nad tahaksid, et see reaalsuses oleks (Ellison *et al* 2006).

Toetudes Goffmanile (1959) võib potentsiaalset tulevikuvõimust ja reaalselt enesepresentatsiooni võrrelda dramaturgilise lähenemisega, kus positsioneerimine tuleb võtta vastavalt situatsioonile. Enesepresentatsioon *online*-keskkonnas on keeruline. Läbi erinevate tegurite peab indiviidist kui profiili omanikust moodustuma tervik (Counts & Stecher 2009).

Kasutajaankeet kõnetab profiilikülastajaid nii visuaalsete kui tekstiliste vahendite kaudu (Kane 2008). Suhtlusportaalid võimaldavad end näidata nii kaudselt kui selgesõnaliselt, mille peamine vahe on visuaalse materjali ning jutustava teksti osakaalul. Kaudne enesepresentatsioon eeldab enam visuaalset materjali ning selgesõnaline tekstilist (Peter *et al* 2009: 86).

Eesti teismeliste seas populaarne suhtlusportaal rate.ee võimaldab luua mitmekülgset enesepresentatsiooni. Tekstilistest mõõtmetest toob Kane (2008) enesepresentatsiooni vahendina välja profiiliinfo, mis annab ülevaate omaniku sotsiaalsest võrgustikust, suhtlusest jm. Ka iseloomustused ja teistele nn seinale kirjutamine, nagu Facebook seda võimaldab, väljendavad inimese enesepresentatsiooni *online*-keskkondades.

1.3.1 Eesti noorte enesepresentatsioon suhtlusportaalides

Suhtlusportaalidest on kujunenud *online*-mängumaad, millest võtab rate.ee kontekstis osa 71% 11-12 aastastest eelteismelistest (Siibak & Ugur 2010: 12). Paljude noorte jaoks on *online*-sisu loomine ja võrgustikes viibimine lahutamatu vahend oma identiteedi haldamisel, elustiili ja sotsiaalsete suhete järgimisel (Livingstone 2008: 394).

Tulenevalt identiteediloomest seisavad eelteismelised silmitsi interneti kirjaoskusega, suhtlusportaaali kasutajalehe disaini ja sätetega (Livingstone 2008: 406). Interneti kirjaoskuse all mõistetakse suhtlusportaalil kasutatavaid lühendeid ja portaalile omaseid sõnu, nagu näiteks *feim*¹, *skin*² jm. Rate.ee-s saab profiiliomanik läbi erinevate võimaluste disainida oma profiil, kasutades nii tasuta (videode üleslaadimine) kui tasulisi (*skin*) võimalusi (Proosa 2009). Proosa (2009) tööst selgub näiteks, et *skin* on virtuaalse identiteedi kujundamisel visuaalsetest aspektidest kõige tähelepanekav. Tekstilistest võimalustest kasutatakse identiteedi loomisel lisainfot ja päevikut.

Virtuaalse identiteedi alustalaks on ka profiiliomaniku kasutajanimi (Proosa 2009). Anni Proosa bakalaureusetöö (2009) tulemustele toetuvalt võib väita, et kasutajanime puhul on

---

¹ Noore tuntus portaalil rate.ee. Feimi suurus tuleneb sõprade arvust.

² Tasulise võimalusena tellitav profiili taustapilt.

Eesti eelteismeliste tütarlaste hulgas kõige levinum kasutada pärisnime või selle nimekujuga mängida (Proosa 2009: 41). Sotsiaalsete suhete presenteerimiseks kirjutatakse iseloomustusi (Proosa 2009). Oma identiteeti tugevdatakse ka klubidega³ liitumise näol (Siibak & Ugur 2010: 17). Läbi enesepresentatsiooni soovitakse pürgida TOP⁴-i, kuhu kuulumine tõstaks profiili ideaal-identiteedina teistele eeskujuks (Siibak & Ugur 2010: 12).

Fotodel mängib enesepresentatsiooni silmas pidades olulist rolli kehakeel, poos, rakurss, riided, soeng ja keskkond, kust foto on pildistatud (Siibak & Ugur 2010: 25). Enesepresenteerimise seisukohalt valivad 68% noortest profiilile üles laadimiseks pilte väljanägemise ja 53% tausta eelistuste alusel (Kalmus *et al* 2009b: 16). Jäljendades enesepresenteerimisel TOP-i kuuluvaid pilte, võimaldab see noortel avastada identiteete ja panna end erinevatesse rollidesse (Siibak & Ugur 2010: 23). Identiteet eksisteerib vaid isiksustevahelistes suhetes: ühelt poolt on see kujundatud teiste liikmete jaoks ning teiselt poolt on liikmed need, kes keelavad [*sanction*] või muudavad selle identiteedi seaduspäraseks [*legitimise*] (Peter *et al* 2009: 88). Sellest tulenevalt on oluline kajastada teistele meelepärast identiteeti, mis tooks kaasa keskkonnaliikmete-poolse aktsepteerimise ja uued tutvused.

Järgmine peatükk käsitleb lähemalt rate.ee-d, selle kasutajaskonda ja võimalusi.

1.3.1.1 Suhtlusportaal rate.ee

Rate.ee on Eesti suurim sotsiaalne võrgustik, mille lõi Andrei Korobeinik 1. mail aastal 2002 (rate 2009f). Ilma rate.ee poolse enesereklaamita kasvab suhtlusportaaali kasutajate arv pidevalt. Hetkel ulatub rate.ee kasutajate arv üle 370 000 (rate 2010a). 2009 aasta kevadel oli kasutajaid registreerunud ca 290 000 (Proosa 2009). 12 kuuga (mai 2009 – mai 2010) on saidile registreerunud juurde enam kui 80 000 kasutajat. Registreerunute arvu muutusest võib järeldada rate.ee populaarsuse kasvu erinevates vanuseastmetes.

Rate.ee-s on aktiivseid kasutajaid igas vanuses. 5-9 aastaseid kasutajaid on üle 13 000 ja 41+ vanuses inimesi üle 22 000 (rate 2010a). Kõige populaarsem on rate.ee vanusevahemikus,

---

³ Klubidega liitumine on Rate.ee võimalus, mis koondab enda alla ühiste huvidega inimesi erinevatest valdkondadest.

⁴ TOP-i kuuluvad kõrge reitingu saavutanud pildid, mis moodustavad omavahel edetabeli. Rate.ee-s on TOP 300. Meeste ja naiste TOP on rate.ee-s toodud välja eraldi.

kuhu kuuluvad ka eelteismelised. 10-16 aastaseid registreerunud portaalikasutajaid on poiste ja tüdrukute peale kokku üle 123 000 (rate 2010a). Keskmise rate.ee-s viibimise aeg kasutaja kohta on 1 tund päevas (rate 2010a).

Kontoomanikul on teistele hindamiseks ja kommenteerimiseks võimalik oma profiilile üles laadida maksimum 10 pilti. Piltide tagasisidestamine toimub sõprade vahel vastastikku, „käsi peseb kätt“ meetodil või võõraga uue kontakti loomise eesmärgil. Ajapikku võib kujuneda kahepoolsest kommentaaride jagamisest välja vestlus (boyd 2008), mis motiveerib profiilomanikke uue informatsiooni saamise eesmärgil jätkama. Lisaks profiilipiltidele võimaldab keskkond pilte laadida ka albumitesse. Profiili kaudu saab levitada ka videosid, otsida kontakte, liituda klubidega, vastata testidele, mängida mängu ning külastada foorumit.

Kuna ettevõtte on teadlikud noorte tarbijate võimsusest, kolivad Danah boydi (2008: 136) hinnangul äriettevõtte aktiivsetesse noorteportaalidesse. Sama tendentsi võib täheldada ka rate.ee puhul. Aastal 2006 ostis mobiilifirma EMT poole rate.ee-st, eesmärgiga suurendada noorte klientide hulka ja meelitada konkurentide kliendid enda alla (Uusen 2006). Rate.ee-d nähti kui efektiivset reklaamikanalit ning võimalust arendada uusi tooteid-teenuseid läbi suhtlusportaaali (Uusen 2006). Otsesele seotusele EMT-ga viitavad rate.ee-s pakutavad tasulised teenused. Varasemast Rate.Mobiilist on saanud Simpli X, mis pakub tasulisi mobiilteenuseid (rate 2009b) vastavalt Simpli hinnakirjale ja Simpli hüvedega (rate 2009c).

Rate.ee teenuse kasutamine on tasuta (v.a lisateenused). Saidil ei tohi esitada võõra inimese isikuandmeid ning iga kasutaja võib omada vaid ühte kontot (rate 2009e). Kasutaja isik peab olema tuvastatav ja kontrollitav, vältimaks ahistamist ja ärakasutamist (Noorteühendus ... 2008).

Rate.ee püüab hoida oma keskkonda kõlbelisena. Sellest tulenevalt on pornograafilised ja erootilised pildid keelatud. Keelatud on ka narkootikumide või alkoholi/ suitsetamist seadusevastaselt (alla 18 eluaastat) eksponeerivad pildid, lastepildid vanuses 0-6 a (rate 2009e). Keelatud on pildid, kus töötluse tulemusena pole pildi omanik enam äratuntav, töötlus moonutab pilti liigselt või tõmbab vaataja tähelepanu endale (rate 2009e).

Rate.ee pöörab rõhku ka internetiohutusele (vt rate 2010). Aastal 2009 allkirjastas rate.ee Euroopa Komisjoni dokumendi „Safer Social Networking Principles“ (Spanish and Estonia... 2009). Dokument sätestab seitse printsiipi, millest suhtlusportaal peab teenust pakkudes juhinduma, ennetamaks potentsiaalse kahju tekkimist (Safer Social ... 2009). Vaadates

rate.ee-st avalikkuse ette tulnud pedofiilia kahtlusega inimesi, näiteks eksvang Agu Varik (vt Hanschmidt 2009), on ennetuse eesmärgil internetiohutusele tähelepanu pööramine vägagi oluline. Rate.ee-s võib täheldada ka vaimset vägivalda: mõnitamist, kiusamist (Mäekivi 2006; Kõiv 2008), millele ei pöörata esialgu suurt tähelepanu, kuid mis süvenemisel võib viia enesetapuni (Sulbi 2008). Internetiohutuse aspektist on rate.ee toonud eraldi näpunäiteid nii laste kui lapsevanemate tarbeks. Internetiohutuse tagamise eesmärgil soovitatakse ka lapsevanemal luua rate.ee-sse konto (rate 2010), eesmärgiga jälgida lapse tegemisi *online*-maailmas.

1.4 Online-võimalustega kaasnevad riskid

Livingstone-i (2009) hinnangul ei räägita noortega seotud uuringuid läbi viies enam vaid teemal noor – vaid noor ja internet, mis viitab interneti suurele rollile. Juba ainuüksi kõrge kasutajaprotsent, 93% kõigist Eesti 6-17 aastastest (Kalmus *et al* 2009a: 118), näitab noorte kiindumust internetti ja selle võimalustesse. Iga võimalusega kaasnevad ka ohud, mis ei pruugi alati olla silmnähtavad ja võivad noore, enesele teadvustamata, ohuolukorda seada.

1.4.1 Online-riskide klassifikatsioon

EU Kids Online uuringu tulemusena on *online*-riskid, tulenevalt noore rollist suhtlusportaalis, klassifitseeritud (Hasebrink *et al* 2009). Alljärgnev tabel (vt Tabel 1) on loodud Hasebrink *et al* (2009) poolt eesmärgiga määratleda uuringus osalenud riikide vahel ühtne riski definitsioon ja ühtsed meetodid. Tabel põhineb noorte poolt välja toodud riskidel.

Hasebrink *et al* (2009) hinnangul täidab noor suhtlusportaal kolme rolli: informatsiooni vastuvõtja, tegevustes osaleja ja tegevuste algataja. Riskid, millega suhtlusportaal kokku võib puutuda jaotuvad nelja suurde kategooriasse: kaubanduslikud, agressiivsed, seksuaalsed ning väärtustega seotud riskid.

Olenevalt rollist võib noor puutuda kokku iga riskiga. Kaubanduslikud riskid on üldjuhul seotud äriliste eesmärkidega. Kuid siiski ei pruugi need alati rahalist kasumit tuua. Näiteks teeb noor kui algataja illegaalseid allalaadimisi omakasu eesmärgil.

Tabel 1. *Online*-riskide klassifikatsioon (Hasebrink *et al* 2009: 24)

		Riskid			
		Kaubanduslik	Agressiivne	Seksuaalne	Väärtused
Noore roll	Sisu Noor kui vastuvõtja	Reklaam, rämpspost, sponsorlus	Vägivaldne, vihkamisele õhutav sisu	Pornograafiline või seksuaalne sisu	Rassism, kallutatud, eksitav info/ nõu.
	Kontakt Noor kui osaleja	Personaalse informatsiooni jälgimine	On kiusatud, ahistatud, jälitatud	Saab seksuaalse sisuga kommentaare, on hoolitsetud, kohtub võõrastega	Enese-kahjustamine, mittesoovitav veenmine
	Sisu loomine Noor kui algataja	Illegaalsed allalaadimised, kihlveod	Kiusatakse või ahistatakse üksteist	Postitab, saadab pornot; seksuaalne ahistamine	Nõustamisel osalemine

Kommertsriskidest võib noor kui vastuvõtja täheldada rate.ee-s reklaami, mis teiste hulgas tuleneb suuremal määral EMT-lt kui portaali omanikult. Enamikes riikides puutuvad noored kokku just agressiivsete ja seksuaalsete riskidega, mis on tihedalt seotud sisu, kontaktide ning käitumisega (Hasebrink *et al* 2009). Agressiivsete riskide puhul võib noor olla kui kiusatav või kui kiusaja, seda nii portaali sisu kui suhtluse poolest. Rate.ee-s on agressiivsete riskidega kokkupuutumise võimalus kõrge, seda näiteks läbi negatiivsete kommentaaride. Tihtipeale kanduvad ka *online*-keskkonda üle *offline*-is tekkinud probleemid. Kõrge riskiaste võib tuleneda ka erinevate isiksuste sobimatusest ja nendevahelisest kahetimõistmisest. Rate.ee-s võivad noored puutuda kokku ka pornograafiliste riskidega, seda paljastavate ja seksuaalses poosis piltide läbi. Noor kui vastuvõtja puutub pornograafiliste piltide kokku hindamise kaudu. Noor kui osaleja ja algataja võib oskuslikult ise teisi osapooli manipuleerida, andes tagasisidet, et seksuaalne alatoon on oodatud. Kuid vastava käitumisega saadetakse edasi vale signaal, mis võib kulmineeruda riskantsema riskiga kokkupuutumisega. Ühe suurema riskina võib noor saada vastuvõtjana kallutatud infot. See ei ole välistatud ka rate.ee puhul. Kallutatud info võib tulla nii portaali sisust kui teiste kasutajate poolt. Läbi valede väärtuste võib noor tunda end kahjustatuna. Näiteks väärtustatakse rate.ee puhul enam välimust kui sisemist ilu ja loomingut, mille puudulikkuse tulemusena tunnevad nii mõnedki noored end alavääristatuna, vajades kellegi nõu.

Kids Online (2009) uuringu kohaselt on kõrge riskiga riikide esireas Poola, Holland ning Tšehhi kui riigid, kus internet on suhteliselt uus nähtus või millel puuduvad suuremad

kogemused. Neile järgnevad Eesti, UK ning Norra kui riigid, kus internetikasutus on kõrge, kuid teavitustöö riskidest puudulik. Keskmise riskiastmega riigid Euroopas on näiteks Austria, Belgia, Taani ning Rootsi. Kõige madalama riskiastmega on suured riigid nagu Prantsusmaa, Saksamaa ja Itaalia (Hasebrink *et al* 2009: 31), mis võib tuleneda konkreetsete riikide edukamast teavitustööst ja suuremast internetiregulatsioonist, olenemata sellest, et *online*-riskide käsitlemine köidab nii avalikkuse kui poliitilist tähelepanu (Hasebrink *et al* 2009).

Järgnevalt räägin lähemalt *online*-keskkonnas riskidega kokkupuutumisest.

1.4.2 Riskidega kokkupuutumine

Hasebrink *et al* (2009: 25) toovad EU Kids Online uuringu tulemusena välja kuus suuremat riski, millest kolme teadvustavad Karu (2010) uuringu kohaselt ka Eesti noored: personaalse info jagamine, ahistamine ning võõrastega kohtumine (Karu 2010). Eestis on 19% 6-14 aastastest tundnud end häirituna võõra käitumisest virtuaalmaailmas (Kalmus 2008). Pea pooled *online*-keskkonnas viibivatest teismelistest on aktiivsed *online*-is personaalse info jagamisel, kuid mitte sellega kaasnevate riskide teadvustamisel. Livingstone-i & Boberi (2005: 22), kes uurisid UK koolinoorte (n=1 257) *online*-käitumist, uuringust selgus, et enamik vanemaid (86%), kelle lastel on kodune juurdepääs *online*-keskkonnale, on keelanud personaalse info levitamise. Kuigi 49% noortest tunnistavad konkreetset keeldu, on siiski pea 50% neid, kes hoolimata keelust ja riskidest avaldavad enda hobisid (27%), e-posti aadressi (24%), täisnime (17%), vanust (17%), kooli nime (9%) ning telefoninumbrit (7%).

Teise riskina toovad Hasebrink *et al* (2009) välja pornograafia, mis on riskina erinevates ühiskondades vastuoluline. Liberaalsete vaadetega inimeste seas esindab pornograafia *online*- ja *offline*-maailmas fenomeni, mida tolereeritakse, viidates sellega sõna- ja väljendusvabadusele (Livingstone 2009). Teisalt töötatakse *online*-pornograafia vähendamise ja selle leviku piiramise eesmärgiga. Livingstone-i ja Boberi poolt läbiviidud uuringust (2005: 20) nähtub, et *online*-pornograafiaga on puutunud kokku üle poole (57%) uuringus osalenud 9-19 aastastest UK noortest, kellest 38% on teinud seda mõne *online*-reklaami vahendusel. 36% noortest on leidnud pornograafilise sisuga keskkondadest pilte iseendast ning 25% noortest on pornograafilise sisuga *spam*-i saanud oma e-posti aadressile (Livingstone & Bober 2005: 20). 10% noortest on linkide edasisaatmise näol ise pornograafilise sisu levitajateks.

Näiteks internetis uusi tutvusi loonud noortest on 2% võtnud vastu võõra poolt saadetavaid pornograafilise sisuga pilte (Livingstone & Bober 2005: 20).

Teismelised vajavad ja otsivad aktiivselt võimalusi arutlemaks eakaaslastega seksuaalsuse üle ning siinkohal pakub internet ühelt poolt suurepäraselt võimalust (Livingstone 2009: 173) ning teiselt poolt suurt riski. EU Kids Online raporti kohaselt (Hasebrink *et al* 2009: 70) on Eesti noorte huvi vastavasisulise info otsimise ja kajastamise vastu vähene: huvi on tundnud vaid 12% uuringus osalenud noortest.

Kolmandaks riskirohkeks põhjuseks tuuakse vägivaldse ja vihkamisele õhutava konteksti nägemist (Hasebrink *et al* 2009), mis õhutab ka noort ennast vägivaldsusele. Neljanda riskina toovad EU Kids Online autorid välja kiusamine, ahistamise, jälitamise. Hasebrink *et al* (2009: 25) hinnangul puutub selle *online*-riskiga kokku üks viiest-kuuest noorest. EU Kids Online raporti kohaselt kuulub Eesti *online*-kiusamise ja -ahistamisega *online*-riskidega kokkupuutumise esirinda – 42% 13-14 aastased, 34% 11-12 aastased ning 37% 9-10 aastased Eesti noored on sattunud ohuolukorda (Hasebrink *et al* 2009: 28). Livingstone-i (2009) hinnangul ohustavad *online*-võimaluste kasutamise juures noori kõige enam pedofiilia ja *online*-kiusamine. Mõlemad juhtumid positsioneerivad noore seksuaalse või agressiivse ründaja suhtes kui haavatava ohvri. Kui pedofiilias ohustab noort keegi võõras, siis kiusajateks võivad lisaks võõrastele olla ka tuttavad.

Suuremad riskid on veel seksuaalse alatooniga tekstisõnumite saatmine ning *online*-kontaktidega reaalmailmas kohtumine (Hasebrink *et al* 2009: 25). Hoolimata riskist sattuda pedofiili ohvriks, on näost-näkku kohtumistel käinud üks noor 12-st. 6% kohtumistel käinutest leidsid, et kohtutu osutus oodatust teistsuguseks (Livingstone & Bober 2005: 23). EU Kids Online uuringu (2009) tulemustest selgus, et Eesti noored on alati pärast *online*-keskkonnas suhtlemist vestluspartneriga ka reaalmailmas kohtuma. Sellega kuulub Eesti lisaks Bulgaariale, Poolale ja Tšehhile noorte internetiaktiivsuse ja sellest tulenevate riskidega kokkupuutumise osas kõrge *online*-riskiteguriga riikide hulka.

Võrreldes lapsi teismelistega, võib EU Kids Online (Hasebrink *et al* 2009: 28) tulemustest näha, et teismelised on alimad suhtlejad. 13-14 a suhtleb võõrastega meeleldi 49% (sh on 8% võõrastest täiskasvanud), kui 6-8 aastastest Eesti noortest suhtleb võõrastega vaid 7% (sh 2% täiskasvanud võõrad). Vastav vanuseline käitumine kinnitab Hasebrink *et al* (2009: 28) poolt püstitatud hüpoteesi: mida vanem on noor, seda suurema hulga riskidega ta kokku puutub.

1.4.3 Kasutusvõimalustest tulenevad riskirühmad

UK Children Go Online (Livingstone & Bober 2005) uuringu kohaselt on võimaluste kasutamine ja riskidega kokkupuutumine positiivses korrelatsioonis – mida aktiivsem kasutaja, seda enamate riskidega kokku puututakse ja *vice versa*. Livingstone-i (2009) hinnangul klassifitseeruvad madala riskiga kasutajad perekonda, kelle vanematel puudub interneti kasutamise oskus. Hoolimata sellest püüavad nad noore tegevuse üle järelevalvet pidada. Järelevalve vähendab riskidega kokkupuutumist, kuna noore *online*-võimaluste kasutamine on vanemate poolt limiteeritud. Kogenematute riskeerijate hulka kuuluvad noored, kelle vanemate interneti kasutamise oskused on madalad. Tulenevalt sellest on nad madala riskiga grupis, mille liikmed keskenduvad pigem eakaaslastevahelisele suhtlusele.

Kogenud riskivõtjad on Livingstone-i (2009) hinnangul noored, kes tunnevad *online*-keskkonda hästi. Tulenevalt aktiivsest internetikasutusest puutuvad nad ka rohkemate *online*-riskidega kokku. Henno (2002) poolt läbiviidud uuringu kohaselt võib öelda, et Eesti kontekstis on kogenud riskivõtjateks enam linnanood. Kõige tihedamalt puutuvad Livingstone-i (2009) hinnangul riskidega kokku nn interneti eksperdid [*all-round experts*], kes omavad suurepäraseid oskusi virtuaalmaailmas toimetamiseks. „Eksperdid“, kasutades rohkem võimalusi kui teised grupid, puutuvad kokku ka enamate riskidega.

Tulenevalt TNS Emori uuringutulemustest võib järeldada, et Eesti noortest puutuvad riskidega kõige enam kokku 15-21 aastased, kuna konkreetse vanusevahemiku internetikasutusprotsent on võrreldes teiste vanusegruppidega kõrgem – 83% (6-14 a 50%, 22-29 a 62%) (Lapsed ja noored... 2002). Henno (2002) tulemustest nähtub, et internetti kasutavad enam tüdrukud, millest võib järeldada, et neid puutuvad veebikeskkonnas kokku ka enamate riskidega ja kategoriseeruvad Livingstone-i määratluste alusel enam riskivõtjateks kui noormehed.

1.5 Seminaritöö tulemused

Seminaritöös uurisin 10-12 aastaste eelteismeliste suhtlusportaalide kasutamise praktikaid Eesti populaarseima sotsiaalvõrgustiku rate.ee näitel. Valimisse kuulus neli noort, kes vastasid kriteeriumitele nagu vanus ja kasutajaprofiili olemasolu. Kasutuspraktikaid uurisin

kvalitatiivsel uurimisviisil, viies läbi intervjuuga kombineeritud vaatlusi. Intervjuusid analüüsisin *cross-case* ning vaatlusi *within-case* analüüsimeetodil.

Töös leidsin vastused kolmele püstitatud uurimisküsimusele, mis käsitlesid kasutuspõhjuseid, kasutusharjumusi ning kasutusest tekkivaid emotsioone. Tulemustest selgus, et eelteismelised olid rate.ee-sse konto loomisel mõjutatavad nii oma sõprade, koolikaaslaste kui ka vanemate poolt, kellel oli varasemalt juba profiil loodud. Mõningal juhul aitasid pereliikmed neil ka registreerimistoiminguid läbi viia. Peamised põhjused, miks endale konto loodi, olid tihedalt seotud sotsiaalse võrgustikuga eelteismelise ümber ja faktiga, et kõik sõbrad on juba rate.ee-s. Kõik intervjuueeritud teadvustasid endale rate.ee poolt pakutavaid suhtlusele orienteeritud võimalusi. Esialgsetele kasutuspõhjustele lisandus pärast rate.ee võimalustega lähemalt tutvumist ka teiste hindamise ja vaatamise võimalus kui kasutuspõhjus.

Eelteismelised on oma noorest east hoolimata rate.ee pikaajalised kasutajad: profiili on omatud keskmiselt kolm aastat. Konto on loodud vanusevahemikus 7-10 eluaastat. Aktiivsemad intervjuueeritavad kasutasid suhtlusportaali igapäevaselt ning passiivsemad mõni kord nädalas. Intervjuude ja vaatluse tulemustest selgus, et rate.ee profiilil kajastatakse nii reaalseid kui tõeale mittevastavaid andmeid, millele on lähenetud huumoriprismas. Enim avaldatud olid andmed nagu elukutse, haridus, nimi, elukoht, kasv. Kasutajaprofiili uuendati üldjuhul harva. Tihedamini leidsid uuendust kergemini muudetavad võimalused nagu teadete jätmine ning info enda kohta. Harvem uuendati fotosid ning lisainfot, kuna need võimalused olevat enam fantaasiat ja aega nõudvad. Rate.ee poolt pakutavatest võimalustest kasutasid eelteismelised enam teadete ja kirjade lugemist, kommenteerimist, vaatamist ning hindamist. Tekstilistest võimalustest kasutati päevikut enam kui lisainfot. Visuaalsetest võimalustest lisasid kõik intervjuueeritavad oma kontole videosid ning pilte. Poisid ja tüdrukud eelistasid profiili visuaalse külje täiendamisel kasutada pigem tasuta võimalusi. Kõik intervjuueeritud olid liitunud kogukondlike võimalustega.

Eelteismelistes tekitasid positiivseid emotsioone kasutajaprofiilidelt leiduvad huumorikad lähenemised ja seda nii tekstilisi kui visuaalseid võimalusi silmas pidades. Negatiivseid emotsioone tõstsid esile inimese välimusele viitavad halva sisuga kommentaarid, moderaatorite keelud ning tuttavatega seotud probleemid, mis on reaalelust kolinud virtuaalkeskkonda.

Kuna seminaritöö valimisse kuulus vaid neli inimest, ei võimalda need tulemused suuri üldistusi teha. Seepärast jätkan seminaritööski kasutatud uurimisküsimustega, mis

võimaldavad bakalaureusetöö raames teha suuremaid üldistusi ja toovad esile ehk variatsioonirikkamad kasutus põhjused, harjumused ning emotsioonide tekitajaid seoses rate.ee-ga. Uurimisküsimustele lisandub aga üks küsimus, mis on seotud kasutuspraktikatest tulenevate internetiohtudega. Kuna pea pooled noored töid intervjuudes välja erinevaid ohte, siis leian, et konkreetse alamkategoria kajastamine ja seostamine eelteismeliste rate.ee kasutuspraktikatega on igati õigustatud. Sellest tulenevalt lisandub seminaritööst edasiuuritavale kolmele uurimisküsimusele ka neljas, suhtlusportaalides varitsevaid ohte kajastav uurimisküsimus.

1.6 Uurimisküsimused

Empiirilise analüüsi eesmärgiks on uurida 10-12 aastaste eelteismeliste motivatsiooni, harjumusi ja emotsioone suhtlusportaalide kasutamisel, võttes aluseks Eestis populaarse suhtlusportaaali rate.ee. Eesmärkide täitmiseks püstitasin neli suuremat uurimisküsimust ja täiendavaid abiküsimusi:

1. Mis põhjusel on 10-12 aastased hakanud kasutama suhtlusportaaali rate.ee?

Antud uurimisküsimuse alaküsimustena uuritakse:

- a. Mis tähendust omab rate.ee eelteismelise jaoks? Mis talle sellega seondub?
- b. Kas profiil on loodud eakaaslaste eeskujul?

Uurimisküsimuse eesmärgiks on välja uurida põhjused, miks eelteismelised suhtlusportaaale kasutavad ja mida nad sealt ootavad, mis neile selle juures meeldib ning mis tähendust suhtlusportaalis eksisteerimine nende jaoks omab.

2. Millised on eelteismelise rate.ee suhtlusportaaali kasutamise harjumused?

Antud uurimisküsimuse alaküsimustena uuritakse:

- a. Mis vanuses hakati suhtlusportaaali rate.ee kasutama?
- b. Kui sagedasti külastatakse rate.ee-d?
- c. Milliseid tegevusi viiakse rate.ee kaudu läbi?

Uurimusküsimuse eesmärgiks on vaadelda 10-12 aastaste kasutamisharjumusi ehk seda, kui vanalt eelteismeline on suhtlusportaali kasutama hakanud ning milliseid tegevusi ta portaalis läbi viib.

3. Milliseid emotsioone kutsub rate.ee eelteismelistes esile?

Antud uurimusküsimuse alaküsimustena uuritakse:

- a. Millised keskkonna poolt pakutavad võimalused kutsuvad esile enam emotsioone (kirjad, pildid, klubid, päevikud, kommentaarid vms)?
- b. Kuidas eelteismelised negatiivsete/ positiivsete emotsioonide korral reageerivad?

Uurimisküsimuse eesmärgiks on vaadelda eelteismeliste emotsioone, mis kerkivad seoses rate.ee-ga esile. Leian, et seda on oluline uurida sellepärast, et *online*-keskkonnast tulenevad emotsionaalsed negatiivsed ja positiivsed momendid võivad mõjutada ka eelteismelise *offline*-keskkonnas emotsionaalset hakkamasaamist.

4. Milliste internetiohtudega on eelteismelised seoses rate.ee kasutamisega kokku puutunud?

- a. Kuidas reageerivad eelteismelised võõrastele kirjadele/ kommentaaridele?
- b. Kui suurel määral tajuvad eelteismelised rate.ee-s varitsevaid ohte?
- c. Kas eelteismelised on tulenevalt oma kasutusharjumustest ohtudega ka ise kokku puutunud?

Uurimusküsimuse eesmärgiks on välja selgitada, kui suurel määral teadvustavad eelteismelised endale rate.ee kasutuspraktikatest tulenevaid ohte ja kuidas nad on ohuga kokku puutudes ise reageerinud, milliseid emotsioone on see endaga kaasa toonud?

II MEETOD JA VALIM

Käesolevas peatükis tutvustan empiirilise materjali analüüsimisel kasutatud analüüsimeetodeid ning valimivalikut.

2.1. Meetod

Antud töös kasutan kvalitatiivset uurimisviisi. Kvalitatiivne uurimisviis aitab inimestel mõista sotsiaalset maailma ja leida vastuseid küsimustele, miks on asjad just nii nagu nad on (Hancock 1998).

Kasutan kvalitatiivse uurimisviisina osaliselt struktureeritud intervjuud. Intervjuu kavas on valdkonnad määratud ja küsimused, millele vastust leida, formuleeritud (vt Lisa 1). Intervjuu suur eelis teiste andmekogumismeetodite ees on paindlikkus. Võimalus andmekogumist vastavalt olukorrale ja vastajale reguleerida (Laherand 2008). Intervjuu puuduseks on ajamahukus, mis hõlmab intervjuu kavandamist, läbiviimist, transkriptsiooni ja analüüsi. Vajaliku info mittekaatsaamine võib endaga kaasa tuua kordusintervjuusid (Laherand 2008). Intervjueerides tuleb arvestada ka võõrandumiskategoriga. Kuna ma olen intervjueeritavatele võõras, ei pruugi eelteismelised väga jutukad olla. Ühel juhul kasutasin ka *online*-intervjueerimist. *Online*-intervjuu eeliseks on võimalus intervjueerida inimesi erinevatest geograafilistest piirkondadest ning vestlusest jääb automaatne transkriptsioon, mis vähendab intervjueerija tööd. Tänu visuaalse- ja audiovisuaalse kontakti puudumisele on intervjueeritud julgemad ka sensitiivsematelgi teemadel kaasa rääkima (Fontes & O'Mahony 2008). Teisest küljest on miimika ja näoilmete mitte nägemine aga miinuseks, kuna lisaks sõnalisele vormile räägib inimene ka kehakeele kaudu. Tulenevalt anonüümsusest on ka teema arutus objektiivsem (Chen & Hinton 1999). *Online*-intervjuu eeliseks on ka see, et osaleja valib ise endale mugava keskkonna, kus intervjuud anda. Ühelt poolt eeliseks, teisalt miinuseks on ka aeg, mis kulub kas vastamise või küsimuse esitamise peale. Miinusena on küsimuste ja

vastuste sissetrükk ajamahukas, kuid vaadates positiivse poole pealt, on osapooltel vestluspartneri vastust oodates võimalus formuleerida ja mõelda uute vastuste/ küsimuste peale (Fontes & O'Mahony 2008).

Intervjuu vältel palusin eelteismelistel hoida oma rate.ee kontod lahti ja näidata mulle nendepoolt rate.ee-s läbiviidavaid tegevusi, meeldivaid pilte jm. Selle tulemusena kombineerisin täiendava võimaluse, profiilivaatluse, intervjuuga. Kombineeritud meetodi efektiivsust on näidanud ka varasemad empiirilised uuringuid, kus samu meetodeid on rakendatud edukas koostöös (vt Livingstone 2008). Vaatluse peamiseks eeliseks on koguda esmast informatsiooni loomulikust keskkonnast. Vaatluse puuduseks on oht, et vaatleja kohalolek võib sündmuste loomulikku kulgu häirida või isegi muuta (Laherand 2008).

Empiirilise materjali kogumiseks viin läbi kümme intervjuud-vaatlust (intervjuude transkriptsioonid ja vaatluse tulemused vt Lisa 2). Kodeerimistabeli koodid tulenevad eelteismeliste antud intervjuudest. Intervjueeritud võivad ühe alamkategoriat lõikes olla esindatud mitme koodi all (v.a alamkategoriatid vanus, külastus- ja konto uuendamise sagedus, albumite ja *skin*-i olemasolu). Intervjuude tulemused on kantud kodeerimistabelisse. Kodeerimistabeli koodide järjestus on juhuslik, tulenedes noorte antud vastuste esinemisest intervjuudes. Vaatlustulemused on transkriptsioonis välja toodud allajoonitult. Intervjuud-vaatlused toimusid nii eelteismeliste kodudes pererahva sülearvutiga kui ka õpikeskkonnas, kooli arvutiga. Ühe poisi haigestumise tõttu viidi üks intervjuu läbi ka veebikeskkonna vahendusel. Intervjueeritav saatis mulle linke, mille kaudu sain vaatluseks vajalikku infot. Leidmaks vastuolusid, vaatasin läbi ka noore profiili. Intervjueeritavate peredes levis internet läbi wifi, mis ühe intervjueeritava puhul oli ka takistavaks teguriks, kuna internetiühendus oli nõrk. Intervjuu salvestasin diktofonile ja vaatluse märkmed tegin paberile. Intervjuu kestus oli keskmiselt 35 minutit. Veebikeskkonnas läbiviidud intervjuu kestis *ca* paar tund, kuna vastuste sissetrükkimine võttis aega ning intervjueeritu oli kohustatud vahepeal ära käima.

Analüüsisin intervjuusid kasutades vertikaalanalüüsi (i.k. *cross-case analysis*) (vt Lisa 3). Vaatlen teatud teemat (alaprobleemi) läbi kõigi vastajate hinnangute – kõrvutades neid ja otsides neis ühisjooni ja erinevuseid (Vihalemm 2010). *Cross-case* analüüsi kasutuseeliseks on tema suurem üldistatavus ja võrdlused, mida saab teostada käsitledes mitut juhtumit samaaegselt (Kalmus 2009). Vaatlusel saadud tulemusi analüüsin juhtumipõhiselt (i.k. *within-case analysis*) (vt Kalmus 2009). Leian, et käesoleva uuringu puhul *within-case* analüüs

õigustab end, võimaldades tuua välja profiilikasutaja poolt esitatud väidetel ja minu nähtul põhinevad vastuolud.

Järgmises alapeatükis kirjeldan täpsemalt valimi moodustamise printsiipe ning annan valimi kirjelduse.

2.2 Valim

Kõik valimisse jõudnud eelteismelised on suhtlusportaali rate.ee kasutajad (vt Tabel 2). Valimi püstitamisel lähtusin kahest kriteeriumist: vanus ja sugu. Uuringus osalejad leidsin „lumepalli meetodil“, kus üks intervjueeritu viitas teisele, oma sõprusringkonda kuuluvale profiiliomanikule. Enne intervjuerimist küsisin ka lapsevanemate nõusoleku nende lapse uuringus osalemiseks.

Tabel 2. Intervjueeritavate kirjeldus

Sugu	Naised					Mehed				
Vanus	10	11	11	11	12	10	10	11	12	12
Tunnus	N(10)	N(11)	N2(11)	N3(11)	N(12)	M(10)	M2(10)	M(11)	M(12)	M2(12)
Intervjuerimise kuupäev	8.03. 2010	3. 01 2010	3. 01 2010	4.03 2010	2. 01 2010	9. 03 2010	9.03 2010	12.03 2010	4. 01 2010	7. 03 2010
Arvutite arv perekonnas	1	1	1	2	2	3	1	1	2	2
Rate.ee-s alates	5a.	7a.	9a.	10a.	10a.	6a.	8- 9a.	8	8a.	7a.
Piltide arv profiilil	8	6	10	3	1	0	0	4	3	3
Veel külastatavad saidid	Game-Friik, Y8.	Miss-bimbo	Orkut, Mängukoobas	Facebook Mängukoobas	MSN	MSN, y8.com Youtube	Vietkong,, Youtube	MSN, Youtube	You-tube	MSN, Orkut, You-tube

Vanusevahemik 10-12 tuleneb sellest, et alates 13aastaseid nimetatakse juba teismelisteks (Valkenburg *et al* 2007, Proosa 2009 kaudu). Teismeliste suhtlusportaalide kasutamise praktikaid on varasemalt ka juba uuritud (Kalmus 2008, Kalmus *et al* 2009b, Lenhart *et al* 2007, Livingstone 2008), kuid eelteismeliste uuringutele on seni pandud suhteliselt vähe rõhku (vt Siibak & Ugur 2010, Proosa 2009).

Leian, et on oluline uurida ka 10-12 aastaseid. Sellesse vanusevahemikku jäävad eelteismelised teevad samme täiskasvanuks saamise suunas: nad otsivad võimalusi, et näidata uusi oskusi, teha iseseisvaid otsuseid, kontrollida oma käitumist ning luua enda ümber head sotsiaalsed suhted eakaaslaste ja täiskasvanutega väljaspool perekonda (Eccles 1999), näiteks virtuaalmaailmas. Vanusevahemikus 10-12 on arusaam iseendast pidevas muutumises. Selles eas proovitakse erinevaid võimalusi (k.a suhtlusportaalid), mis aitaksid leida sügavamat arusaama endast ja ümbritsevatest inimestest (Eccles 1999). Eelteismelised otsivad võimalusi autonoomiaks ja iseteadlikkuseks. Iseseisvuse saavutamiseks annab eelteismeliste võimaluse just internet ja suhtlusportaalid, kus nad saavad katsetada erinevate identiteetidega (Siibak & Ugur 2010).

Kõik eelpool mainitud aspektid said antud uuringu valimiealiste parameetrite formuleerimisel arvesse võetud ning mõjutasid minu otsust uuring läbi viia just 10-12 aastaste seas.

III TULEMUSED

Lähtuvalt püstitatud uurimisküsimustest toon käesolevas peatükis välja empiirilise materjali tulemused. Peatükk on jaotatud viieks, esitades eelteismeliste suhtlusportaalide kasutamise praktikad *cross-case* analüüsi meetodil. Paljudes kasutuspraktikates olid eelteismelised ühel nõul ja nende vastused kattusid, kuid saab välja tuua ka tulemusi, kus neid vastanduvad oma kasutuspraktikates noormeestele ja vastupidi.

3.1 Eelteismeliste suhtlusportaalide kasutamise põhjused

Antud alapeatükis tutvustan ideesid, kust eelteismelised on saanud mõtte luua endale rate.ee-sse konto ning toon välja eesmärgid, mis põhjustel nad suhtlusportaaliga aega veedavad.

3.1.1 Konto loomise idee

Rate.ee-sse konto loomise idee tuleneb ennekõike eelteismeliste sotsiaalsest võrgustikust ja selle liikmete poolt avaldatavast mõjust. Oluliseks aspektiks oli ka gruppikuuluvuse tunne ning teadmine, et kõik on rate.ee-s.

N3(11): „*Ma ei teagi. Klassiõde ütles, et tee. Et paljudel klassiõdedel, kellega ma läbi käin oli see juba ja mõtlesin, et ma võiks siis ka ju teha.*“

M(11): „*Ma teadsin, et selline koht on olemas, kuna sõbrad olid rääkinud sellest. Siis ma ükspäev koolis olles nägin ka seda kuidas seda kasutati ja nii. Ja siis ma mõtlesin, et päris lahe koht on ja et ma võiks ka seal olla ja tegin konto, et oleks vist päris huvitav ... Sõbrad ütlesid ka, et ma teeks.*“

Käesoleva uuringu tulemusi kinnitab ka Kalmus *et al* (2009b) läbiviidud uuring, tuues välja, et eeskujudeks on ennekõike inimesed eelteismelise igapäevakeskkondadest: koolist ja kodust (vt Tabel 3).

Tabel 3. Eelteismeliste eeskujud suhtlusportaalidesse konto loomisel

Alamkategooria	Koodid	Intervjuud
KUST TULI MÕTE rate.ee-SSE KONTO LUUA?	KÕIGIL OLI	N2(11), N3(11), M(11)
	SÕBER SOOVITAS	N(12), M2(10), M(10), M(11)
KAS TEGI KELLEGI EESKIJUL?	EMA	N(11), N2(11)
	SÕBRAD	N2(11), M2(10), M(10), M(11)
	KOOLIKAASLASED	N(12), N3(11), M(11)
	ÕDE, VEND	M(12), M2(12)

N(11): „*Mu emal oli vanasti seal kasutaja.*“

M(11): „*Mmm ... no siis sõprade ja klassivenna eeskujul, ma arvan. Nende kaudu ma sain selle kohaga tuttavaks.*“

M2(12): „*Venna järgi vist tegin.*“

Eelteismeliste eeskujuks konto loomisel on ennekõike sõbrad, koolikaaslased ning seejärel pereliikmed. Põhjusteks, miks eelistatakse sõbra-eeskuju, võib olla kergem samastumisvõime ja julgus erinevatel teemadel omaealistega rääkida. Eelteismelised tunnevad ka eakaaslaste poolset sotsiaalset survet. Intervjueeritute sõnul on konto loomine oluline, kui soovitakse *offline*-maailmas oma sõprade jututeemadest aru saada ja rate.ee kesketel teemadel ka kaasa rääkida. Teisalt võib eelistus tuleneda koolikeskkonnas veedetud aja mahukusest ja seeläbi eakaaslastega loodud lähedasemast kontaktist.

Intervjuudega kombineeritud vaatluse tulemusena võis täheldada ema/ õdede-vendade eeskujul loodud profiilide mitmekülgsemat võimaluste kasutust. Selle põhjuseks võib olla eelteismelise võimalus näha vanema profiili kui ideaalprofiili, millest tulenevalt püüavad nad seda jäljendada. Teisalt võib vanem ise näidata üles initsiatiivi oma lapse profiili täiendamiseks. Viimane aspekt aitaks omakorda vähendada ka riske, mis seotud andmete ja info levitamisega.

Hoolimata oma noorest east on intervjueeritud kasutanud rate.ee-d suhteliselt palju, keskmiselt kolm aastat. Kõige nooremaks konto loojaks on M(10), kes lõi konto sõprade soovitusel ja eeskujul, millest võib järeltada sotsiaalse võrgustiku mõju otsuste langetamisel.

Vanuselt teisena, alates 7. eluaastast on rate.ee keskkonnas aktiivsed olnud M2(12) ja N(11), kes löid profiilid vastavalt venna ja ema eeskujule. Arvestades perekondlikku eeskujut, ei ole noorelt suhtlusportaalil aktiivseks asumine imestusväärne. Intervjueeritud said vanemapoolset eeskujut teadlikult, jälgides ema/ õdesid-vendi kõrvalt. Livingstone-i ja Helsperi (2008) hinnangul kasutavad vanemad erinevaid strateegiaid, kuidas oma lapsel *online*-keskkonnas k.a suhtlusportaalil silma peal hoida. Üks Livingstone-i ja Helsperi (2008) strateegia ilmneb ka intervjuudest: vanemate eeskujul ja initsiatiivil loodud kontod võimaldavad vanemal enda profiili kaudu lapse kontol silma peal hoida ja jälgida tema *online*-käitumist. Nii nagu vanemate, on ka õdede/ vendade puhul. Ponte ja Simões [2008] kinnitavad Portugaliis läbiviidud uuringu põhjal, et majapidamistes, kus on vanemad õed-vennad, jälgivad ka nemad vanemate poolt delegeeritud käsu alusel nooremate internetitegevust. Eeskujuks olemine kohustab pereliikmeid oma internetikäitumist igapäevaselt jälgima. Tulenevalt õe-/ venna- vahelisest lähedasemast kontaktist omavad vanemad õed-vennad paremat ligipääsu ja järelvalvet noorema *online*-kontodele ja *online*-tegevusele. Lisaks pereliikmete eeskujule löid intervjueeritud eelteismelised konto ka sõprade eeskujul. Siinkohal võib märgata ka võrreldavat vanusevahet pereliikme eeskujul ja sõprade eeskujul vahel.

Erinevas vanuseastmes (vt Tabel 4) liitumine rate.ee-ga võib tuleneda eelteismelise võimalusest internetti tarbida ja ka pädevusest erinevaid *online*-võimalusi kasutada.

Tabel 4. Intervjueeritavate vanus suhtlusportaali konto loomisel

Alamkategooria	Märksõnad	Intervjuud
KUI VANA OLI KUI KONTO LÕI?	KUUS	M(10)
	SEITSE	N(11), M2(12)
	KAHEKSA	M(12), M2(10), M(11)
	ÜHEKSA	N2(11)
	KÜMME	N(12), N3(11)

Eeskujude mõjust olenemata on eelteismelised mõelnud enda jaoks läbi ka põhjused, miks nad rate.ee-s aktiivseks on hakanud. Konto loomise eesmärgid varieeruvad lähtuvalt eelteismelise ootustest suhtlusportaali suhtes. Konto loomise eesmärkidest saab lugeda lähemalt järgmisest alapeatükist.

3.1.2 Konto loomise eesmärk

Eelteismelised on endale rate.ee-sse konto loonud erinevatel põhjustel (vt Tabel 5). Esmaste põhjuste, nagu sõpradega suhtlemise kõrvalt on kerkinud esile ka sekundaarsed põhjused, mis selgusid eelteismelistel alles pärast aktiivseks kasutajaks hakkamist, kuna konkreetsete võimaluste olemasolust ei oldud alguses teadlikud.

Sarnaselt Kalmus *et al* (2009b) poolt läbiviidud ankeetküsitluse tulemustele, näitasid ka läbiviidud intervjuud, et peamised eesmärgid, miks eelteismelised endale konto rate.ee-sse löid, olid kommunikatiivsed.

N3(11): *„Niisama. Vahepeal saab teistega juttu rääkida. Kuigi eriti palju ei räägi. Kunagi ühe sõbraga rääkisime rohkem, aga ta blokkis enda kasutaja ära. Ta ei tahtnud seal enam vist olla. Muidu nüüd räägime rohkem MSN-is.“*

M(10): *„Et mängige mängida ja sõpradega rääkida.“*

N(10): *„Ma tegin sellepärast, et siis mul ei olnud MSN-i ja et saaks sõpradega suhelda, siis tegin selle. Muidu peaks läbi käima kõiki et välja kutsuda.“*

Poiste poolt toodi konto loomise eesmärgina välja ka kaaslaste leidmine. Siinkohal oli tegemist esmase, enesele teadvustatud eesmärgiga.

M2(10): *„Sõpradega suhelda. Aga see ka, et leida girlfriend-i.“*

M2(12): *„Sest mulle meeldisid juba väiksenä tüdrukud ja ma lugesin kuidagi venna rate kommentaaridest ja taolisest välja, et rate-st saab tüdrukutega suhelda. Üldse mulle pakkusid tüdrukud juba liiga vara huvi.“*

Sekundaarse eesmärgina toodi välja teiste profiilide vaatamine ja hindamine. Erinevalt poistest, ei kuulunud neidudel enesepresentatsioon kui eesmärk konto loomise põhjuste hulka. Konkreetne eesmärk tekkis ajapikku, pärast rate.ee võimalustega tutvumist. Kuna enesepresentatsioon kui eraldiseisev eesmärk tuli välja noormeeste vastustest, viitab see noormeeste edevusele ja suuremale soovile saada enam tagasisidet oma välimuse kohta. Käesoleva sugudevahelise enesepresentatsiooni erinevus võib olla tingitud konkreetsete noormeeste vähesest tähelepanu saamisest reaals maailmas. Läbi enesepresentatsiooni fotodel jm on virtuaalkeskonnas tagasiside saamine kättesaadavam. Enesepresentatsiooni põhjuseks

võib pidada ka soovi vastassugupoolele meeldida, mistõttu pööratakse endast hea mulje jätmisele enam tähelepanu.

N(12): „*See võib-olla tuli hiljem, seepärast, et ma ei teadnud nagu enne, mis siin saab teha /.../ Siis ma arenesin ja siis ma hakkasin hindama jah.*“

M(11): „*Ennekõike sellepärast, et ... paljudel juba oli seal kasutaja olemas. Aga ma tahtsin näha, mis pildid sõpradel seal üleval on ja mis minust arvatakse ka, sest ma olin kuulnud, et seal saab päris palju uusi tutvusi ka, kes võivad sulle öelda, milline sa oled ja ei karda seda. Eks sellepärast ka hea, et seal saab kirjutada, ka võõrastele.*“

M2(12): „*Oli ikka soovi ennast näidata. Ja siis ühel päeval ma sain aru, kui "gay" see on ja et selline poosetamine kõlbab naistele mitte meestele. Siis tõmbusin tagasi oma piltidega.*“

Tabel 5. Suhtlusportaalidesse konto loomise eesmärgid eelteismeliste seas

Alamkategooria	Märksõnad	Intervjuud
MIS EESMÄRGIL TEGI KONTO?	LEIDA SÕPRU	N(11), M(11)
	SUHELDA SÕPRADEGA	N(11), N2(11), N(12), M(12), M2(10), M2(12), N3(11), M(11)
	KÕIK TEGID	M(12), M(11)
	HUVI PÄRAST	M(12)
	HINNATA JA VAADATA	N(11), N(12), M(10), M(11)
	LEIDA TÜDRUKSÕBER	M2(10), M2(12),
	NÄIDATA ENNAST	M2(12), M(11)

Lisaks eelpool nimetatud konto loomise eesmärkidele toodi välja ka põhjus, et keskkonda kasutama hakates sooviti leida uusi sõpru. Soov suurendada oma sotsiaalset võrgustikku viitab eelteismeliste kitsale, ennast ammendama hakkavale sõprusringkonnale. Nad soovivad leida inimesi, kelle jaoks oleksid nad kui *carte blanche*. Uute sõprade leidmise soov võib tuleneda ka sõpradevahelistest tülidest, mille tagajärjel tõrjutakse eelteismeline sõprusgrupist.

Eelteismeliste jaoks on uute sõprade leidmine ja nendega suhtlemine virtuaalkeskkonnas lihtsam (vt Tabel 6). *Online*-is on rohkem mängumaad ja vabadust nii aja- kui mõtteresursi arvelt saata vestluspartnerile läbimõeldud vastuseid. Väljasaadetava teksti läbimõeldavus viitab eelteismeliste teadlikule/ alateadlikule enesekuvandi jälgimisele. Intervjuude põhjal võib väita, et *online*-suhtlust väärtustavad enam noormehed, kes on internetis altimad oma minapilti kujundama. Siinkohal võib luua seose poiste teadlikuma enesepresentatsiooni ja end virtuaalmaailmas enesekindlamana tundmise vahel. Võib järeldada, et intervjuueeritud poisid

püüavad oma reaalmaailma ebakindlust virtuaalkeskkonnas aktiivseks olekuga kompenseerida.

M2(12): „/.../ inimesed on internetis julgemad kui päriselus. Julgevad tüdrukutele ennast väljendada ning eakaaslastega on nad ka ülbemad ja sõnakamad.“

M(11): „No seal on julgem rääkida. Sest et kergem on kui keegi ei istu ... mul on nagu rohkem aega mõelda ja ma ei pea häbenema.“

Tabel 6. Eelteismeliste välja toodud põhjused, miks suhtlusportaal on parem keskkond kui reaalelu

Alamkategooria	Märksõnad	Intervjuud
MIKS rate.ee ON PAREM KUI REAALELU?	JULGEM SUHELDA	N(12), M2(12), M(11)
	rate.ee-ST ROHKEM UUSI TUTTAVAID	N(12)
	PIDEV KONTAKT SÕPRADEGA	M(12), N3(11)
	LAISA MEHE SUHTLUSKANAL	M2(10)
	EGA OLULISELT POLEGI	M(10)
	ROHKEM AEGA MÕELDA VASTAMISEL	M(11)

Suhtlusportaalet eelistatakse reaalmaailmale ka pidevas kontaktis olemise eesmärgil. Samas võib ka *offline*-is olles inimesele sõnumi jätta. Tulenevalt sellest nimetati rate.ee-d ka „laisa mehe suhtluskanaliks“. Eelteismelised ei näinud vajadust otsesuhtlusele – piisavat ka sõnumite vahetamisest.

Tulenevalt internetikeskkonna eelistest ja varasemalt portaalis aktiivsete lähedaste soovitudest, on eelteismelised loonud endale rate.ee-sse kasutajaprofiili. Konto loomise peamised põhjused on kommunikatiivsed, kuid vastavalt portaali poolt pakutavate võimaluste kasutamisele on kasutuseesmärgid kasutajaks olemise aja jooksul täienenud.

3.2 Rate.ee kasutamise harjumused

Käesolevas alapeatükis toon välja kasutusest tulenevad harjumused oma profiili kujundamisel ning suhtlusportaaali kasutusel üldiselt.

3.2.1 Rate.ee kasutamise sagedus

Igapäevaselt külastavad rate.ee-d enam kui pooled intervjueeritavad, harvematel kordadel mõnel korral nädalas (vt Tabel 7).

N3(11): „*Mm ... mingi korra nädalas. Võib-olla kaks. Ma ei tea. Ma ei käi tihti enam, sest nii paljud on kasutajad ära blokinud.*“

Harv külastussagedus võib tuleneda ka vanemate seatud internetikasutuse piirangutest, tehniliste võimaluste puudumisest või aktiivsusest reaals maailmas. Kasutussagedust mõjutab ka alternatiivsete suhtlusportaalide kasutamine (Orkut, Facebook, MSN jm).

M(11): „*Mitte enam nii tihti, kui kunagi, ma käin nüüd Orkutis ka ja teistes portaalides, aga püüan ikka käia. Nii üks kord päevas kindlasti on aega et käia.*“

Näiteks M(10) puhul oleneb rate.ee külastamine sellest, kas tal on keegi, kellega MSN-is vestelda. Kui ei ole, suundub ta oma igavust leevendama suhtlusportaalile.

Tabel 7. Rate.ee kasutamissagedus eelteismeliste seas

Alamkategooria	Märksõnad	Intervjuud
KUI TIHTI KÜLASTAB?	ÜLE PÄEVA	N(11), M(10)
	IGA PÄEV	N2(11), N(12), M2(10), M2(12), M(10), M(11)
	PAAR KORDA NÄDALAS	M(12), N3(11)

Seminaritöös (Tamme 2010) intervjueeritud poisid ja tüdrukud leidsid, et nad külastavad rate.ee-d sageli. Bakalaureusetöös läbiviidud empiiriline materjal toob eelteismeliste arvamusse variatiivsust: leitakse, et rate.ee-d külastatakse piisavalt ja ka harva. Oma kasutussagedust põhjendasid intervjueeritavad järgmiselt.

Rate.ee-d harva külastavad eelteismelised:

N3(11): „*Sellepärast ongi, et pole kellegagi suhelda.*“

M(11): „*Mhmh. No ma ei jõua igale poole ja pean tegema valiku, et kus on huvitavam.*“

Kui eelteismelise sõbrad lähevad üle teistesse suhtlusportaalidesse ja eelteismelisel endal puuduvad peale kommunikatiivsete eesmärkide teised põhjused portaalile viibimiseks, jääb suhtlusportaalile kasutussagedus harvemaks. Harvem külastus tuleneb ka kasutajaelistuste muutumisest, panustades enam uue keskkonna võimalustele.

Kasutussagedusega rahul olevad eelteismelised:

M2(10): „*Okei on, pole vaja mul rohkem päevas vaid kui ühe korra minna /.../ sest et mul pole seal midagi teha.*“

N2(11): „*Ma ei tea, teen ühe korra oma asjad ära ja siis on tehtud.*“

N(12): „*Lihtsalt, ma ei tea, mul on harjumus, et ma tulen rate-sse ja ma vaatan, mis mulle saadeti või nii.*“

Konkreetsete eelteismeliste jaoks hakkab rate.ee end juba ammendama. Väheste uuenduste tõttu ei näe nad põhjust seal tihedamini kui kord päevas käia. Konkreetsed eelteismelised kasutavad aktiivsemalt ka uuenduslikumaid alternatiivseid suhtlusportaale.

Rate.ee-d sageli külastavad eelteismelised:

M2(12): „*Kerge sõltuvus. Arvutis niisama olla on igav. Ja kui arvutis igav hakkab siis on midagi väga valesi ... siis saigi rates olla.*“

N(10): „*Seepärast, et suhelda saab. Saab mängida ja muusikat kuulata. Ja sellepärast, et mul oleks sõpradest rohkem feim-i ja boonuspunkte.*“

Sage suhtlusportaali külastus tuleneb eelteismeliste sõnul igavustundest. Suhtlusportaale kasutavad sageli need, kelle sõprusseltskond seal ka aktiivne on ja kes näitavad ise virtuaalmaailmas suhtlusel ja kontakti loomisel initsiatiivi üles. Siia gruppi kuuluvate eelteismeliste jaoks ei ole rate.ee end ammendanud, paljuski ka seetõttu, et nad ei ole enda jaoks veel alternatiivseid võimalusi avastanud.

Kasutamissagedus on seotud profiili uuenduste sisseviimisega. Oma profiili uuendavad eelteismelised pigem harva (vt Tabel 8). Uuringu kontekstis defineerivad noored „harva“ kui kord paari kuu jooksul. Ühel juhul uuendati profiiliinfot igal sisselogimisel. Tulenevalt suhtlusportaali külastussagedusest, viitab konkreetne juhtum igapäevasele uuendamisele.

Tabel 8. Eelteismeliste profiili uuendamise sagedus

Alamkategorია	Koodid	Intervjuud
KUI TIHTI UUENDAB KONTOT?	HARVA	M(12), N(12), M2(10), M2(12), M(10)
	NÄDALAS KORD-KAKS	N2(11), N(11), N3(11)
	IGA KORD KUI KÄIB	M(11)

Konto uuendamise sagedus tõstab eelteismelise profiili aktiivsuse⁵ taset. Aktiivsed kasutajad märgitakse ära aktiivse kasutaja tunnusega. Sõnaliste ja teostuslike erimeelsuste eesmärgil viisin intervjuu kõrvalt läbi vaatluse. Vaatluse tulemusena oli aktiivse kasutaja tunnus nähtaval kuuel korral: M(12), N(11), N(10), M2(12), M2(10) ja M(11). Kasutajaaktiivsus sõltub noorte poolt läbiviidud toimingutest. Kasutajaaktiivsusest võib järeldada, et ka sagedamini suhtlusportaali külastavad intervjuueeritavad ei ole nii aktiivsed kui seda on harvemad sisselogijad. Tulenevalt sellest võib järeldada, et vähemate kasutusvõimalustega eelteismelised kasutavad rate.ee-d eesmärgipärasemalt ja enam võimalusi kasutades kui igapäevased tarbijad. Vaatluse tulemusena jääb eelteismeliste kasutajaaktiivsus 60%-90% vahele.

3.2.2 Andmed rate.ee profiilil

Eelteismelised kajastavad oma profiilil andmeid, mille alusel on nad identifitseeritavad kui ka andmeid, mis püüavad jätta profiiliomaniku anonüümseks (vt Tabel 9). Reaalsete andmete kõrval kajastatakse infot läbi huumori.

N(12): *„No otseses mõttes panen kõik, aga tegelikult panen kõik nagu naljaga, et ma päris enda seda, näiteks asukoht lähemalt, ma näiteks ei kirjuta oma aadressi vaid kirjutan midagi naljakat. /.../ Vaata seljataha, haha, noob vahtisidki“ ja näiteks elukutset mul kah ei ole ja ma kirjutasin lihtsalt elukutseline peapesija. Ja siis MSN on ka siin, aga need on ainult sõpradele, sest päris võõrast ma ei taha, et keegi mind lisaks.“*

Enim avaldatakse identifitseerimisvõimalusega andmeid nagu nimi ja elukoht. Pärinime asemel kajastatakse ka hüüdnime. Elukoht on määratletud üldiselt, piirduakse linna nimetamisega. Ühel juhul (M(11)) on toodud ka konkreetne aadress.

Otsekontakti loomise eesmärgil on pea pooled intervjuueeritud eelteismelised avaldanud oma MSN-i, Skype-i või telefoninumbri. Ühel juhul kajastub MSN nii „infos enda kohta“ kui „lisainfos“. Telefonumbri kui ka teiste kontaktandmete avaldamine on üks riskantsetest tegevustest, mida tuleks internetiohutust silmas pidades vältida, kuna viimast tehes suureneb

---

⁵ Hüvede saamise eesmärgil teevad kasutajad endale „aktiivsust“ e kasutavad kohustuslikul ajaperioodil konkreetseid võimalusi ja teenivad välja hüvesid. Aktiivsed kasutajad saavad profiilile aktiivse kasutaja tunnuse.

risk sattuda potentsiaalsesse ohuolukorda, kus eelteismelisega võib halvimal juhul kontakteeruda pedofiliakalduvustega inimene.

M(11): „Niisama ... äkki siis kui näeb kahes kohas, siis mõtleb et ikka tahab mind lisada.“

M2(12): „Sellist vinget infot. Telefoninumbri ja kõik põhimõtteliselt /.../ Jaa ... helistanud on tüdrukud, tuttavad küll, aga ...“

Tabel 9. Profiilil avaldatavad andmed

Alamkategooria	Märksõnad	Intervjuud
MIS ANDMEID KONTOL AVALDAB?	MSN, SKYPE	N(12), N2(11), M2(12), M(11)
	SÜNNIAASTA	M(12), M2(12)
	ELUKUTSE, HARIDUS	M(12), N(11), M2(12)
	NIMI	N2(11), N(11), M2(10), M2(12), M(10), N3(11), M(11)
	ELUKOHT	M(12), N2(11), M2(10), M2(12), N3(11), M(11)
	KASV	M(12), N(11), M2(12), M(11)
	TÄHTKUJU	M(12)
	TELEFONINUMBER	M2(12)
	HUVID	M(10)
	KOOL	M(11)

Kuigi avalikustatud kontaktaadressiga on kõigil võimalus lisada inimene MSN-i või Skype-i, teeb eelteismeline uue kontakti lisamise hetkel reaalse otsuse, kas aktsepteerida või keelduda kontaktist.

N2(11): „Võib, aga seal tuleb ise vaadata MSN-is, et keda ma lisan ja nii. Need keda ma ei tea, neid ma ei lisa.“

Siiski tajuvad noored ka ohte, mis võivad kaasneda oma andmete avaldamisega suhtlusportaalil.

N3(11): „Jah, seda ei taha väga panna /.../ Ma ei tea, pole väga meeldiv, et keegi võõras teab.“

Teiste seas tuuakse isikuandmete ankeedis välja elukutse, kool, kus õpitakse, huvid ning sünnikuupäev, millele lisandub automaatselt tähtkuju. Kuigi intervjuu käigus tõi tähtkuju avaldamise välja vaid üks noormees, selgus vaatluse tulemusena, et see oli märgitud kõigi intervjuueeritavate profiilil.

Intervjuude põhjal võib väita, et noormehed on julgemad avaldama oma reaalseid (kontakt)andmeid. Vaadates tabelit 9, võib täheldada, et nii oma telefoninumbrit kui MSN-i avaldav M2(12) teeb seda teadlikult, kuna tema üheks eesmärgiks konto loomisel oli teiste seas tüdruksõprade leidmine. Tüdrukud on kontaktandmete jagamisel tagasihoidlikumad. Siiski tõusis vaatluse tulemusel esile N(12), kes vastupidiselt antud intervjuus öeldule, avaldas oma telefoninumbri lisainfos, mis viitab tema suurele huvile oma sõprusringist väljapoole jäävate inimestega suhelda. Konkreetset juhul ei ole konto omanik telefoninumbri kättesaadavust piiranud. Vastava käitumisega ja inimeste üleliigse usaldamisega kaasnevad aga riskid, mida eelteismeline konkreetsetel juhul endale teadvustanud ei ole.

Tabelis 10 on intervjuueeritavate poolt välja toodud andmed, mida nad rate.ee profiilil ei avaldaks. Tabelist nähtub, et ennekõike ei avaldata andmeid, millega kaasneb kontakteerumisvõimalus.

M(11): „*Telefoninumbrit ma ei paneks sinna, sest kui keegi tahab, siis võib ise küsida, siis annan, aga siis ma ka tean, kes küsib ja kes helistab, muidu ma ei tea.*“

N(10): „*Oma numbrit ma ei avalda võõrastele ja seda, kes mulle meeldib /.../ Selleks, et nad võivad helistada ja igasugu jutte rääkida. Ja teeb margi täis kui kõik teaksid, kes mulle meeldib.*“

10-12 aastased teadvustavad endale pedofiilia probleemi ja on ettevaatlikud lisaks andmetele ka piltide avaldamisel.

M2(12): „*Ma ei avaldaks poolpaljaid pilte ja elukohta täpset ka mitte.*“

Ka isiklikku laadi info püütakse hoida enam enda teada, näiteks väljavalitu avalikustamine.

Tabel 10. Eelteismeliste poolt profiilil mitteavaldatavad andmed.

Alamkateooria	Märksõnad	Intervjuud
KAS ON MIDAGI, MIDA rate.ee-s EI AVALDAKS?	ISIKUKOOD	M(12), N3(11)
	TELEFONINUMBER	N2(11), M2(10), N3(11), M(11)
	ELUKOHT	N(12), M2(12)
	NIMI	N(12), N2(11)
	MSN	N(11), M2(10), N3(11)
	POOLPALJAD PILDID	M2(12)
	VÄLJAVALITU	M(10)

Tabeli 9 ja 10 vahel võib täheldada intervjuueeritavate poolseid vasturääkivusi. N2(11) toob ühelt poolt esile nime avalikustamise ja teisalt ei pea seda pooldavaks käitumiseks. Sarnaselt

N2(11)-le toob M2(12) välja elukohaga seotud andmete avalikustamise ja mitte esitamise. Sellest võib järeldada, et poisid ja tüdrukud käituvad alateadlikult vastu oma põhimõtteid.

Livingstone ja Bober (2005) kinnitavad, et vanemate keelust hoolimata, saab täheldada eelteismeliste liigset agarust isikuandmete levitamisel. Sama on kinnitanud ka EU Kids Online võrgustiku raport, kus nenditakse, et isikuandmete avaldamine on eelteismeliste hulgas peamine risk, mille teadvustamisega tuleks aktiivselt tegeleda (Hasebrink *et al* 2009).

Eelteismelised eelistavad profiilil uuendada vähem loovust eeldavaid võimalusi nagu staatus ja info enda kohta, mh isikuandmeid. Vähem populaarsetest võimalustest uuendatakse harvemini lisainfot ja päevikut, millest võib järeldada, et intervjuueeritud eelistavad oma mõtteid edastada võimalikult väheste vahenditega. Lisainfo täitmise aktiivsus sõltub eelteismelise motivatsioonist ja oskustest, millest tulenevalt on lisainfo kas väga põhjalik või minimaalne.

N2(11): „*Näiteks muudan natuke nime ja siis lisainfot.*“

N(10): „*Ma ei uuenda väga tihti, ainult siis, kui kellegi sõbralt mingi uue mõtte saan. /.../ Jah. Üks staatus kestab mul mitu nädalat. Aga lisainfosse on seda mida ma tahan raske leida. Vahel tuleb endalgi häid mõtteid.*“

M(11): „*Seda staatust vahetan suht iga päev või nii ... siis kui midagi jälle teisiti on, siis kirjutan sinna. Ja muudan harvemini lisainfot.*“

Intervjuudest tulenevalt võib väita, et hoolimata soovist olla huvitava profiili omanik, jääb erinevate võimaluste kasutamine puuduliku eneseväljendusoskuse ning piiratud tehniliste võimaluste kasutamise taha. Loovat lähenemist eeldatavatele võimalustele lähenetakse pigem läbi sõprade profiilide, millelt kopeeritakse info enda ankeedile. Konkreetne teguviis viitab eelteismeliste oskamatusete loovalt ja iseseisvalt mõelda ning kitsale silmaringile internetikeskkonnas.

3.3 Noorte poolt kasutatavad rate.ee keskkonna võimalused

Eelteismeliste esmased tegevused rate.ee-s on seotud suhtlusele orienteeritud võimaluste kasutamisega: kirjade ja teadete lugemisega (vt Tabel 11).

M(12): „Vahel loen vahel ei loe. Tavaliselt on seal lisatud uus küsimus klubisse, mida ma eriti ei taha vaadata. /.../ Neid küsimusi tuleb sealt niipalju, et ei jõua lugeda koguaeg.“

N3(11): „Postkasti vaatan, praegu kirju ei ole, aga tavaliselt on kirjad nagu „kes sa oled?“ küsimustega. Siis vaatan kasutajal ringi ja sõprade lehtedel ka vahepeal. Et kui keegi on midagi uut lisanud siis ikka vaatan, kui viitsin. Aga mängu mängin ka mõnikord. Seal kunagi olid mõned, nüüd pole ammu mänginud.“

M(11): „Kui ma sisse login, siis ma näen kohe ära et kas mul on uusi kirju ja kui on, siis loen ja vastan neile. Siis ma lähen vaatan, kes on mind kommenteerinud ja kes on mind hinnanud. Siis ma kommenteerin neid tagasi ja kui keegi on näiteks ühe pannud, panen neile ühe vastu.“

Tabel 11. Eelteismeliste poolt enim kasutatavad võimalused rate.ee-s

Alamkategooria	Märksõnad	Intervjuud
MIDA rate.ee-s TEEB?	TEATED	M(12), N(12), N2(11), N(11)
	KIRJAD	N(12), M(12), N2(11), M2(10), M2(12), M(10), N3(11), M(11)
	KOMMENTAARID, HINDAMISED, VAATAMISED	N2(11), N(12), M(12), N(11), M2(10), M2(12), M(10), N3(11), M(11)
	SÕBRA UUDISED	N(11), N(12), N3(11), N3(11)
	VIDEOOD	M(12), N(11), M2(10)
	HOROSKOOP	N(12)
	TEEB AKTIIVSUST	N(12)
	KOGUB BOONUSPUNKTE	N(12), N(11)
	KLUBID	M(12), N(11), M2(10)
	MÄNGUD	N(11), N2(11), N3(11)
	KÜSITLUSED, TESTID	N2(11), N(11)

Kahel juhul oli enesepresentatsioonile orienteeritud võimaluste kasutamise aspekt eespool suhtlusele orienteeritud võimalustest, mis viitab konkreetse poisi ja tüdruku tugevale huvile vastassugupoole ja inimeste välimuse vastu.

N(10): „Sest mind huvitab see, mida teised mu piltidest arvavad.“

Eelteismelised kujundavad end võõrastelt või tuttavatelt saadud tagasiside alusel ning püüavad fotode kaudu luua teistele aktsepteeritavat minapilti. Nad vajavad enesekindluse kasvulavana teiste tagasisidet oma olemuse kohta ja kinnitust nende heale välimusele ja toredusele, mis viitaks sellele, et nad on grupis aktsepteeritud. Ennekõike eeldatakse aktsepteerimist sotsiaalvõrgus leiduvate sõprade hulgast. Hiljem laieneb soov

virtuaalkeskkonnas aktsepteeritud olla ka võõraste seas, kus kuuluvuse ja heakskiidu vajadus on veel tugevam kui sõprade hulgas.

Kuna hindamise näol on tegemist automaatse tegevusega, ei näe intervjuueeritud olulist vahet, kellele nad hinnete näol tagasisidet annavad (vt Tabel 13). Tagasisidet kommentaaride näol eelistatakse anda aga pigem tuttavate piltidele. Võõraid kommenteerivate eelteismeliste seas on enam tüdrukuid, mis viitab neiude julgemale käitumisele ja ohtude mitte tunnetamisele suhtlusportaalil.

M(11): „Tuttavad tüdrukud on, aga mõnikord on ka võõraid.“

N(12): „Võõraste kontodel ka. Sõltub tujust, kui mul väga igav on, siis ma hakkankommenteerima. Siin rates on selline mäng. Näiteks „Kommentaator“, et sa saad nagu, hindad näiteks ühte või kahte pilti, siis nad hindavad sind tagasi. Sellega saad oma kommentaare nagu juurde.“

Suhtlusele orienteeritud kasutusvõimaluste kõrvalt kasutatakse teisena meelelahutusele orienteeritud võimalusi nagu testide, küsitluste lahendamist, videote vaatamist, horoskoobi lugemist või mängude mängimist. Tüdrukud on rate.ee võimalustest kujundanud endale ka võistlusmomendi. Võistluse võitjaks on inimene, kes on teatud perioodi jooksul kogunud kõige enam boonuspunkte⁶ või saavutatud kõrgeima aktiivsuse. Konkreetne tegevus hoiab sõpruskonna rate.ee-ga tihedamalt seotud ega võimalda alternatiivsete võimaluste kasutamist, kuna vastasel juhul võib sõbranna võistluse võita.

N(10): /.../ Ja vahel on hea sõpradega võidelda, kellel on rohkem boonuspunkte või feimi. /.../

Tabel 12. Eelteismeliste eelistused piltide hindamisel, vaatamisel ja kommenteerimisel

Alamkategooria	Koodid	Intervjuud
KEDA KOMMENTEERIB?	SÕBRAD	M(12), N(12), N2(11), N(11), M(10), N3(11), M(11)
	VÕÕRAD	N(12), N(11), M(11)
KELLE PILTE EELISTAB HINNATA/VAADATA?	SÕPRADE	M2(10), N3(11), M(11)
	VÕÕRASTE	M2(12), M(10), M(11)

Huvist sõprade tegevuse vastu jälgitakse „sõbra uudiseid“, mille kaudu saavad poisid ja

⁶ Läbi erinevate võimaluste kasutamise (testide lahendamine, küsitlustele vastamine) kogutavad punktid. Teatud punktiarvu täitumisel saab tasuta kasutada mõnda rate.ee tasulist hüve, näiteks tellida *skin*.

tüdrukud oma sõprade profiiluuendustel silma peal hoida. Enda huvide üles näitamise eesmärgil liitutakse klubidega, mis annab eelteismelisele võimaluse kuuluda suuremasse gruppi kui seda on tema sotsiaalne võrgustik.

Järgmises alapeatükis vaatan lähemalt eelteismeliste tekstiliste võimaluste kasutamist.

3.3.1 Täiendavate tekstiliste võimaluste kasutamine

Täiendavateks tekstilisteks võimalusteks on rate.ee-s lisainfo ja päevik. Kolm intervjuueritud tüdrukut viiest kasutavad päevikut võimalusena oma mõtete ja huvitava info edastamiseks (vt Tabel 13). Tulemustest nähtub, et neid, kes kasutavad päevikut, täidavad aktiivselt ka lisainfot ja vastupidi, millest võib järeldada, et N(12) ja N2(11) näol on tegemist loominguliselt mõtleivate noortega. Ka Pedersen & Macafee (2007) kinnitavad naisterahvaste suuremat vajadust blogipidamise järele. Blogipidamise kaudu saavad inimesed end väljendada ja lugejatega kaudses suhtluses olla. Eneseväljenduse olulisust naisterahvaste seas kinnitab ka blogipidamise motivatsiooni uurinud Dan Li (2007). Dan Li (2007) hinnangul peavad meesterahvad oluliseks levitada kättesaadavat informatsiooni, mitte seda ise luua. Ka intervjuueritud poisid eelistavad kasutada pigem lisainfot. Noormeeste minimaalne kirjutamishuvi võib tuleneda eneseväljenduslike oskuste või ka motivatsiooni puudumisest.

M(12): „Mulle ei meeldi kirjutada palju.“

M(11): „Ma ei ole suur kirjutaja aga mul on siin lihtsalt et feimin ja MSN on välja toodud.“

Tabel 13. Tekstiliste vahendite kasutamine suhtlusportaal

Alamkateooria	Märksõnad	Intervjuud
MILLISEID MUID TEKSTILISI VAHENDEID KASUTAB	LISAINFO	N(12), N2(11), M2(12), M(12)
	PÄEVIK	N(12), N2(11), N(11)

N(12): „Kasutan. Ma hiljuti hakkasin kirjutama järjejuttu, kuigi seal on kõik suht hullud. Ma ei oska üldse kirjutada. /.../ Üldse näiteks panen enda reaalelu ja oma fantaasiat siia.“

N2(11): „Ma ei tea, igast mingi jällegi teiste ankeetide pealt leian ja panen endale.“

Lisainfo/ päeviku täitmise eesmärgil „varastatakse“ infot teiste ankeedilt või püütakse ise loovalt mõelda. Olenemata oma kirjutusoskusest kasutavad tüdrukud, võrreldes poistega, tekstiliste võimaluste kasutamist rohkem. Päevikusse kirjutamine on üks väljaelamise viise, mis võimaldab segada reaalelu fantaasiaga.

3.3.2 Visuaalsete võimaluste kasutamine

Oma identiteedi loomisel kasutatakse ka visuaalseid võimalusi: videod, fotod, *skin* (vt Tabel 14). Kõik intervjueritud eelteismelised kajastavad profiilil oma lemmik videoid, milleks on üldjuhul lemmikbändi või -esitaja muusikavideo. Üles laetakse ka eelteismelise huvidega seotud andekate inimeste videoid. Konkreetseid videoid vaadatakse kui eeskujusid.

N2(11): „*Muusikavideosid.*“

M2(12): „*Jaa, ikka. Panen ülesse lemmik lugusid või andekate inimeste videoid. /.../ Näiteks need, kes teevad trikke ratastega. Näiteks sõidab rattaga hüpates üle aedade ja nii. BMX-itajad*“

M(10): „*Jalgpalli omad.*“

Tabel 14. Eelteismeliste poolt kasutatavad visuaalsed võimalused rate.ee keskkonnas

Alamkateooria	Märksõnad	Intervjuud
MILLISEID VIDEOSID LISAB?	MUUSIKA	M(12), N(12), N2(11), N(11), M2(10), M2(12), M(11)
	NALJA	M(12), N(12)
	ANDEKATE INIMESTE VIDEOS, SEOTUD HUVIDEGA	M2(12), M(10)
MILLISEID FOTOSID LISAB?	NORMAALSEID	M(12), N2(11), N(12), M2(12), N3(11), M(11)
	EI OLEKS KOLEDAD	N2(11)
	LAHEDAD	N(11)
	ISETEHTUD	M2(12)
	EI LISAGI FOTOSID	M2(10), M(10)
KAS <i>SKIN</i> ON OLEMAS?	<i>SKIN</i> ON	N(11)
	<i>SKIN</i> PUUDUB	M(12), N(12), N2(11), M2(10), M2(12), M(10), N3(11), M(11)
KAS KASUTAB ALBUMEID?	KASUTAB ALBUMEID	N(12), N2(11), N(11), N3(11)
	EI KASUTA ALBUMEID	M(12), M2(10), M(10), M(11)

Tähtsal kohal on ka naljaviideode olemasolu. Intervjuude põhjal võib eeldada, et virtuaalkeskonna huumorit väärtustatakse kõrgelt tulenevalt vähesest huumorist reaalmaailmas.

N(12): „*Sõltub jah, tähendab, et panen küll, aga kui midagi naljakat on, siis lisan ka siia.*“

M(12): „*Naljaomasid ja no, erinevaid noh. Naljaomasid jah.*“

Fotode valikul ollakse enda suhtes üsna kriitilised, need peavad vastama määratlusele „lahe“ ja „normaalne“. Piltide kaudu püütakse jätta profiili küllastavatele ja fotosid vaatavatele inimestele hea mulje, mis võimaldaks alustada suhtlust ja leida uusi sõpru. Tulenevalt eelteismelise motivatsioonist oma identiteeti läbi visuaalsete võimaluste kujundada, on neil võimalus kasutada ka albumeid, mis mahutavad enam pilte kui ankeet seda võimaldab.

N(10): „*Selliseid, kus ma olen õega. Siis selliseid kus olen üksi ja poosetan. Ja enamus pilte on tuunitud. /.../ Tuunin et olla ilusam ja lahedam*“

M(12): „*Eriliselt ma ei tee pilte ja siis kui ma panen siis mingid kõige normaalsemad*“

Kriitilisus fotode suhtes viitab suhtlusportaalides valitsevale korrale ja nn hierarhiale, kus paremate piltidega profiiliomanikud on aktsepteeritavamad kui teised. Keegi ei soovi kuuluda hierarhia alumisse kihti, kus langetakse mõnitamise ja halvustavate pilkude ohvriks.

Kriitikat piltidele võib täheldada ka tagantjärele. Minevikus tehtud piltide kritiseerimine viitab eelteismelise rahulolematusele oma mineviku-minaga.

M2(12): „*See oleneb täitsa mis hoog mul peal on. Üks kuu lisasin väga imelikke pilte. Pildistasin ennast peeglist ja laadisin üles. Aga enam selliseid pilte ei tee [naerab]. /.../ Need on nii gay-likud, kui ma nüüd vaatan. Aga üldiselt panengi selliseid pilte, mida ise pildistan, sest kui keegi teine mind pildistab, siis ma ei suuda rahulikuks jääda.*“

Intervjuukatkest või järeldada, et noormees on väga heteronormatiivne, millega ta viitab heteroseksuaalsusele kui ainukesele normaalsele seksuaalsuse vormile. Oma piltidel kardab ta näida keegi teine, kes ei ole ühiskonnas aktsepteeritav, konkreetsel juhul homoseksuaal. M2(12) kinnitab oma pildikriitikaga suhtlusportaalides levinud normatiivseid rolliootusi sugupooltele ja kinnitab ka heteronormatiivsust kui ainukest võimalust suhtlusportaalil rate.ee end näidata. Seega peavad eelteismelised suhtlusportaalides oma identiteedi esitlemisel oluliseks näidata oma normaalset ja massisulanduvat külge, mis mahuks ühiskonna poolt

seatud piiridesse ja täidaks ootuspäraseid rolle, kuna viimaseid täites on kontoomanikud suhtlusportaalis enam aktsepteeritavad.

Lisaks piltidele saab visuaalset identiteeti kujundada ka läbi profiili taustapildi, *skin*-i. *Skin*-i kasutamise võimalust ei peeta aga niivõrd oluliseks, mida kinnitab ka vaid ühe intervjuueeritava *skin*-i kasutus. Eelteismelised peavad *skin*-i raha kulutamiseks, nad ei ole rahul pakutava valikuga või ajaperioodiga, mil *skin* profiilil aktiivne on.

N(12): „*Skin-i, sellepärast, et ma ei ole raatsinud võtta, ma ei tea, suht mõttetu skin-id on siin.*“

N(10): „*Ei ole. Kuigi tahaksin, aga emme ütles, et see on mõttetu, et laeb taha ja ainult 90 päeva sees.*“

M(11): „*Sest et see on tasuline ja ma usun et see on mõttetu ka ... tavaline on okei.*“

Varasemalt oli ka M2(12) *skin*, kuid hetkel see tal puudus. Noormees valis *skin*-e näitamaks oma iseloomumadusi.

Tabel 15. Eelteismeliste poolt välja toodud võimalused, mille kasutamata jätmine (või valesti kasutamine) muudab profiili ebahuvitavaks.

Alamkategooria	Märksõnad	Intervjuud
MIS TEEB KONTO EBAHUVITAVAKS?	IGAVAD PILDID	M(12), N3(11)
	IGAVAD VIDEOD	M(12)
	SKIN	M(12)
	KAJASTAB ERAELU	N(12)
	PILDID PUUDUVAD	N(12), N2(11), N(11), M2(10), M2(12)
	PUUDUB HUUMOR	N(12)
	MÕTTETU LISAINFO	N(12), M2(12), N3(11)
	PUUDUVAD VIDEOD	N2(11), N3(11)
	IGAVAD MÄNGUD	M(10)
	PALJU KASUTAMATA VÕIMALUSI	M(11)

Visuaalsete võimaluste kasutamine on profiili huvitavaks tegemise seisukohalt väga oluline. Intervjuueeritud tõid välja erinevaid võimalusi (vt Tabel 15), mille valesti kasutamise või mittekasutamise korral on konto ebaatraktiivne. Ka tekstiliste võimaluste kasutamise oskust peetakse oluliseks: info, mida välja saadetakse, peab olema mõtestatud.

N(10): „*Igavad pildid või et üldse pole pilte.*“

M(10): „*Uuendama taustapilti ja pilte peaks ka olema.*“

N(12): „*Näiteks mõttetu need on siis, kui ei ole pilte või midagi sellist või näiteks mõttetu jutt on.*“

N2(11): „*Sellepärast, et seal oli ainult nimi ja pilte polnud ühtegi ja videosid ka ei olnud.*“

Eelteismeliste seas domineerib arusaam, et fotode olemasolu on huvitava profiili loomisel hädavajalik. Fotod omavad suhtlusportaalis kesksed funktsiooni, seda nii suhtluse alustamisel, esmamulje kujundamisel, hindamisel, kommenteerimisel jne. Vaadeldes võimalusi, mis on paljudel eelteismelistel kasutatud/ kasutamata, tunnistavad mõned intervjuueeritavad ise oma profiilid ebahuvitavateks ja seda juba ainuüksi piltide puudumise tõttu.

Visuaalsetest võimalustest uuendatakse kõige sagedamini videosid. Üles laetavad videod leitakse Youtube-i keskkonnast. Eelteismeliste kriitilisusest välimuse suhtes uuendatakse harvem pilte. Piltide vähene uuendamine jääb riskidest teadlikumatel eelteismelistel ka hirmu taha sattuda internetis varitsevatesse ohtudesse.

N3(11): „*Jälle see sama asi, et ei taha võõrastele end palju näidata. Kes teab, mida korraldama hakatakse.*“

Kui fotosid uuendatakse üldjuhul üksikshaaval, siis videoteeki täiendatakse mitmekaupa, mis viitab tegevuse lihtsusele ja eelteismelise huvile lisaks rate.ee-le ka Youtube-is aega veeta.

M2(10): „*Ei. Mingi viis video vähemalt.*“

Profiili uuendamine võib jääda ka tehniliste võimaluste taha. Kuna eelteismelistel puuduvad isiklikud vahendid, on nad uute piltide tegemisel ja üleslaadimisel sõltuvad oma vanematest või õdedest-vendadest.

N(10): „*Ei uuenda tihti, kuna õde on Pärnus ja digikas tema käes. Ainult siis, kui ta Väandras käib, siis saan teha.*“

M2(10): „*See, et ma ei leia digikat üles.*“

N(12): „*Väga harva, sest ma ei viitsi täita. Nagunii ei tuleks mul mingit paremat mõtet pähe. /.../ Jah, sest ma ei saa kunagi digikat enda kätte ja kui saaksingi, siis iseasi, kas minust ei ole võimalik head pilti teha või siis ma ei saa neid arvutisse, kuna mul ei ole juhet.*“

Teiseks takistuseks fotode uuendamisel on moderaatorid, kes ei võimalda pildi sobimatuse pärast seda üles panna. Tihtipeale keelatakse foto laadimine ka eelteismelistele arusaamatul põhjusel.

M(12): „*Seda ka suht harva, sest paljud kurdavad ja ei lase panna.*“

N3(11): „*Võib-olla fotosid, sest moderaatorid ei lase vahepeal ülesse panna, siis võtan need maha, mis keelatud.*“

Kui eelteismelistel oleksid nii tehnilised võimalused kui enesekindlus oma välimuse osas, oleksid nad profiili visuaalse külje täiendamisel aktiivsemad kui nad on seda täna.

3.3.3 Kogukondlikud võimalused ehk klubidega liitumine

Klubisse kuulumisega näidatakse välja oma huvisid ja eelistusi mõne konkreetse valdkonna nagu muusikastiili, spordiala, elukoha vm vastu. Põhjuseid, mille alusel on eelteismelised klubidega liitunud on ka teisi (vt Tabel 16).

M(10): „*Kuulun jalgpalliteemalistesse ja Vihtra klubisse, see on koht, kus ma elan.*“

Tabel 16. Klubidega liitumise põhimõtted rate.ee-s

Alamkateooria	Märksõnad	Intervjuud
MILLE ALUSEL LIITUB KLUBIDEGA?	KÕIGE ROHKEM LIIKMEID	M(12)
	LOOB ISE KLUBI	M(12), N(12), N(11), M2(12), M(11)
	NÄITAB HUVI VÄLJA	N2(11), M2(10), M2(12), M(10). N3(11), M(11)
	LIITUB SÕBRA EESKIJUL	M2(10)

Nii nagu täiendavaid tekstilisi võimalusi, leitakse ka klubisid, kuhu kuuluda, sõprade profiilidelt, millest järeldub, et klubikuuluvuse valikut mõjutavad ka lähedaste sõprade otsused.

M2(10): „*Kui see superstaar käis siis ma olin Getteri fänn, aga selle teised vaatasin sõbra pealt.*“

Leidmata endale sobivat klubi, luuakse ise meelepärane klubikeskkond. Eelteismeliste loodud klubid on isiklikumat laadi, koondades enda alla konkreetse sõprusringi. Alternatiivsete klubide olemasolu tõttu ei saavuta omaalgatuslikud klubid teiste noorte seas suuremat populaarsust. Inimesed liituvad parema meelega klubiga, kus on suurem kasutajate arv, suurem liikmeskond võimaldab tunda end suure sotsiaalse grupi liikmena.

M(11): „Näiteks olengi muusikaga seotud ja kitarriga ja ujumisega ja ühe klubi olen ka ise teinud sõpradega, kus oleme siis ühe õpetaja fännid ... aga see on ka selline naljaga tehtud.“

M(12): „Praegu ma olen valinud need, kus tavaliselt kõige rohkem liikmeid on sees või mis ma ise olen ka teinud.“

N(12): „Kunagi mõtlesin ise, aga ma ei tea, enam ei viitsi jamada sellega.“

Klubi loomisega on eelteismelised automaatselt ka selle moderaatoriks, kasutades ära suhtlusportaali võimu ning reguleerides klubikeskkonnas toimuvat liikmelisus-liiklust ning avaldatavaid postitusi.

M2(12): „Olen ühe suurema klubi moderaator. /.../ ehk siis suurim jalgpalliklubi rate.ee-s“

Käesoleva töö raames intervjueritud noorte klubid kattusid kahel juhul. Näiteks kattus ühes vanuseastmes olevate erinevate sugude klubiline kuuluvus „Mõtleme vasakule ja naerame alatasa“ klubi näol. Kahetähenduslikkust selgitati järgmiselt:

N(12): „See tähendab seda, et kui keegi näiteks ütleb „Ma panen sind maha“, et see on nagu natuke otseses mõttes, et jah, ma nagu ei hakka praegu ütlema. /.../ Jah, aga tegelikult nagu kui sa vasakule mõtled, siis ta teeb ka sinuga midagi seal maas.“

M(12): „[Naerab] Ma ei hakka seletama.“

Teisena kattus kahe noormehe klubikuuluvus „FootballIsMyLifestyle“ klubi näol. See kinnitab ka mõtet, et olenemata klubide mitmekesisusest liituvad eelteismelised klubiga, kus on suur aktiivne kasutajaskond. Samuti võib poiste/ tüdrukute valikut mõjutada ka klubi pealkirja sõnastus: atraktiivsema ülesehitusega pealkiri kogub enam liitujaid.

3.3.4 Eelteismeliste poolt kasutatust mitte leidvad võimalused

Kõik rate.ee võimalused ei ole ühtemoodi atraktiivsed (vt Tabel 17). Intervjueritud

eelteismelistest ei ole üheksa kümnest kasutanud foorumit ega plaanigi seda kasutama hakata. Eelteismeliste jaoks ei ole foorumis aja veetmine neile huvi pakkuv tegevus.

M2(10): „*Ei osale /.../ Minu arust pole need huvitavad kohad.*“

M2(12): „*Ei ole /.../ Seal ei ole midagi teha, need on nõmedad. Sealt ikka naisi ei saa.*“

M(11): „*Foorumit ka ei paku huvi /.../ See nõuab mult palju aega, aga ma tahaks ka mujal käia.*“

Intervjuueritid leiavad, et nad saavad hakkama ka ilma foorumita. Küsimuste tekkimisel suundutakse otse kellegi postkasti, kuna foorumist vastuse ootamine võtvat kaua aega.

Kolm intervjueeritut ei ole isegi sellisest rate.ee võimalusest teadlikud. Konkreetsed eelteismelised ei oska ka öelda, mis funktsiooni foorum täidab.

Tabel 17. Võimalused, mida eelteismelised rate.ee keskkonnas ei kasuta

Alamkateooria	Märksõnad	Intervjuud
MIS VÕIMALUSI KUNAGI EI KASUTA?	FOORUM	N(11), M(12), N(12), N2(11), M2(10), M2(12), M(10), N3(11), M(11)
	PÄEVIK	M(12), M2(12), M(10), N3(11), M(11)
	MÄNGUD	M(11)

Päeviku kasutamine on populaarne pigem tüdrukute seas.

M(12): „*Foorumit jah ja päevikut ma ka ei kasuta. Need võiks olla enda omad isiklikud mitte mingi rate-s. /.../ Mulle ei meeldi kirjutada palju.*“

M2(10): „*Mul pole isu kasutada päevikut.*“

N(10): „*Ei olnud mõtteid ja ma ei osanud ka pidada. Kuigi sõber soovitas ja ütles et õpetab. Aga see pole midagi sellist kutsuvat, et peaks tegema.*“

Eelteismelised pooldavad kasutada võimalusi, kus nad tunnevad end teiste inimestega ümbritsetuna ja millega kaasneb võimalus end „näidata“ (nt jututoad, sotsiaalvõrgustikud). Kalmus *et al* (2009b) uuringutulemustest selgub, et foorumis osalemine on seotud enam informatsiooni kogumisega, millega ei kaasne sõprussidemete loomine ega sotsiaalse kuulumise aspekt. See võib olla ka põhjuseks, miks eelteismelised kasutavad enam võimalusi,

mis näitavad suuremale kogukonnale nende aktiivsust ja seeläbi ka sotsiaalset kuuluvust.

3.4 Rate.ee kasutamisel tekkinud emotsioonid

Intervjuude tulemustena selgusid eelteismeliste seas negatiivseid ja positiivseid emotsioone tekitavad faktorid ja asjaolud, mida kajastan järgmistes alapeatükkides.

3.4.1 Positiivsed emotsioonid

Positiivseid emotsioone tekitavate võimaluste (vt Tabel 18) ühiseks nimetajaks on huumor. Eelteismelised leidsid huumorit nii visuaalsetest (fotod ja videod) kui tekstilistest (lisainfo sissekanded) võimalustest. Huumoriga puututakse kokku juhuslikult, piltide hindamise kaudu. Positiivsete emotsioonide tekitajaks peetakse ka sõprade poolt saadetud kirju.

M2(10): „Üks sõber saatis ühe anekdoodi /.../ kellestki Piriost. Üks pilt on ka olnud kunagi päris naljakas. /.../ Soengud /.../ Sassis.“

N3(11): „Ikka on. No näiteks on keegi on kellegi pilti teistmoodi kommenteerinud.“

N(10): „Jah, osad tekstid /.../ Üks oli selline anekdoot.“

Nalja tekitavaid faktoreid võib seostada ka suhtlusportaali konto loomise eesmärkidega. Näiteks tüdruksõbra leidmise eesmärgil konto loonud M2(12)-le pakub nalja väljavalitusuhte⁷ kena tüdruku ja tema arvates mitteatraktiivse noormehe vahel. Naljakaks peetakse ka eakamate inimeste suhtlusportaali kasutust.

M2(12): „Näiteks see, kui mõni kena tüdruk on mõne koledaga poisid väljavalitu.“

M(11): „Mm ... teinekord on naljakad pildid inimestel /.../ No siin on see naljakas, et nad on nii vanad /.../ Ma arvan, et ikka võivad aga see on lihtsalt minu jaoks naljakas. Vaata, tal on väljavalitu ka, ka vana mees.“

Kõige enam tekitas positiivseid emotsioone nii fotodel kui videodes nähtud inimese välimus või miimika.

M(10): „Pildid /.../ naljakas nägu või riided /.../ Näo juures näiteks silmad /.../“

N2(11): *“Ei ole. Ma ei tea kui ma seda esimest korda nägin, siis see oli minu jaoks naljakas. Aga see on natuke õudne ka. Igatahes kui Teele seda vaatas, siis ta hakkas kartma (Vaatame koos videot. Tühi tuba. Kiihtool hakkab kiikuma. Samara tuleb telekast välja ja liigub näoga kaamera suunas kuni jääb näoga suurde plaani). See nägu on naljakas.”*

N(12): *„Jah, ja see nägu [otsib pilte erinevatelt kontodelt]. Näiteks see on suht naljakalt armas või nii. /.../ Lapse näoilme, see on nii rõõmus ja armas.“*

Eelteismelistele pakuvad nalja ka kahetimõistetavad pildid, mis viitavad nende huvile seksuaalsuse ja täiskasvanuliku käitumise vastu. Nad püüavad läbi seksuaalse alatooni jätta endast täiskasvanulikumat muljet kui nad on.

M(12): *„Mhmh. Ja siis on paar tükki veel.“* [Näitab järgmist pilti, kus poiss istub jalad laiali ja jalgevahel on jänes].

N(12): *„Sest siin on suht hea tekst, mingi, ah, siin oli ennem. Et mingi „Olin gaybaaris ja tahaksin uuesti tagasi minna“, et suht selline freak inimene on see.“*

Intervjueeritavatele tegi nalja ka absurdikoomika ning anekdoodid. Alljärgneva intervjueeritava vastusest tuleneb, et neiule pakkus nalja see, et jõuluvana sõidab BMW-ga.

N2(11): *„See mul üks sõber. Vot see. Mingi jõuluvana tuisand teega sõitis ringi BMW-ga, vaatama jäi taevas kuud, sõitis vastu kuusepuud.“*

Intervjueeritavad naeravad ja kritiseerivad pigem endale kaugemate kui lähedasemate inimeste profile. Võõraste profile on kergem kritiseerida, kuna eelteismelistel puuduvad ühendavad sidemed, mis laseksid neil hiljem end halvasti tunda – kuid on ka vastupidi.

M2(12): *„Sest siis on reaalselt kasu ka sellest, mis ma räägin. Kui keegi mulle midagi ütleva tuleks, siis ma küll mõtleks selle peale ja võib-olla ka siis muudaks, kui midagi suurt ei ole.“*

Nii positiivne kui negatiivne tagasiside motiveerib ja ajendab eelteismelisi profiilil muutusi sisse viima. Kaugemate inimeste poolt saadud tagasisidet võetakse tõsisemalt, kuna võõraste arvamus olevat adekvaatsem ja tagamõteteta.

---

⁷ Väljalitu on rate.ee võimalus näidata profiilimaniku meeldivust või paarissuhet vastassoo esindajaga.

Vaatluse tarbeks otsiti humoorikaid lähenemisi ennekõike sõprade profiilidelt, millest võib järeldada, et eelteismelised peavad oma profiili huumori taset madalaks, hoolimata sellest, et intervjuudes toodi välja huumori olemasolu olulisus.

Tabel 18. Positiivseid emotsioone tekitavad aspekti

Alamkategooria	Märksõnad	Intervjuud
MILLISED VÕIMALUSED ON NALJA PAKKUNUD?	VIDEOD	M(12), N(12), N2(11)
	PILDID	M(12), N(12), N2(11), M2(10), M(10), N3(11), M(11)
	KASUTAJAPROFIIL	M(12)
	PÄEVIKUSISSEKANDED	N(12)
	LISAINFO	N(12), N2(11), M2(10)
	KOMMENTAARID	N3(11)
MIS AJAB NAERMA?	KAHETIMÕISTETAVUS	M(12), N(12)
	ABSURD	N2(11)
	INIMESE VÄLIMUS, MIIMIKA	N(12), N2(11), M2(10), M(10)
	ANEKDODID	M2(10)
	VÄLJAVALITUD	M2(12), M(11)
	TEISTMOODI KUI TAVALISELT	N3(11)
	NALJAKAD OLUKORRAD	N3(11)
	INIMESTE VANUS	M(11)

Intervjuude põhjal võib öelda, et sarnaste rate.ee võimaluste kasutamine ei tekita erinevates kasutajates ühesuguseid emotsioone. Emotsioonid võivad tekkida aga konkreetse grupi piires, kes on jäädvustatuga seotud.

N3(11): „Ma ei tea, ma arvan, et mingid naljakad olukorrad. Tegelt ma arvan, et see, mis võib minu jaoks naljakas olla, ei ole teiste jaoks. Et kui ma vaatan sõbranna pilti, siis ma tean seda olukorda ja naeran selle peale, aga kui keegi võõra seda vaatab, siis ta ei saa üldse aru, miks ma naersin.“

Järgnevas alapeatükis käsitlem lähemalt negatiivseid emotsioone tekitavaid faktoreid.

3.4.2 Negatiivsed emotsioonid

Negatiivseid emotsioone on rate.ee-s ette tulnud pea kõigil intervjuueeritavatel ja need on tulenenud nii tuttavate kui võõraste käitumisest (vt Tabel 19).

Negatiivseid emotsioone tekitavad halva sisuga kommentaarid, mis on üldjuhul antud võõraste kontoomanike poolt. Antud kommentaarides pööratakse negatiivset tähelepanu eelteismelise välimusele, mis paneb nad oma välimuse juures vigu otsima ning toob omakorda kaasa poisi või tüdruku enesevääriskuse/ enesehinnangu languse. Eelteismelised püüavad negatiivset tagasisidet saanud fotode fookust edaspidiselt vältida, kuna rate.ee-s on välja kujunenud, millised pildid on aktsepteeritavad. Siibaku (2009a) läbiviidud uuringu tulemustest selgub, et pildid peavad vastama keskkonna poolt seatud ootustele ja kategoriseeruma vähemalt „normaalse“ alla. Inimesed pildil peavad olema seksikad ja soovitatavalt võiksid kanda ka trendikaid rõivaid. Pilte, kus puudub „seksikus“ ja mis kategoriseeruvad „tavalise“ alla, hinnatakse nende „igava“ välimuse tõttu negatiivsemalt.

N2(11): *„Ükskord oli mu pilt erilistes esimene ja siis mingi üks kommenteeris, et ei, mis siin üldse erilist on ja nii.“*

N(12): *„Et „Sa oled nii rõve ja paks“ näiteks ja „Kole oled“ või nii.“*

M(12): *„Sellised tagasihoidlikud. Et eriti ei ütle midagi, et mingi „Normaalne“ näiteks.“*

M(10): *„Ma ei oska öelda, võib-olla sõprade öeldud negatiivsed kommentaarid.“*

Tabel 19. Negatiivseid emotsioone tekitavad aspektid

Alamkategooria	Märksõnad	Intervjuud
MIS TEKITAVAD TUJU LANGUST/ NEGATIIVSEID EMOTSIOONE?	MODERAATORID	M(12), N2(11)
	KOMMENTAARID	M(12), N(12), N2(11), M(10)
	SÕBRANNADE STAATUS	N(12)
KAS MIDAGI ON VIHALE KA AJANUD?	AEGLANE SERVER	M(12)
	MODERAATORID	N(12), N3(11)
	OMA VÕIMALUSTE PUUDUMINE	M2(10)

Lisaks võõrastele viivad küsitletute tuju alla ka lähedaste inimestega seotud sündmused, kommentaarid, staatused. Lähedaste poolt tekitatud emotsioonid viitavad sõprade tähtsale rollile ja nende mõjule eelteismelise igapäevaelus.

N(12): *„Näiteks, kui ma vaatan kunagi mu parima sõbranna praegune parim sõbranna – näiteks mulle see tekst üldse ei meeldi, sest ma koguaeg lähen kadedaks. /.../ Giddy on nagu*

mu parim sõbranna, endine ja siis Mõmpz on nagu see tüdruk siin. See teeb mind koguaeg kadedaks ja siis suht tuju nullis koguaeg.“

Eelteismeliste tuju viivad alla ka moderaatorite poolt keelatud pildid. Moderaatorite keelud on suhtlusportaali tehnilistest võimalustest sõltuvad negatiivsed emotsioonid, mis ei mõjuta otseselt üleslaadimise keelu saanud poisi/ tüdruku enesehinnangut. Keeldu suhtutakse kui reeglisse ega võeta nii isiklikul tasandil kui negatiivse sisuga kommentaare.

N(12): *„Vahepeal on kiusu pärast, aga vahepeal on ka näiteks sellepärast, et ... Näiteks mulle üldse ei meeldi. Proovisin oma klassivennaga, klassiõega panna ühe pildi, aga moderaator ei lubanud sellepärast, et mingi sa pead oma nägu esile tooma, et see on hästi rõve. Sellepärast ma vihkangi suht moderaatoreid.“*

N3(11): *„Ei ole. Võib-olla siis kui moderaatorid vaid. Mul on hea pilt ja nad ei lase üles.“*

Eelteismelisi ajab vihale ka võimaluste ja oskuste puudumine näiteks fotode tegemisel. Teinekord saab emotsioonide mõjutajaks ka internetilevi.

M2(10): *„See, et mul pole pilte /.../ see, et ma ei leia oma digikat üles.“*

Negatiivseid emotsioone ja hirme tekitavad ka ohud, mida eelteismelised seoses suhtlusportaalis aktiivseks olemisega tunnetavad. Teadvustavatest ohtudest räägib järgmine peatükk.

3.5. Suhtlusportaali kasutamisest tulenevate ohtude teadvustamine

Suhtlusportaalis kasutajaks olemise perioodil on eelteismelised puutunud kokku ohtudega, mida nad endale üldjuhul ka teadvustavad (vt Tabel 20). Suurima ja levinuima ohuna nähakse intervjueeritud eelteismeliste poolt pedofiiliat. Eelteismeliste hulgas kardetakse ja teadvustatakse pedofiiliat kui riski. Viimast kinnitavad ka Livingstone ja Bober (2005). Eelteismeliste teadlikkus temast tuleneb suurenenud Eesti meedia tähelepanust hiljutisele *Hispaanlanna* skandaalile (Sulbi 2008). Hoolimata tegevuse riskantsusest ja teadvustatavusest, käib EU Kids Online (2009) uuringutulemuste kohaselt vähemalt üks noor 12-st *offline*-maailmas võõrastega kohtumas. Eesti Kids Online (Livingstone & Haddon 2009) uurimisgrupi tulemustest nähtub, et eestlased on peamised, kes on piisavalt julged astuma

võõraga lähikontakti. Käesoleva töö empiirilise uuringu tulemused peegeldavad pigem eelteismeliste negatiivset suhtumist võõrastega reaalmaailmas kontakti astumisele.

M2(10): „Sest võõrad võivad olla pedofiilid.“

M2(12): „Kardan pedofiile /.../ Läbi MSN-i. Tahavad veebikatega rääkida. Ahjaa ... tuli meelde. Teate seda rahvusvahelist pedofiili, kelle pärast mitmed eestlased ka ennast ära tapnud on. /.../ Ta lisas mind aga blokkisin üsna varsti ära /.../ Ei usalda lihtsalt selliseid inimesi, kes tahavad niimoodi veebikaga rääkida et enda nägu ei näita ja tahavad pilte minust.“

M(10): „Tunneks ja veel kui neti pedofiil kirjutaks.“

N2(11): „Äkki võib mingi pedofiil või kes iganes olla.“

Ohutunnetusega on seotud ka eelteismeliste reaktsioonid võõrastele kirjadele. Ligi pooled intervjueeritavatest on võõrastega kontakti astumisel ettevaatlikud. Intervjueeritavad hoiavad end tagasi ka piltide ja info üleslaadimisel, eesmärgiga vähendada võõrastele liigse info jagamist.

N3(11): „Jälle see sama asi, et ei taha võõrastele end palju näidata. Kes teab, mida korraldama hakatakse.“

Tabel 20. Eelteismeliste poolt teadvustavad ohud internetikeskkonnas

Alamkategooria	Märksõnad	Intervjuud
MILLISEID OHTE TEADVUSTATAKSE?	PORNOGRAAFIA	N(12)
	PEDOFIILIA	N2(11), M2(10), M2(12), M(10), N3(11)
KUIDAS SUHTUB VÕÕRASTE KIRJADESSE?	TUNNEB HEAMEELT	M2(10), M2(12), M(11)
	ON ETTEVAATLIK, EI VASTA KIRJALE	M2(12), M(10), N3(11), M(11)

Eelteismeliste ettevaatlikust võõrastega suhtlemisel kinnitab ka minu kogemus, mil püüdsin empiirilise osa läbiviimiseks leida intervjueeritavaid. Ühenduse võtmise eesmärgil lõin endale rate.ee-sse profiili. 10-12aastastele sai saadetud kiri üleskutsega osaleda uuringus. Kirjas olid põhjendatud eesmärgid ja protseduur, kuidas kõik välja nägema hakkaks. Lubasin kontakteeruda ka vanematega, küsimaks nende nõusoleku lapse osalemiseks. Reageering üleskutsesele oli minimaalne. Tagasiside andis vaid üks noormees, kes oli ka nõus osalema. Paar päeva enne intervjuu toimumist poiss keeldus, öeldes: „Ma ei julge“, mis viitab

eelteismelise (ala)teadlikkusele ohtude suhtes. Üheks põhjuseks, miks ma vähe tagasisidet sain, võis olla ka minu tühi profiil, kus puudusid pildid ning info (tehtud spetsiaalselt uuringu tarbeks) ning mis ei tekitanud eelteismelises usaldusväärsust. Konkreetse juhtumi puhul ei teatud minu kui suhtluspartneri kohta midagi. Seega kinnitab minu kogemus eelteismeliste ettevaatlikku suhtumist võõrastele kirjadele vastamise osas.

Pornograafiliste piltide olemasolusse rate.ee-s suhtusid intervjueeritavad samuti halvustavalt, mistõttu võib tõdeda, et eelteismelised teadvustavad pornograafiat kui suureulatuslikku probleemi.

N(12): „Aga mitte kõiki pilte panna, et nagu ma vaatan, et vahepeal on nagu pornograafilised pildid, et need võiks ära keelata.“

Pornograafiliste piltide olemus intervjuus ei selgu. N(12) sõnul lisavad pornograafilisi pilte 20-40aastased naisterahvad, kes laevad paljastavaid pilte üles oma ilu näitamise eesmärgil.

Livingstone-i (2009: 30) kohaselt kaasnevad iga *online*-võimalusega, alustades informatsiooni kogumisega ja lõpetades võõrastele isiklike kogemuste jagamisega, omad riskid. Isegi kaudsel kokkupuutel teadvustavad ja tunnetavad eelteismelised erinevaid riske. Teadvustatavad ohud on tihedalt seotud pildimaterjali ning isikuandmete avaldamisega. Täna ei ole intervjueeritud eelteismelised aga iga ohuallikaga kokku puutunud või ei ole osanud riske märgata/tunnetada. Olles riskidest teadlikud, püüavad eelteismelised nendega kokkupuutumist ka vältida.

IV JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Käesolevas peatükis esitan järelused ja diskuteerin saadud leidude üle. Võrdlen empiirilise materjali teoreetilise materjaliga ning toon välja üksteist toetavaid ja vasturääkivad aspekte.

4.1 Eelteismeliste suhtlusportaalide kasutamise eeskujud ja põhjused

Eelteismeliste peamisteks eeskujudeks rate.ee-sse konto loomisel on sõbrad ja lähedased. Toetudes Mead-i minateooriale (1934) on sõbrad ja pereliikmed eelteismelise jaoks „olulised teised“ kui isikud, kelle arvamust kõige enam aktsepteeritakse (Mead 1934, viidatud Cronk [2005] kaudu). Sõprade kui „oluliste teiste“ eeskuju tähtsust kinnitavad ka Kalmus *et al* (2009b: 19) läbiviidud uuringu tulemused, kus 67% küsitletutest lõi endale profiili just sõprade eeskujul. Eelteismelistel seondub suhtlusportaalidesse konto loomisega lause „Kui sind ei ole rate.ee-s, siis sind ei ole olemas“. „Kui sind ei ole ...“ -lause on suhtlusportaalide kasutuses üks populaarsemaid sõnapaare, mida kasutatakse erinevate suhtlusportaalide puhul. Nii öeldakse näiteks ka Ameerikas MySpace-i kohta „*If you're not on MySpace, you don't exist*“ [„Kui sind ei ole MySpace-is, siis sind ei ole olemas“] (boyd 2008: 119). Rate.ee-s eksisteerimise põhjusel liitunud on Eesti noortest poiste seas pea poole rohkem kui tüdrukute seas, vastavalt kaheksa ja neli protsenti (Siibak 2009a: 8).

Ka vanemad ja õed-vennad kui „olulised teised“ omavad suurt mõju eelteismeliste internetikäitumise väljakujunemisel. Igal lapsevanemal on individuaalsed põhjused ja võimalused, kas ja kuidas oma lapse üle järelvalvet pidada. Näiteks võib juhtumeid, kus vanemad on profiili loomisel olnud tütrele/ pojale eeskujuks, pidada lapsevanema eesmärgipäraseks käitumiseks, leidmaks järeltulijale tegevust. Võib eeldada, et selline käitumine võib olla ajendatud vanemate vähestest võimalustest lapsega tegeleda, mistõttu suunavad nad lapse virtuaalkeskonda. Vähest lastevanemate poolset huvi kinnitavad ka Flash Eurobaromeeter 248 (2008) tulemused, mis ütlevad, et võrreldes teiste Euroopa riikidega,

tunnevad Eesti lapsevanemad oma kasvandiku internetitegevuse vastu vähe huvi. Üldiselt näitab Eurobaromeetri (2008) uuring, et kui vanemad on ise internetikasutajad, kontrollivad nad laste internetitegevust rohkem ja vastupidi (Livingstone & Haddon 2009). Vanemate eesmärgiks võib olla ka tugevdada nendepoolseid soovitud väärtusi, õpetades oskustele kohaselt oma lastele interneti- ja suhtlusportaalide kasutust. Kasutades üheskoos meediat, toetatakse seeläbi perekonna ühistegevusi (Warren 2005, Livingstone & Helsper 2008 kaudu). Rate.ee-s olev rubriik „internetiohutus“ (vt ka rate [2010]) isegi soovitab ja julgustab lapsevanemaid suhtlusportaalide kontot looma. Võib eeldada, et selline käitumine aitab soodustada lapsevanema ja lapse suhet ka reaalelus, aidates kaasa lapse ja vanemavahelisele mõistmisele. Livingstone-i & Helsperi (2008) uurimuse tulemusena eelistavad vanemad internetiohtude vältimiseks strateegiat, mida soovitab ka rate.ee [2010] – veeta lapsega *online*-keskkonnas koos aega ning formuleerida üheskoos *online*-käitumise reeglid. Kui vanem omab oma lapsega ühes suhtlusportaalis kontot, on ta pädevam portaalisis toimuva üle kaasa rääkima ja oskab keskkonna iseärasusi arvestades lapse tegevusel paremini silma peal hoida, mille läbi väheneb ka *online*-riskide tekke võimalus.

Sarnaselt Kalmus *et al* (2009b) ankeetküsitluste tulemustele ning Livingstone-i (2008) poolt leitud kinnitavad ka käesoleva empiirilise uuringu tulemused eelteismeliste kommunikatiivseid eesmärke suhtlusportaalide konto loomisel. Motivatsiooni viibida suhtlusportaalide ennekõike sellepärast, et olla kontaktis sõpradega kinnitavad ka mitmed teised uurijad (vt Boyd 2008, Subrahmanyam *et al* 2008 ja Lenhart *et al* 2007). Näiteks Lenhart *et al* (2007: 6) hinnangul kasutab 91% inimestest sotsiaalvõrgustikke just suhtluse eesmärgil. Suhtlusportaalide vahetus kontaktis olemine annab eelteismeliste kindlustunde, et nende sõpruskond on seal kus on need, nad on aktsepteeritud ja nendega arvestatakse.

Lisaks suhtlusele vanade sõpradega otsitakse rate.ee-st ka uusi sõpru. Julgus suhelda võõrastega tuleneb silmside puudumisest sõnumite vastu võttes ja välja saates. Eelteismelised avaldavad arvamusi ja tundeid võrgu kaudu palju julgemini, kuna kuvar toimib kaitsekilbina teise inimese reaktsioonidele (pilk, miimika). Internetis võivad jututeemad minna väga isiklikuks, samal ajal on vestlejad ise "peidus" oma kuvarite taga ja tunnevad end seal turvaliselt, mistõttu reaalkontaktiga kaasnevate kaitsevahendite ja -meetodite järgi pole sageli vajadust ning selle võõra areneb kontakt palju kiiremini (Kikkas 2009). Kikkase (2009) poolt väljatoodud põhjuseid, miks noored on julgemad internetikeskkonnast sõpru leidma, võib laiendada ka tüdruksõbra leidmisele, kus läbi suhtlusportaalide, omades aega küsimused/vastused läbi mõelda, jätab eelteismeline endast enesekindlana ja seeläbi ka atraktiivsema

mulje kui reaalelus. Minu empiirilise uuringu käigus toovad eelteismelised välja mitmeid positiivseid aspekte, miks on internetikeskkond parem kui reaalmaailm (vt ptk 3.1.2), millest võib järeldada, et eelteismeliste virtuaalkeskkonnas tegutsemine on üsna läbimõeldud ja kaalutletud otsus. Siiski on ka neid poisse ja tüdrukuid, kes on end suhtlusportaali kasutajaks registreerinud huvi pärast. Sellist tendentsi kinnitab ka boyd (2004), kelle sõnul otsitakse huvi pärast suhtlusportaalidest üles inimesi, kellega ollakse reaalelus varem kontaktis olnud või keda ei tunta, aga soovitakse tundma õppida.

Lisaks suhtlusele orienteeritud võimalustele kasutatakse rate.ee-d ka kui kohta, kus saab meelt lahutada. Meelelahutust võimaldavad näiteks üles laetavate videode vaatamine, küsitluste ja testid täitmine, järjejuttude ja päevikute lugemine ning mängude mängimine.

4.2 Eelteismeliste suhtlusportaalide kasutamise harjumused

Intervjuudest selgub, et eelteismelised on suhtlusportaalidele hakanud kasutama üha nooremas eas. Suhtlusportaalide üha noorenev kasutajaskond näitab ühelt poolt eelteismeliste teadlikkuse tõusu virtuaalkeskkondades pakutavatest võimalustest ja teiselt poolt tutvusringkonna poolset survet konto loomisel. Üha noorenev suhtlusportaalide kasutajaskond ei ole suurenevat infoühiskonda arvestades imestusväärne vaid pigem oma loomulikku rada pidi minev nähtus.

Olles teadlik intervjuueeritute pikaajalisest (keskmiselt kolm aastat) rate.ee keskkonna kasutajakogemusest, eeldasin, et pea kõigi eelteismeliste jaoks on suhtlusportaali külastamine igapäevarutiini osa. Kalmus *et al* (2009b) hinnangul veedavad pea kõik 11-18 aastased Eesti noored mingi aja oma tüüpilisest päevast *online*-is. Käesoleva uuringu empiirika kinnitab aga, et pikaajaline kasutajakogemus ei pruugi tähendada igapäevast aktiivset suhtlusportaalide kasutust. On leitud, et interneti- ja suhtlusportaalide kasutuse sagedus sõltub arvutite juurdepääsust. boydi (2008) sõnul võib vähene ja ebahühtlane kasutus tuleneda ka vanemate piirangutest internetti tarbida, eelteismelise enda aktiivsusest reaalmaailmas ning tehnilistest võimalustest. Harvema kasutussageduse põhjuseks on ka suhtlusportaalist lahkunud sõbrad, kes võtavad oma konto blokeerimisega eelteismeliselt ühe kommunikatiivse väljundi kui peaesmärgi ning toovad sellega kaasa eelteismeliste enda suhtlusportaalide kasutuseelistuste muutumise.

Tulenevalt empiirikast võib väita, et piiratud ligipääsuvõimalustega eelteismelised kasutavad rate.ee-d efektiivsemalt kui igapäevased tarbijad. Vähemate võimalustega eelteismelisi iseloomustab suhtlusportaalisis eesmärgipärane käitumine. Siinkohal võib nõustuda boydiga (2008), kes toob välja, et harvema külastussagedusega eelteismeliste jaoks on portaal kui võimalik kommunikatsioonivahend. Seda seost kinnitavad ka empiirilise uurimuse tulemusel välja selgitatud suhtlusportaalide kasutamise eesmärgid.

Intervjuuga kombineeritud vaatlus kinnitas, et kõik küsitletud kasutavad rate.ee-d kommunikatiivsel eesmärgil, mida võib järeltada ka nende esmasest tegevusest portaali sisse logides: sissetulnud kirjade ja teadete lugemine. Võrreldes kirjadega, ei loeta teateid alati reaalselt läbi vaid uute teadete nägemiseks desaktiveeritakse vanad. Lisaks teadete ja kirjade ülevaatamisele on teiseks populaarsemaks tegevuseks enesepresentatsioon: teiste profiilide vaatamine, nende hindamine ja kommenteerimine ning enda kohta tagasiside lugemine. Enda kohta positiivse tagasiside lugemine tõstab enesehinnangut ja motiveerib eelteismelisi edaspidigi suhtlusportaalisis aktiivne olema.

Kalmus *et al* (2009b: 16) läbiviidud uuringu tulemustest selgub, et kommenteerimisvõimalust kui sidepidamisvahendit peab oluliseks 34% uuringus osalenutest. Vastupidiselt boydi (2008) hinnangule, nähtub intervjuudest, et kommentaaride jagamine käib fotode meeldivuse alusel, „käsi-peseb-kätt“ meetodil. Rate.ee-s on võimalus jätta kommentaari alla vastus, mida kasutatakse vaatlustulemustele tuginevalt aktiivsemalt kui võimalust vastata kommenteerija kontrol oleva pildi alla. Siinkohal kinnitavad tulemused boydi (2008) leidu: ajapikku kujuneb kommentaar-vastus vormis pildi alla vestlus. Kommentaaride sisu mängib olulist rolli ka profiiliomaniku enesehinnangu kujunemisel (vt Siibak 2009b).

4.2.1 Visuaalsete võimaluste kasutamine

Lisaks klubidega liitumisele saavad eelteismelised oma eelistusi välja näidata ka visuaalsel teel, fotode, videode ning *skin*-i kaudu. Videode arv profiili jäi intervjuueeritutel 0-36 vahele. Vähem videoid oli intervjuueeritavatel, kes kasutasid suhtlusportaalit harvemini, millest võib eeldada, et nad ei pruugi olla aktiivsed ka teiste portaalide, nagu näiteks Youtube-i kasutamisel. Teisest küljest nähtub intervjuudest, et sellised kasutajad on aktiivsemad just alternatiivsetes portaalides, kuna rate.ee on end ammendanud, mille tulemusena ei näe nad enam suurt vaeva oma konto täiendamisel.

Intervjuudest selgus, et albumeid kasutavad enam tüdrukud. Tüdrukute eelistus võib tuleneda nende suuremast soovist näidata oma elu väljapoole, viia inimesed kurssi igapäevasündmustega, tutvustada sõpru, lemmikloomi jm. Albumitesse riputataksegi pilte, mida moderaatorid kasutajaankeedile üles ei laseks. Töö empiirilise osa tulemustest selgus, et eelteismelised ei pane teadlikult suurt rõhku enesepresentatsioonile. Vähest soovi end näidata kinnitab ka profiilipiltide arv, keskmiselt neli fotot profiilil. Intervjuudest nähtub, et üles laetavate fotode vähesus tuleneb kartusest, et äkki pole profiilimanik piisavalt fotogeeniline. Üles laetavad pildid on seotud ka keskkonna kasutajate poolt määratletud normidega (Siibak 2009a). Võib arvata, et käesolevas töös osalenud intervjuueeritavad on fotodele seatud normidest ja ootustest teadlikud, millest tuleneb ka minimaalne fotode uuendus. Ilmselt on intervjuueeritud rate.ee-s oldud perioodi jooksul mõistnud, et tunnustust pälvivad fotod, kus on kujutatud seksikalt, hea välimusega ja trenditeadlikult rõivastuvat inimest poseerimas mõnes kaunis kohas (Siibak 2009a). Intervjuueeritul, suutmata end ideaalsete profiilidega samastada, langeb ka motivatsioon endast pilte üles laadida. Isegi kui eelteismelise fotod ei vasta rate.ee kogukonna seatud tingimustele, püüavad nad siiski sulanduda massi ja kuuluda populaarsete hulka. Olenemata sellest, et kõik tingimused hea foto ja teiste poolehoiu võitmiseks ei ole alati täidetud, töötavad eelteismelised siiski eesmärgi nimel, et teistele meeldivat enesekuvandit luua. Sama on kinnitanud ka varasemad rate.ee keskkonnas läbiviidud uuringud (vt Siibak & Ugur 2010 ning Kalmus *et al* 2009b). Empiirilise uuringu tulemustest nähtub, et enesepresenteerimine kui eesmärk ei ole selles vanuseastmes veel teadlikult välja kujunenud. Empiirilise uurimuse tulemusena selgus, et eelteismelised pööravad vähem tähelepanu enesepresentatsioonile ning pigem teadvustavad endale ohte nagu pedofiilia ning pornograafia. Siinkohal tekib vastuolu Livingstone-iga (2008), kes väidab, et nooremad pööravad täiskasvanute kõrvalt enesepresentatsioonile just suuremat tähelepanu, ega mõtle niivõrd ohtudele.

Lisaks fotodele, videodele ja albumitele saab rate.ee-s oma identiteeti luua ka tasulise taustapildi, *skin*-i kaudu. Läbiviidud vaatluste ja intervjuude tulemused kinnitavad eelteismeliste vähest huvi *skin*-i tellimise vastu. Kuna tegemist on tasulise võimalusega, võib huvi puudus tuleneda ka rahalise ressursi puudumisest/ vähesusest. Samale järeldusele tuli ka Proosa (2009), kes kinnitab eelteismeliste suuremat huvi pigem tasuta kui tasuliste võimaluste vastu. Intervjuudest selgus, et *skin*-i värvi- või mustri valikuga näidatakse välja oma iseloomuomadusi.

4.2.2 Kasutajaprofiilil sisseviidavad uuendused

Oma kasutajaprofiili uuendavad eelteismelised harva. Sagedamini uuendatakse staatust ning harvemini fotosid. Ka Kalmus *et al* (2009b) kinnitavad noorte madalat aktiivsust profiili uuendamisel. Uurimuse „Noored ja internet“ (2007) (N=713) tulemusel uuendas profiili tihedalt kõigest 27% noortest, kelle kõrvalt 58% noortest tegeles sellega harva (Kalmus *et al* 2009b: 24). Harva piltide uuendamise põhjuseks on tehniliste võimaluste puudumine või noore ebakindlus oma välimuse suhtes.

Visuaalsete võimaluste kõrvalt ei ole eelteismelised ka aktiivsed tekstiliste võimaluste uuendajad. Lisainfos uuendatakse infot selle kohta, kas otsitakse väljavalitut, *feimitakse* või jagatakse kommentaare. Lisainfo ja ka teiste uuenduste sisseviimise põhimõtteks on, et „oleks ka nalja“. Muudatuste sisseviimine jääb tihti humoorika idee puudumise taha. Ideede vähesus viitab eelteismeliste loova, avatud ja innovaatilise mõtlemisviisi puudumisele, mis peaks olema omane digitaalsele generatsioonile (Siibak 2009b). Ideede puudumine võib tuleneda ka eelteismelise väiksest või liialt piiratud silmaringist, mida püütakse kompenseerida kasutades sõprade mõtteid. Enda loomingulisuse puudumine ja normid, mida suhtlusportaalid tunnetatakse (Siibak 2009a) panevad eelteismelise mõtlema ankeedi täiustamisele läbi teiste profiilide. Sõpradelt info võtmine näitab ka eelteismelise soovi samastuda konkreetse profiiliomanikuga, kellelt ta infot võttis. Tulenevalt puuduvatest eneseväljenduslikest oskustest, täiendatakse pigem etteantud formaadis olevat ankeedi-infot. Ankeedi-infos muudetakse enam muutuvaid nimetajaid, nagu kasv ja kasutatav koduleht.

4.2.3 Isikuandmete kajastamine kasutajaprofiilil

Vastupidiselt omaloomingulise info levitamisele on eelteismelised alati levitama enda kohta käivad isikuandmeid. Profiiliinfos kajastatakse lisaks reaalsele andmetele, mis võimaldavad eelteismelist identifitseerida ka väljamõeldud või liialdustega andmeid (hüüdnimi), mis jätavad isiku identifitseerimisvõimaluse minimaalseks. Vaatlustulemuste põhjal võib väita, et nimi on populaarsemaid isikuandmeid, mida ankeedis avaldatakse. Käesoleva töö empiirilise uuringu tulemused langevad kasutajanimiga seotud järelduste osas kokku Proosa (2009) ja Scheidt-i (2001) töödega: kasutajanime loomisel kasutatakse pärisnime ning modifitseeritakse seda. Kõik suhtlusportaalid aga ei võimalda hüüdnimede kasutamist. Näiteks Facebook-is peavad inimesed olema identifitseeritavad ning hüüdnime kasutamise korral võib inimene

saada Facebook-i keelu (Popa 2007). Huvitav kasutajanimi aitab kaasa identiteediloomele. Kasutades näiteks mõnele kuulsusele omaseid sõnu nagu *Pärnu Pämmi*, mis tuleneb Pamela Andersonist, viidatakse sellele, et profiilil olev neiu peaks olema seksika välimusega ja/ või suure rinnapartiiga.

Lisaks nimele on intervjueeritavad agarad ära mainima ka oma üldise, erandlikel juhtudel konkreetse aadressi, mis viitab eelteismeliste teadmatusetele isikuandmete levitamisega kaasnevatest ohtudest. Ka sünnikuupäev ja -aasta tuuakse välja valikuliselt. Vaatlus kinnitas, et sünniajast on populaarne avaldada kas ainult aastat või ainult päeva ja kuud.

Kuigi eelteismelised jätavad esmavaatlusel mulje, et ei soovi oma isiksuse tuvastamist, püütakse andmetega luua päriselule sarnane pilt ka virtuaalmaailmas. Seda kinnitavad nii hüüdnimed, mis on tuletatud pärisnimedest kui ka kasvu, elukutse, hariduse ning elukoha avaldamine, mis kõik viitavad sellele, et eelteismelised ei soovi oma reaalselt identiteeti virtuaalsest eristada. Internetis ei soovi keegi olla „koer“, mis tuleneb Peter Steineri „*On the internet, nobody knows you're a dog*“ [Internetis ei tea keegi, et sa oled koer] koomiksist, mis sümboliseerib arusaamist, et internetis võivad kasutajad olla anonüümsed. Sõna „*no one knows*“ tuleneb sellest, et inimesed ei ole sunnitud internetis oma andmeid avaldama, vaid see on üldjuhul nende vaba valik (On the internet ... [2010]). Ka empiirilisest uuringust selgus, et pea kõik intervjueeritavad soovivad olla nemad ise. Olles *online*-keskkonnas märgatavad, suurendavad nad seeläbi oma virtuaalmaailma sotsiaalset võrgustikku, võimaldades end praegustel sõpradel üles leida. Samuti kergendab identifitseeritav olemine uute sõprade leidmise protsessi, sest oma andmeid avaldades tõstetakse vestluspartneris enam usaldusväärset. Intervjuudest selgus, et enam väärtustatakse profile, kus on ära kasutatud pea kõik võimalused, sh ka andmed (mis ei pruugi alati olla reaalsed). Teisel juhul, kui eelteismelisel on suhtlusportaalil keskmiselt parem ja huvitavam konto, soovivad nad oma enesehinnangu tõstmiseks anda inimestele teada, kes on selle profiili taga.

Lisaks teistele identifitseeritavatele andmetele avaldatakse ka kiirsuhtluskanalite kasutajanimed/ -aadressid. Vaatlus ja intervjuud kinnitavad, et pea pooled intervjueeritavad avaldavad nii oma MSN-i, Skype-i aadressi kui ka telefoninumbri. Telefoninumbrit üldjuhul võõrastele ei avalikustata, vaid kasutatakse võimalust seadistada profiil nii, et numbrit näeksid vaid sõbrad.

Oma andmete avaldamise osas jagunevad eelteismelised kaheks: need, kes teadvustavad turvariske ja need, kes ei teadvusta. Poisid ja tüdrukud, kes lisavad oma telefoninumbri

nähtavalt vaid oma sõpradele, teadvustavad endale andmete avalikustamisega kaasnevaid riske. Ettevaatlikkus on oluline ka juhul, kui telefoninumber avalikustatakse ainult sõpradele, kuna listis võivad olla ka inimesed, keda reaalselt ei tunta. Teine hulk eelteismelisi on need, kes avalikustavad teadlikult enda kohta käivaid andmeid, eesmärgiga saada juurde kontakte. Võib oletada, et eelteismelisel, kes avalikustab oma andmeid, puuduvad sellega seotud negatiivsed kogemused ja ta ei adu ohtu, mis andmete avalikustamisega kaasneda võib. Oma telefoninumbrit võidakse esitleda ka eesmärgiga näidata üles julgust ja tahet võõrastega suhtlemisel ja leida sel teel uusi sõpru ning nendega reaalelus kohtuda.

4.2.4 Kasutamata võimalused

Intervjuueritute seas kerkis esile kolm kasutusvõimalust, millega nad ei olnud varasemalt kokku puutunud või mida arvati mitte kunagi kasutama hakkavat – foorum, päevik ning mängude mängimine. Toetudes empiirilise uuringu ja Kalmus *et al* (2009b) tulemustele võib öelda, et eelteismelise eas eelistatakse lähedast kontakti omasugustega. Foorumis on inimestevaheline vahetu suhtlus aga minimaalne. Intervjuudest lähtuvalt võib eeldada, et kui kasutatav võimalus ei paku sotsiaalse suhtluse aspekti, jääb konkreetse võimaluse kasutus ka minimaalseks. Tüdrukute seas jäi foorumi kasutus ja päeviku pidamine peamiseks ebapraktilisteks kasutusvõimalusteks. Kuna noormehed pidasid päevikusse kirjutamist pigem tüdrukute pärusmaaks, ei leidnud see lisaks foorumile ja mängude mängimisele ka nende seas suurt kasutust. Mängude mitte mängimine võib tuleneda eelteismelise soovist jätta endast täiskasvanulikum mulje.

Kuigi enamik neiusid ei pidanud päeviku kasutamist *online*-keskkonnas oluliseks, leidis ka neid, kes sellega üldjuhul ebaregulaarselt tegelesid, v.a ühel juhul, kui neiu kirjutas omaloomingulisi järjejutte. Toetudes Pedersen ja Macafee (2007) tulemustele, kes uurisid briti meeste ja naiste blogide kasutust, saab tõmmata paralleeli käesoleva töö empiirikaga, kus naissoo esindajad on enam huvitatud kirjutamisest ja kommenteerimisest kui mehed, kes pigem otsivad infot ja loevad teiste arvamusi. Intervjuud kinnitavad, et infot päevikusse saadi üldjuhul kellegi teise kontolt *copy* ja *paste* meetodil, mis viitab vähesele omaloomingulisele sisuloomele. Põhjuseid, miks omaloomingut vähe tehakse, on Siibaku (2009b) hinnangul mitmeid. Nagu ka käesoleva empiirilise töö tulemusena selgus, oli üheks põhjuseks mitteküllaldane kirjaoskus loominguiliselt ja huvitavalt kirjutada. Vähesese sisuloome põhjuseks on ka motivatsiooni- ning ajalise ressursi puudus (Siibak 2009b).

4.3 Suhtlusportaali kasutamise tekitatud emotsioonid

Rate.ee tekitab eelteismelistes oma võimalustega nii positiivseid kui negatiivseid emotsioone. Positiivsete emotsioonide tekitajaks on humoorikad lähenemised. Intervjuudest selgus, et tüdrukud ja poisid satuvad naljakate piltide peale juhuslikult, näiteks hinnates fotosid. Pildid, mida vaatlustulemuste tarbeks naljakatena esile tõsteti, olid üldjuhul kavandatud, mitte võetud reaalsest situatsioonist. Näiteks fotoateljees tehtud pilt, kus imik määrab näpuga isale vahukoort näole. Ka videod, mida naljakate videodena näidati, ei olnud reaalsed juhtumised, vaid pigem lavastused või animatsioonid. Nii toodigi naljakate videodena esile „Annoying Orange“ ja filmist „The Ring“ tuttavaks saanud telekast väljatulemise õudusstseen, kus neiule pakkus nalja just telekast väljunud tüdruku nägu. Eelteismelistele tundus naljakas ka inimestevaheline väljavalitu suhe, mille üle naermist võib pidada kadeduse väljanäitamiseks, kus tegelikkuses nähakse ennast kui potentsiaalset väljavalitukandidaati.

Intervjuuga kombineeritud vaatluse tulemustest selgus, et ka klubide liikmelisus ja positiivseid emotsioone tekitavad aspektid on omavahel seotud. Klubidesse kuulumine näitab inimese mõtteviisi ning just sarnase mõtteviisi kohtamine mõnel fotol võib eelteismelise jaoks tunduda naljakana. Eelteismelised, kes kuuluvad klubisse „Naerame alatasa ja mõtleme vasakule“, hindasid sarnaselt humoorikana ka kahetähenduslikkuse olemasolu fotodel.

Positiivseid emotsioone ei paku mitte ainult konkreetsed võimalused profiilil vaid ka kasutajakonto kui tervik. Emotsionaalselt ükskõikseks jäetavalt hinnati profiile, kus puuduvad ennekõike pildid ja mis on oma olemuselt liiga tõsised. Sellest tulenevalt võib järeldada, et kui suhtlusportaal soovitakse kellelegi meeldida, peab kontrol kajastuma lisaks ilusale ja seksikale välimusele ka huumor. Leian, et huumorit teiste kasutajaprofiilidel hinnatakse kõrgelt, juhul kui endal puuduvad pädevused humoorikaid asju leida ja neid kajastada. Intervjuudele tuginevalt võib väita, et huumori leidmine suhtlusportaal aitab eelteismelisel väljendada oma emotsioone, mis mingitel põhjustel jäävad tahaplaanile – huumor on viis väljaelamiseks.

Positiivsete emotsioonide kõrval olid rate.ee-s tujulangetajateks negatiivse sisuga kommentaarid, mille üle kurvastasid nii poisid kui tüdrukud võrdselt. Negatiivseid emotsioone tekitasid ennekõike välimust puudutavad kommentaarid. Kui positiivsete kommentaaride puhul ei tunta niivõrd suurt vajadust kommenteerijale vastata, siis vastureaktsioonina negatiivsetele kirjutatakse kommentaari andjale halvustava sisuga vastus

või kustutakse ja unustatakse see, kuna negatiivseid emotsioone tekitavad faktorid võetakse reeglina *offline*-maailmast *online*-maailma kaasa. Eakaaslaste tagasiside mängib eelteismeliste enesehinnangu tõusu ja languse juures suurt rolli. Positiivne tagasiside tõstab ja negatiivne langetab enesehinnangut (Siibak 2009b). Negatiivne tagasiside viitab profiili sobimatusetele, millest tulenevalt peaks profiiliomanik viima sisse muudatusi, et seda ka aktsepteeritaks. Negatiivsete kommentaaride kõrvalt ei hinda eelteismelised kõrgelt ka neutraalse sisuga tagasiside, mida üldjuhul väljendatakse sõnaga „normaalne“.

Negatiivseid emotsioone tekitavad ka moderaatorid, ning tehniliste võimaluste puudumine, mis piirab eelteismeliste tegevusvälja suhtlusportaalil. Tusameelt tekitavad ka sõbrannade/sõpradega seotud kommentaarid ja staatused. Siinkohal on tegemist tülküsimustega, mis on saanud alguse reaalelust ja kandunud edasi virtuaalmaailma. Empiirilise uurimuse tulemused ja teoreetiline materjal kinnitavad, et suhtlusportaalist alguse saavad emotsioonid võivad kanduvad üle ka reaalmaailma ning anda inimese jaoks hävitava löögi (vt Sulbi 2008).

Et rate.ee oleks eelteismelisele meelepärasem, muudaksid intervjueritud moderaatorite arusaama üleslaetavatest piltidest, keelaksid pornograafiliste piltide leviku ning kiirendaksid rate.ee serverit, mis teinekord kiirest internetiühendusest sõltumata katkeb.

4.4 Suhtlusportaalide kasutamisest tulenevad ohud ja nende teadvustamine

Suhtlusportaalid loovad oma võimalustega igas vanuses inimestele mängumaa, mida vastavalt oskustele ja soovidele ära kasutatakse. Empiirilise materjali ja Kalmus *et al* (2009c: 78) poolt läbiviidud uuringu tulemused kinnitavad eelteismeliste huvi suhtlusele orienteeritud võimaluste vastu. Seda huvi kasutavad lisaks eakaaslaste siirale suhtlusele ära ka pahatahtlikud inimesed, püüdes poisse ja tüdrukuid läbi suhtlusportaali omakasupüüdliselt mõjutada.

Lihtsamaid viise eelteismelisega virtuaalkeskkonnas kontakti astumiseks on läheneda läbi kirjade, foto-kommentaare ja positiivsete hinnete. Hetkeks, mil läbi sihikindla tegevuse on eelteismelise ja täiskasvanu vahel saavutatud nn usaldussuhe, ei peljata enam ka võõraga *offline*-maailmas näost-näku kohtuda. Toetudes Livingstone-i ja Boberi (2005) tulemustele, võib väita, et eelteismeliste loodud illusioon nn uuest sõbrast saab reaalmaailmas kohtumisega purustatud, kuna kohtutu ei osutu oma iseloomu ja jutu poolest samaks, kellega suheldi virtuaalkeskkonnas. Hoolimata oma noorest east soovivad eelteismelised tunda iseseisvust ja

valikuvabadust, mis on koduseinte vahel vanemlike keeldude tõttu piiratud. *Online*-keskkond on aga eelteismelise jaoks nn vaba rajoon, mille üle vanemad nii suurel määral võimu ei oma ja millest tulenevalt on poistel ja tüdrukutel seal ka suurem vabadus ise otsuseid teha, k.a seda, kellega nad suhtlevad (Eccles 1999).

Käesoleva töö empiirilise uuringu tulemused vastanduvad EU Kids Online tulemustele, mis väidavad, et eelteismelised on alid võõrastega suhtlema ja nendega reaalsmaailmas kohtuma. Intervjueeritute meelsus võõrastega kontakti astumisel oli pigem negatiivne, mida väljendasid nende vastused küsimusele: kuidas nad reageerivad võõraste poolt kirjutatud kirjadele/kommentaaridele? Saadud vastused kinnitavad eelteismeliste teadlikkust *online*-maailmas valitsevate ohtude suhtes. Eelteismelised jälgivad ka ühepoolset kommunikatsiooni – mis sõnumeid nad endast välja saadavad. Intervjuudest selgus ühe tüdruku ettevaatlik suhtumine isikuandmete ja fotode avaldamisse, kuna ta ei soovinud, et ta oleks võõrastele reaalsmaailmas identifitseeritav. Võib arvata, et siinkohal on teadvustamises mänginud suurt rolli ajakirjandus, mis hiljutise *Hispaanlanna* (Sulbi 2008) juhtumiga meedias suurt kõlapinda sai. Konkreetne sündmus ärgitas ka õpetajaid ja lapsevanemaid internetiohutuse teemadel koolinoortega rääkima ning enamat tähelepanu oma internetikäitumisele suunama.

Hoolimata intervjueeritud eelteismeliste ettevaatlikust käitumisest, on nad kõik puutunud internetikeskkonnas kokku mõne *online*-riskiga. Üks levinumaid viise ohuga kokkupuutumiseks on kirjavahetus võõraga, mille noortepoolset negatiivset tagasisidet väljendab võõraste kirjadele mitte vastamine. Eelteismeliste ettevaatlikku suhtumist võõrastelt tulnud postitustele kinnitab ka minu kogemus (vt ptk 3.5).

Eelteismelised on suhtlusportaalid puutunud kokku ka pornograafiliste fotodega. Hasebrink *et al* (2009) klassifitseerivad pornograafia kui üheks suuremaks *online*-riskiks, kus noor, täites erinevaid rolle, võib olla pornograafilise sisu vastuvõtjaks (siinkohal ka intervjueeritud eelteismelised) või selle levitajaks. Pornograafia kui üks levinumaid riske ei ole imestust väärt, kui suhtlusportaalides fotodevaliku üle vastutavad moderaatorid lubavad keelatud sisuga pildid ringlusesse.

Kokku on puutunud ka pedofiilidega. Ühel intervjueeritud noormehel leidis *Hispaanlanna* (Sulbi 2008) juhtumi aktuaalseks oleku ajal aset kontakt võõra naisterahvaga, mis viis vestluse suhtlusportaalist edasi MSN-i. Konkreetsel juhul katkestas noormees üsna pea suhtluse, kuna tal puudus usaldus inimese vastu, kes soovis temaga veebivestlust ja poisi pilte

ilma ennast tuvastamata. Noormehe kahtlustustes oli tegemist sama inimesega, kelle pärast Viljandi noormees ka enesetapu sooritas (vt Sulbi 2008).

Eelteismelised tajuvad riske, mis on seotud visuaalsete ja tekstiliste võimalustega. Empiirilise uuringu tulemustestki selgus, et riskide tekkimise esikohal on kirjavahetus võõrastega, millele järgneb pornograafia ja vähemal määral ka isikuandmete avaldamine. Eelteismelised küll tajuvad isikuandmete avaldamisega kaasnevaid riske, kuid mitte suure ja ohtu tekitavana.

Edasistes töodes võiks uurida vanemate teadlikkust rate.ee keskkonnas toimuva kohta ja seda nii profiiliomanike kui mitteomanike võrdlusena. See annaks meile laiemat ülevaadet vanemate arusaamast rate.ee-s toimuvast. Huvitav oleks uurida ka suhtlusportaalist partneri leidmise ning ühekordsete kohtingute kujunemist pikemaajalisteks suheteks: kuidas tutvuti? milline oli esimene silmast-silma kohting? esimene mulje virtuaal-partner vs reaalne partner jne oleksid küsimused, millele võiks vastuseid leida. Kuna eelteismelised hindavad sõprade ja pereliikmete arvamust kõrgelt ja võtavad vanemaid suhtlusportaalide kasutajaid kui eeskujusid võiks uurida ka „oluliste teiste“ mõju ja manipuleeritavust eelteismeliste üle. Rate.ee keskkond pakub süvitsi uurimise võimalust pea igas valdkonnas, kuna ta hõlmab enda alla väga mitmekesiseid võimalusi ja on laia kasutajaskonnaga. Siit tulenevalt oleks huvitav ja vastandav uurida ka 40+ vanuses olevate inimeste motivatsiooni ja eesmärgi rate.ee-s viibimisel, kuna ka intervjuudest selgus eelteismeliste suhtumine, et 40+ on liiga vanad konkreetses suhtlusportaalil viibimiseks.

4.5 Meetodi kriitika

Valimi koostamisel oli probleemiks eelteismeliste poiste leidmine, kuna minu tutvusringkonda kuulunud eelteismelised olid enamasti naissoost ja ka lumepallimeetodil suunati mind pea ainuüksi tüdrukute või juba teismeliste noormeeste juurde. Noormeeste leidmise eesmärgil lõin endale rate.ee-sse profiili ning kirjutasin katseks kuueteistkümnepäevasele sihtgrupile olevatele poisile, kellest reageeris vaid üks. Kui alguses oli noormees nõus aitama, siis paar päeva enne kokkusaamist ta keeldus, kuigi olin lubanud anda oma kontakti ja suhelda vanematega. Noormeeste leidmine valimisse rate.ee vahendusel ei toonud tulemust ning kõik noored leiti valimisse lõpuks lumepalli meetodil.

Üldiselt käesoleva töö uurimisviisiks kvalitatiivne uurimisviis sobis. Andmeid oleks muidugi saanud koguda ka kvantitatiivse meetodi, ankeetküsitluse läbi, kuid sel juhul oleks vastused tulnud liialt stambid ning neis ei oleks kajastunud variatiivsust.

Kuigi kvalitatiivne uurimisviis ja intervjuu sobisid konkreetse uurimuse läbiviimiseks kõige paremini, oli intervjuu meetodi miinuseks eelteismeliste harjumatus intervjuueeritava kui võõra inimesega, millest tulenevalt oli mõne intervjuueeritava puhul vajalike vastuste kättesaamine vaevaline. Üheks põhjuseks võis olla ka eelteismelise soovimatus enda kohta liiga palju infot avaldada, pidades silmas võõraste inimeste suhtlusega kaasnevaid riske.

Mõningaid eelteismelisi ehmatas palve näidata enda või kellegi teise profiili, mõnda naljakat pilti, videot, kuna nad ei suutnud palve peale nii kiiresti reageerida. Millegi näitamise ja otsimise asemel keelduti, öeldes „ma ei tea“. Selgus, et selle küsimuse näol vajab eelteismeline enam aega, kuna huvitavad pildid tulid rate.ee-s fotosid hinnates ette jooksvalt. Siinkohal võikski järgnevates töodes, kus soov, et eelteismelised midagi näitaksid, anda neile kodust ettevalmistusaega, et palve midagi näidata ei tuleks neile liiga suure üllatusena ja ei rikuks töö protsessi ja selle järjepidevust. Kuigi siinkohal mõõnan, et sekkuda võivad „olulised teised“, kelle käes võiks eelteismeline teemakohast nõu küsida, mis mõjutaks otseselt tema objektiivset arvamust.

Intervjuud on soovitatav teha juhul, kui selle läbiviimise kestus on ligi tund, lühemate kestuste korral soovitatakse kasutada näiteks ankeetküsitlust. Käesoleva töö puhul viisin intervjuud läbi aga pea poole vähema ajaga. Sellest olenemata leian, et intervjuu on parim meetod eelteismeliste kui sihtgrupi uurimisel, kuna see on paindlikum võimalus kui kvantitatiivne uurimisviis ning annab intervjuueerijale võimaluse julgustada intervjuueeritavat vastama.

Kuigi vaatlus andis häid tulemusi, oli ka vaatluse kui intervjuuga kombineeritud uurimismeetodi miinuseks intervjuueeritav võõras inimene, kes soovis näha kõike privaatset. Oli aru saada, et eelteismelised tundsid end kohati ebamugavalt ega näidanud kõike, mida nad ehk oleksid mõnele oma tuttavale näidanud.

KOKKUVÕTE

Peagi 380 000ni pürgiva kasutajatearvuga suhtlusportaal rate.ee on omasuguste seas Eestis enim kasutatav ja seda kõigis vanuseastmetes. Portaali fenomeniks võib pidada mitmekesiseid võimalusi nii eneseväljendamisel kui suhtluse edendamisel ja sotsiaalse võrgustiku laiendamisel. Käesolev töö uuris aga ennekõike eelteismeliste suhtlusportaalide kasutamist, tuues välja nii eesmärgid, kasutusharjumused, kasutamisest tingitud emotsioonid kui ka riskid, millega eelteismelised rate.ee-s kokku on puutunud. Olulisem teoreetiline taust baseerus varasematel uuringutel, mis olid aga läbi viidud pigem teismeliste kui 10-12 aastaste eelteismeliste seas.

Bakalaureusetöö valimis oli kokku kümme nimetatud vanusevahemikku kuuluvat eelteismelist. Intervjuude-vaatluste abil leiti vastused neljale püstitatud uurimusküsimusele, mis aitavad eelteismeliste suhtlusportaalide kasutamise praktikaid paremini mõista.

Kõik eelteismelised kasutasid suhtlusportaaali rate.ee ennekõike kommunikatiivsel eesmärgil, et olla kontaktis sõpradega. Profiili loomise põhjusena toodi välja ka tüdruksõbra ja uute sõprade leidmine, teiste piltide vaatamine, hindamine ning vähemal määral ka enesepresentatsioon. Konto loomisel olid eelteismelisele abiks nii perekonnaliikmed – ema, õde/ vend – kui ka sõbrad, mis annab kinnitust rate.ee populaarsusele erinevates generatsioonides.

Uuringus osalenud eelteismelised on suhtlusportaalet kasutanud keskmiselt kolm aastat. Enim läbiviidavate tegevuste hulka kuulusid lisaks e-kirjadele teadete lugemine, videote vaatamine, boonuspunktide kogumine, testide ja küsitluste lahendamine, hindamine, mängude mängimine ja klubide liikmeks olemine.

Oma kontot uuendasid kõik intervjuueeritud eelteismelised harva, seda nii visuaalse kui tekstilise materjali osas. Kõige enam uuendati staatust, kuna selle näol on tegemist tasuta ja mitte eriti loovat lähenemist nõudva võimalusega. Kõige harvem uuendati aga pilte, mis jäi

kas tehniliste võimaluste, moderaatorite keelu või eelteismelise ebakindluse taha oma välimuse pärast. Intervjueeritud olid alid avaldama profiilil ka isikuandmeid. Visuaalset identiteeti kujundati ennekõike profiilipiltide, videode ning albumite kasutuse läbi. Vähem kasutati tasulist võimalust, *skin*-i, mille olemasolu omas eelteismeliste jaoks vähest tähendust.

Rate.ee keskkonna kasutamisea seonduvad eelteismelistel nii positiivsed kui negatiivsed emotsioonid. Positiivseid emotsioone tekitasid nii fotode, videode vaatamine, lisainfo lugemine kui ka vanema generatsiooni olemasolu rate.ee-s ning väljavalitusuhted. Negatiivsed emotsioonid tulenesid eelteismelistel ennekõike saadud kommentaaridega, mis viitasid välimusele ja langetasid seeläbi enesehinnangut. Meeleolu langetajaks olid ka sõpradega seotud toimingud, mis olid ajendatud reaalsest sündmusest ning kandunud edasi virtuaalmaailma.

Nii nagu reaalmaailmas, puutuvad eelteismelised ohtudega kokku ka virtuaalmaailmas. Nii aktiivsed kui väheaktiivsed suhtlusportaalide kasutajad tajuvad ohte, mida rate.ee kasutamine endaga kaasa toob. Peamised ohud, millega intervjueeritavad on ka ise kokku puutunud, on pedofiilia ning pornograafia. Pornograafiliste piltide peale satuvad eelteismelised juhuslikult, pilte hinnates. Kui pornograafia ja pedofiilia on enam teadvustatud oht, siis suurem osa intervjueeritavaid oma isiku- ja kontaktandmete avaldamises suurt ohtu ei taju, millest tulenevalt puudub neil kartus nende isiku- ja kontaktandmete kuritarvitamise osas.

Rate.ee võimaldab suhtlusportaalidega seotud uuringuid teha veel mitmel teemal. Uurida võiks vanemate teadlikkust laste tegevuse üle suhtlusportaalides või 40+ generatsiooni motivatsiooni ja kasutuspraktikaid, mida oleks hiljem huvitav võrrelda eelteismelistega läbiviidud uuringu tulemustega ja tuua välja nii erinevuseid kui sarnasusi. Toetudes boydile (2004), kes tõi välja suhtlusportaalil kohtingupartnerite leidmise, võiks partnerlussuhete tekkimist uurida ka Eesti kontekstis, kui suurel määral on inimesed leidnud endale kaaslased ja hingesugulased just suhtlusportaalidest.

SUMMARY

Social networking site usage practices of pre-teens. Case-study of rate.ee

Social networking site rate.ee, which will soon be aspiring 380 000 users mark, is the most used one throughout all age groups compared to sites alike. Its varied opportunities while expressing oneself, promoting communication, and also while expanding social network might be considered the phenomenon of the site. The current thesis paper explored, first and foremost, pre-teens' social networking site usage, bringing forth main purposes, utilization habits, pre-teens' experienced emotions and risks that became evident due to the usage of the site. The crucial theoretical part was based on a research made earlier among teenagers rather than among 10-12 year olds.

Throughout the thesis paper, data gathered from 10 pre-teens was used. By means of studying the pre-teens' interviews and observations, answers to four raised questions, which will enable to comprehend pre-teens' social networking site usage, were found.

All pre-teens used, first and foremost, social networking site rate.ee for communicative purposes, for keeping in touch with friends. Finding a girl/boyfriend and new friends, viewing and rating pictures, and, on a smaller scale, self portraying were given as arguments for creating an account as well. Family members: mother, brother/sister and also friends were contributing in the creation of an account, which provides us with evidence that rate.ee is popular among all age groups.

Pre-teens, participating in the research, have been using social networking sites on an average of three years. The most popular activities, in addition to e-mails, were reading messages, viewing videos, gathering bonus points, taking tests and questionnaires, rating, playing games, and being part of clubs.

Visual and textual updates on profiles were relatively scarce among all pre-teens. The most updates were present in personal statuses, as it is free of charge and does not require any creative approach. The least updates were made concerning pictures due to technical aspects,

refusal from moderators, or due to lack of self-confidence because of one's appearance. The pre-teens were brave enough to publish their personal data as well. Visual identity was chiefly created by using profile pictures, videos, and photo albums. The existence of the priced alternative, such as *skin*, played insignificant role among pre-teens and was used less.

Pre-teens have positive as well as negative emotions while facing the rate.ee environment usage. Positive emotions were the result of viewing photos and videos, reading additional information, the presence of older generation in rate.ee, and also having chosen boyfriend/girlfriend on the site. Negative emotions were mostly caused by received comments referring to appearance which lowered self-esteem. Mood down graders were also activities in association with friends brought about by real life events and transferred into virtual world.

Pre-teens come across with dangers in both worlds, in real and virtual. Both, active and less active users perceive dangers encompassed by rate.ee usage. Main hazards the pre-teens have come into contact with have been pedophilia and pornography. Pre-teens come across pictures containing pornography while rating photos. Pre-teens do realize the dangers in pornography and pedophilia, yet, majority of them do not see any harm in publishing their personal and contact data, resulting in having no fear of being taken criminal advantage of their personal and contact data.

On the grounds of rate.ee, multiple researches, concerning social networking sites, are yet possible, for instance, an inquiry towards parents' awareness might be made, whether they are familiar with their children's activities on social networking sites, or a research into the motive and usage practices of people 40+ could be done. Afterwards a comparison, bringing forth differences and similarities with pre-teens might give interesting examples/results. Social networking sites have also been popular in finding dates, as boyd (2004) brought it out. Hence, a poll in Estonia could be made, in order to find out, how often have people found their partners and soul mates through social networking sites, and also find out if they have stayed together, how long it took time to find someone and whether they were content with the results.

KASUTATUD KIRJANDUS

- boyd, D. (2004) "Friendster and Publicly Articulated Social Networks." *Conference on Human Factors and Computing Systems (CHI 2004)*. Vienna: ACM, April 24-29
- boyd, D (2008) *Why Youth ♥ Social Network Sites: The Role of Networked Publics in Teenage Social Life: The Role of Networked Publics in Teenage Social Life* Buckingham, D. *et al* (toim.) Youth, Identity, and Digital Media. MacArthur Foundation Series on Digital Media and Learning. Cambridge, The MIT Press, 119–142
- Chen, P. & Hinton, S. M. (1999) *Realtime Interviewing Using the World Wide Web* Sociological Research Online, vol. 4, no. 3.
- Corsaro, W. A (1992) *Interpretive Reproduction in Children's Peer Cultures* Social Psycholog Quarterly, Vol. 55, No. 2: 160-17
- Counts, S. & K. Stecher (2009) *Self-Presentation of Personality During Online Profile Creation* URL (kasutatud detsember 2009)
<http://www.aaai.org/ocs/index.php/ICWSM/09/paper/viewFile/156/482>
- Cronk, G. [2005] *George Herbert Mead*. Internet Encyclopedia of Philosophy. A Peer-Reviewed Academic Resource URL (kasutatud aprill 2010)
<http://www.iep.utm.edu/mead/>
- Eccles, J. S. (1999) *The Development of Children Ages 6-14* The Future of Children vol 9, no. 2, fall. pp. 30-44
- Ellison, N., Heino, R., & Gibbs, J. (2006) *Managing impressions online: Self-presentation processes in the online dating environment*. Journal of Computer-Mediated Communication, 11(2), article 2. Vaadatud veebikeskkonnas detsember 2009, <http://jcmc.indiana.edu/vol11/issue2/ellison.html>
- Fontes & O'Mahony (2008) *In-depth interviewing by Instant Messaging* Social Research Update, University of Surrey, Department of Sociology
- Goffman, Erving (1959) *The Presentation of Self in Everyday Life*. New York: Anchor Books., pp. 17-34

- Haenens, d' L., U. Hasebrink, S. Livingstone (2001) *Childhood in Europe: Context for Comparison* Livingstone, S. & M. Bovill (Eds.) *Children and Their Changing Media Environment*. London: LEA, 5-29.
- Hancock, B. (1998) *Trent Focus for Research and Development in Primary Health Care: An Introduction to Qualitative Research*. Trent Focus. Vaadatud veebikeskkonnas jaanuar 2010, http://faculty.uccb.ns.ca/pmacintyre/course_pages/MBA603/MBA603_files/IntroQualitativeResearch.pdf
- Hanschmidt, D. (2009) *Väiketüdrukute vägistaja imbus lasteportaali rate.ee* Postimees, 16. aprill URL (kasutatud detsember 2009) <http://www.postimees.ee/?id=107563>
- Hasebrink, U., Livingstone, S., Haddon, L. and Ólafsson, K. (2009) *Comparing children's online opportunities and risks across Europe: Cross-national comparisons for EU Kids Online*. LSE, London: EU Kids Online (Deliverable D3.2, 2nd edition)
- Henno, E. (2002) *Kes on aktiivselt Internetti kasutav kooliõpilane?* URL (kasutatud mai 2010) http://www.ria.ee/lib/am-2001-2005/2808_63C.HTM
- Kalmus, V. (2008) *Riskialtid tiigrikutsud: Eesti lapsed kui (uue) meedia kasutajad* Ots, L. (toim.) *Uued ajad – uued lapsed*. Tallinn: TLÜ Kirjastus, 35-62.
- Kalmus V., Pruulmann-Vengerfeldt, P., & Runnel P. (2008) *Creating Content or Creating Hype: Practices of Online Content Creation and Consumption in Estonia* *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 2(1), article 1. Vaadatud veebikeskkonnas jaanuar 2010, <http://www.cyberpsychology.eu/view.php?cisloclanku=2008060202&article=1>
- Kalmus (2009) *Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid* Käsikirjaline loengukonspekt, Tartu Ülikool. Ajakirjanduse ja kommunikatsioon instituut.
- Kalmus, V., M. Keller, P. Pruulman-Vengerfeldt (2009a) *Eesti Inimarengu Aruanne 2008*. V. Kalmus et al (toim.) *Lapsed ja noored tarbimis- ja infoühiskonnas*. Tallinn: Eesti Koostöö Kogu, 115-123
- Kalmus, V., Pruulmann-Vengerfeldt, P., Runnel, P., Siibak, A. (2009b) *Mapping the terrain of "Generation C": Places and practices of online content creation among Estonian teenagers*. *Journal of Computer-Mediated Communication*, Special Issue on *Young People, Mediated Discourse and Communication Technologies*, 14(4), July 2009

- Kalmus, V., P. Runnel, A. Siibak (2009c) *Opportunities and benefits online* Livingstone, S. & L. Haddon (Eds.). Kids Online: opportunities and risks for children. Great Britain: The Policy Press pp. 71-82
- Kane, C. M. (2008) *I'll see you in Myspace: self-presentation in a social network website*. Master of applied communication theory and methodology. Cleveland State University, School of Communication
- Karu, K. (2010) *Internetiohtude teadvustamine ja nendega toimetulek 7-8 aastaste laste seas* Seminaritöö, Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut
- Kikkas, K. (2009) Internetisuhtlusest URL (kasutatud jaanuar 2010) http://beta.wikiversity.org/wiki/Haridustehnoloogia_ja_erivajadustega_inimesed/Internetisuhtlusest
- Kressa, K. (2008) *Ettevaatust: Suhtlusportaal võib kahjustada teie elu* Eesti Päevaleht, 16. veebruar URL (kasutatud detsember 2009) <http://www.epl.ee/artikkel/418897>
- Kõiv, S. (2008) *Sigrid Kõiv: küberkiusaja käib varjuna lapse kannul* Postimees, 22. mai URL (kasutatud detsember 2009) <http://www.postimees.ee/220508/esileht/arvamus/332236.php>
- Laherand, M-L. (2008) *Kvalitatiivne uurimisviis* Tallinn: OÜ Infotrükk
- *Lapsed ja noored liiguvad internetikasutuse esireas* (2002) URL (kasutatud mai 2010) <http://www.emor.ee/arhiiv.html?id=913>
- Lenhart, A., M. Madden, A. Rankin Macgill & A. Smith (2007) *The use of social media gains a greater foothold in teen life as they embrace the conversational nature of interactive online media*. Summary of findings. Pew Internet & American Life Project: Teens and Social Media
- Livingstone, S. (2008) *Taking risky opportunities in youthful content creation: teenagers' use of social networking sites for intimacy, privacy and self-expression* New Media & Society: Vol 10 (3): 393–411
- Livingstone, S. (2009) *Children and the Internet: Great Expectations, Challenging Realities*. Malden: Polity Press.
- Livingstone, S., Bober, M. (2005) *UK Children Go Online: final report of key project findings* London: LSE Research Online. URL (kasutatud aprill 2010) http://eprints.lse.ac.uk/399/1/UKCGO_Final_report.pdf
- Livingstone, S., Haddon, L. (2009) *EU Kids Online: Final report*, London, London School of Economics and Political Science

- Livingstone, S., Helsper, E.J. (2008) *Parental Mediation of Children's Internet Use* Journal of Broadcasting & Electronic Media, 52: 4, 581-599
- Mäekivi, M. (2006) *Teismelised kiusasid Interneti teel klassiõde*. Postimees, 9. november URL (kasutatud detsember 2009) <http://www.postimees.ee/101106/esileht/siseuudised/227748.php>
- *Noorteühendus: suhtlusportaalide kasutaja isik peab olema tuvastatav* Postimees 19. november URL (kasutatud november 2009) <http://www.postimees.ee/?id=50156>
- *On the Internet, nobody knows you're a dog* [2010] URL (kasutatud aprill 2010) http://en.wikipedia.org/wiki/On_the_Internet,_nobody_knows_you're_a_dog
- Pedersen, S., & Macafee, C. (2007). *Gender differences in British blogging*. Journal of Computer-Mediated Communication, 12(4), article 16. Vaadatud veebikeskkonnas jaanuar 2010 <http://jcmc.indiana.edu/vol12/issue4/pedersen.html#conclusion>
- Peter, J., P.M. Valkenbrugg, C. Fluckiger (2009) *Adolescent and social network sites: identity, friendship and privacy* Livingstone, S. & L. Haddon (Eds.). Kids Online: opportunities and risks for children. Great Britain: The Policy Press pp. 83-94.
- Ponte, C. & J.A. Simões [2008] *Asking parents about children's internet use: comparing findings about parental mediation in Portugal and other European countries* URL (kasutatud aprill 2010) <http://www.lse.ac.uk/collections/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I/Conference%20Papers%20and%20abstracts/Victims%20and%20Perpetrators/Ponte.pdf>
- Popa, B. (2007) *Facebook user Banned for Using Nickname Instead of Real Name* URL (kasutatud jaanuar 2010) <http://news.softpedia.com/news/Facebook-User-Banned-For-Using-Nickname-Instead-Of-Real-Name-69834.shtml>
- Proosa, A. (2009) *Eelteismeliste tütarlaste virtuaalse identiteedi konstrueerimine portaalil Rate.ee* Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.
- rate.ee Infot saidi kohta URL (kasutatud detsember 2009f) <http://www.rate.ee/page.php?pageid=10>
- rate.ee Reeglid URL (kasutatud november 2009e) http://www.rate.ee/rules.php?xref=1_5
- rate.ee Simpel X URL (kasutatud november 2009c) <http://www.rate.ee/simpelx>
- rate.ee Statistika URL (kasutatud mai 2010a) <http://www.rate.ee/ads.php?act=4>
- rate.ee Teenused URL (kasutatud november 2009b) <http://www.rate.ee/services.php>

- rate.ee Internetiohutus URL (kasutatud jaanuar 2010)
http://www.rate.ee/safety.php?xref=1_5
- *Safer Social Networking Principles for the EU* (2009) URL (kasutatud detsember 2009)
http://ec.europa.eu/information_society/activities/social_networking/docs/sn_principles.pdf
- Scheidt, L. A. (2001) *Avatars and nicknames in adolescent chat spaces*. URL (kasutatud jaanuar 2010)
http://loisscheidt.com/working_papers_archive/Avatars_and_Nicknames.pdf
- Siibak, A. (2006) *Turustatud (virtuaal) elud* Õpetajate leht, 26. mai URL (kasutatud detsember 2009) <http://www.opleht.ee/Arhiiv/2006/26.05.06/26.05.06/elu/1.shtml>
- Siibak, A. (2009a) *Constructing the Self through the Photo selection - Visual Impression Management on Social Networking Websites*. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 3(1), article 1.
- Siibak, A. (2009b) *Self-presentation of the „Digital Generation“ in Estonia* Dissertation University of Tartu, Institute of Journalism and Communication
- Siibak, A., K. Ugur (forthcoming 2010). *Is Social Networking Sites the New Online Playground for Young Children? A study of Rate profiles in Estonia*. In Berson, I. & Berson, M. (Eds). *High-Tech Tots: Childhood in a Digital World*, Information Age Publishing, xx-xxx.
- *Spanish and Estonian sites sign the Safer Social Networking Principles for the EU* (2009) URL (kasutatud detsember 2009) <http://www.i-policy.org/2009/06/spanish-and-estonian-sites-sign-the-safer-social-networking-principles-for-the-eu.html>
- Subrahmanyam, K., Reich S. M., Waechter, N., Espinoza, G. (2008) *Online and offline social networks: Use of social networking sites by emerging adults* *Journal of Applied Developmental Psychology* 29: pp 420-433
- Sulbi, R. (2008) *Rate'is poisse jahtiv ahistaja võis viia enesetapuni* Postimees 12. november URL (kasutatud detsember 2009) <http://www.postimees.ee/?id=48437>
- Uusen, K. (2006) *EMT ostis pool rate.ee-st* Postimees 05. Aprill URL (kasutatud november 2009) <http://www.postimees.ee/060406/esileht/majandus/197203.php>
- Valkenburg, P. M., A.P. Schouten, J. Peter (2005) *Adolescents' identity experiments on the internet* *New Media & Society* : Vol 7 (3): 383–402

- Vihalemm, T. (2008) *Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid*. Loengukonspekt URL (kasutatud jaanuar 2010)
http://www.jrnl.ut.ee/MKUM/2008_kevadsemester_Standardiseerimata_Intervjuu/Kursuse_materjal_iseseisvaks_lugemiseks/Intervjuu_analyys.pdf

LISAD

Lisa 1 Intervjuu kava

1. Kui vana sa oled?
2. Millega sa vabal ajal tegeled?
3. Mitu arvutit sul perekonnas on?
  - a. Kas sul on oma arvuti?
4. Mida sa arvutis tavaliselt teed?
5. Mida sa internetis tavaliselt teed?

Uurimusküsimus: Mis põhjusel on 10-12 aastased eelteismelised hakanud kasutama suhtlusportaali rate.ee?

6. Kuidas sa tulid sellele mõttele, et rate.ee-sse konto luua?
  - a. Kas tegid selle kellegi eeskujul?
    - i. Kelle eeskujul?
  - b. Kas keegi aitas sul seda teha?
  - c. Miks sa endale sinna profiili löid? (leida uusi sõpru/tuttavaid; poiss-sõpra, tüdruk-sõpra, ennast näidata, vaadata ja hinnata teiste kasutajate pilte, saada teada, mida teised sinust arvavad vms)?
7. Kui vana sa olid, kui sa rate.ee-sse konto löid?
8. Miks sulle meeldib rate.ee-d kasutada?
9. Miks on rate.ee parem kui näost-näkku suhtlus?

Uurimusküsimus: Millised on eelteismelise rate.ee kasutamise harjumused?

10. Kui tihti sa rate.ee-d külastad?
    - a. Kas külastad iga päev/mitu korda päevas?
    - b. Miks sa nii tihti/harva rate.ee-s käid?
    - c. Millest see sõltub kas sa saad seal käia tihedalt või harva?
- „Kas sa palun näitaksid mulle oma rate.ee profiili ja näitaksid, mida sa seal keskkonnas tavaliselt teed.“

11. Mida sa tavaliselt kõige esimesena teed, kui rate.ee-sse sisse logid?
  - a. Kas see ongi põhjus, miks sulle meeldib rate.ee-d kasutada?
12. Räägi mulle natuke, mida rate.ee-s üldse teha saab?
  - a. Milliseid võimalusi sina ise kõige enam kasutad? (kui tihti näiteks kommenteerib teiste kasutajate pilte, kui tihti kirjutab teistele iseloomustusi/rate.ee kirju/osaleb foorumis, jne)
  - b. Miks sa just neid võimalusi kasutad?
13. Mis infot sa kontole üles paned? (Tekstiline profiili täitmine, videod, fotod, päeviku kasutamine, *skin*-i tellimine, klubide liikmeks hakkamine,

- a. Kas on midagi sellist ka mida sa kunagi enda profiilil avaldada ei tahaks/mingit sellist võimalust, mida sa kunagi kasutama ei hakka? (näiteks ei hakka kunagi päevikut pidama, foorumit kasutama vms.)
  - b. Miks mitte?
14. Kui tihti sa oma kontot uuendad?
- a. Mida sa tavaliselt uuendad/muudad?
  - b. Kui tihti sa oma profiilile fotosid lisad/uuendad?
    - i. Miks sa nii harva enda profiilile pilte lisad aga tihti näiteks infot enda kohta muudad?

Uurimusküsimus: Milliseid emotsioone kutsub rate.ee eelteismelistes esile?

15. Kas sul on rate.ee-s ette tulnud ka olukordi, kui miski tundub väga naljakas?
- a. Mis sulle nalja on pakkunud?
  - b. Kas sa võiksid mulle näidata neid asju, mis naljakad on tundunud? (Mõned fotod ehk videod, kellegi päeviku sissekanne vms.)
  - c. Mis selle video/foto/postituse nii naljakaks teeb?
16. Näita mulle palun mõnda hästi vahvat rate.ee kasutajaprofiili, mis sulle endale väga meeldib?
- a. Miks sulle just see profiil meeldib?
  - b. Kas sa tunnend selle profiili-omanikku ise ka „päris elus“?
17. Kas rate.ee-s on mingeid mõttetuid profiile ka? Kas sa näitaksid mulle mõnda?
- a. Miks see profiil sulle nii ebahuvitav tundub?
  - b. Mida peaks see kasutaja sinu arvates tegema, et tema profiil huvitavam ja vahvam oleks?
  - c. Kas sa kritiseerid rohkem sõprade või võõraste profiile. Miks?
18. Kas rate.ee-d kasutades on sul vahel tuju ka kurvaks läinud?
- a. Mis sind kurvastanud on?
  - b. Kas teiste kasutajate kommentaarid sinu fotodele/profiilile sind vahel kurvastavad? Kas sa tahaksid mulle öelda, milliseid need kommentaarid on olnud?
  - c. Kuidas sa neile kommentaaridele reageerid? (kas vastab samaga, unustab ära)
19. Kui keegi võõras sulle kommentaari jätab või kirja kirjutab, mida sa siis tunnend?
- a. Kas tunnend end meelitatuna?
  - b. Kas tunnend ohtu võõra poolt?
20. Kas mõni asi ajab sind vihale ka?
- a. Mis näiteks?
21. Tahaksid sa midagi rate.ee-s muuta?

Lisa 2 Intervjuude-vaatluste transkriptsioonid

N(10) intervjuu-vaatluse transkriptsioon

I: Kui vana sa oled?

N(10): Kümme

I: Millega sa vabal ajal tegeled?

N(10): Ma käin laulmas, olen arvutis.

I: Mitu arvutit sul perekonnas on?

N(10): Üks. Meil on lauaarvuti

I: Kas terve pere kasutab seda siis jah.

N(10): Jah. Emaga kahekesi. Suurem õde ja vend elavad linnas.

I: Mida sa arvutis tavaliselt teed?

N(10): Hmm.. ma ei teagi, internetis käin põhiliselt.

I: Mida sa internetis tavaliselt teed?

N(10): Mängin igasugu mängu Gamefriigis ja y8-s tavaliselt ja rate-s käin ka.

I: Kuidas sa tulid sellele mõttele, et rate.ee-sse konto luua?

N(10): Mu suuremal õel oli seal juba konto.

I: Kas võib öelda, et õde olid sulle eeskujuks?

N(10): Mhmmh.

I: Miks sa endale sinna konto tegid?

N(10): Ma tegin sellepärast, et siis mul ei olnud MSNi ja et saaks sõpradega suhelda, siis tegin selle. Muidu peaks läbi käima kõiki et välja kutsuda.

I: Kui vana sa olid, kui sa rate.ee-sse konto tegid?

N(10): Täpselt ei mäleta, aga viis olin kindlasti.

I: Aga miks sulle meeldib rate.ee-d kasutada?

N(10): Üks variant oli see, et saan teistega suhelda ja saan uusi normaalseid sõpru. Ja vahel on hea sõpradega võidelda, kellel on rohkem boonuspunkte või feimi. Ja muud üritused ja asjad mis seal toimuvad on ka lähedad.

I: Kas rate.ee-s on kergem suhelda kui näost-näkku?

N(10): Jah, on küll. Ja kui sa oled kellegi peale vihane, saad talle ütelda seda mis temast arvad ja läbi neti ta kallale ei tule. Ja kui sulle meeldib keegi, siis on ka lihtsam öelda läbi neti kui näost näkku.

I: Kui tihti sa Rate.ee-d külastad?

N(10): Iga päev vähemalt kolm korda ja põhimõtteliselt kui aega on, olen mitmeid tunde. Kui aega on vähe, käin vaatan ruttu postkasti ja teateid ja kohe välja. See on umbes kümme mintsa.

I: Miks sa nii tihti seal käid?

N(10): Seepärast, et suhelda saab. Saab mängida ja muusikat kuulata. Ja sellepärast, et mul oleks sõpradest rohkem feimi ja boonuspunkte.

I: Millest see sõltub kas sa saad seal käia tihedalt või harva?

N(10): Kui õed ja vennad polnud kodus, siis sain tihedamini käia.

I: Kas sa palun näitaksid mulle oma rate.ee profiili ja näitaksid, mida sa seal keskkonnas tavaliselt teed?

N(10): Kõigepealt ma vaatan kommentaare, äkki keegi on mind kommenteerinud. Siis vaatan postkasti ja teateid ja siis hindeid ja siis hakkab ise teiste pilte hindama või lähen mängima.

I: Miks sa esimese asjana kommentaare vaatad?

N(10): Sest mind huvitab see, mida teised mu piltidest arvavad.

I: Kas see on ka üks põhipõhjuseid peale suhtlemise, miks sa rate-s käid?

N(10): Jah.

I: Mida rate-s lisaks hindamisele ja suhtlusele veel teha saab?

N(10): Saab mängida, musa kuulata, pilte üles panna.

I: Mis mängu seal mängida sai?

N(10): Igasuguseid riietumismänge ja sõjamänge. Sportmänge, ehitamismänge ja muid selliseid.

I: Mis sa nende boonuspunktidega teed?

N(10): Lisan uusi pilte.

I: Kui tihti sa ise teisi kommenteerid?

N(10): Päril tihti. Eriti kui midagi pole teha.

I: Kas kommenteerid enam võõraid või tuttavaid?

N(10): Tuttavaid.

I: Miks?

N(10): Kuna kui ei kommenteeri, siis äkki nad saavad mu peale vihaseks. Aga vahel ka võõraid.

I: Aga kui aktiivne iseloomustuste kirjutaja oled?

N(10): Kirjutan paljudele.

I: Kas sa foorumis ka osaled?

N(10): Ei.

I: Miks?

N(10): Ei tea, ei tundu huvitav.

I: Mis infot sa enda kontole üles paned? Näiteks siin on info enda kohta, mis sa seal avaldad?

N(10): MSNi ... siis asukoha, mida mulle teha meeldib ehk huvid ja keeled, mida oskan. [\[Nimi, sünniaeg samuti\]](#)

I: Kas oma nime ja kooli ka?

N(10): Jah.

I: Miks sa oma MSNi seal avaldad?

N(10): Et äkki leian uusi sõpru.

I: Aga mis videosid sa endale ülesse paned?

N(10): Katy Perry omasid ja siis Eesti laule ... Praegu on räp taas armas. [\[üleval 21 video\]](#)

I: Nii et su lemmiklood jah.

N(10): Jah.

I: Milliseid pilte sa endast ülesse paned?

N(10): Selliseid, kus ma olen õega. Siis selliseid kus olen üksi ja poosetan. Ja enamus pilte on tuunitud. [\[Üleval 8 pilti\]](#)

I: Miks sa pilte tuunid?

N(10): Et olla ilusam ja lähedam.

I: Okei, aga kas sa päevikut ka pead?

N(10): Ei, aga teiste omasid loen.

I: Miks sa ise päevikut ei pea?

N(10): Ma ei oska.

I: Kas ei ole nagu mõtteid mida kirjutada?

N(10): Ei ole mõtteid ja ma ei oska ka pidada. Kuigi sõber soovitas ja ütles et õpetab. Aga see pole midagi sellist kutsuvat, et peaks tegema.

I: Selge. Aga kas sul *skin* ka on?

N(10): Ei ole. Kuigi tahaksin, aga emme ütles, et see on mõttetu, et laeb taha ja ainult 90 päeva sees.

I: Kas emal on ka konto seal?

N(10): Jah.

I: Selge, aga kas sa klubidesse ka kuulud?

N(10): Kuulun ühte klubisse „Lastega kodus“. Muidu ei paku see mulle väga huvi.

I: Miks klubi see selline on?

N(10): See film „Lastega kodus“. See on hea.

I: Kas on selliseid andmeid või infot ka, mida sa oma kontol kunagi ei avaldaks?

N(10): Oma numbrit ma ei avalda võõrastele ja seda, kes mulle meeldib.

I: Selge, aga miks mitte?

N(10): Selleks, et nad võivad helistada ja igasugu jutte rääkida. Ja teeb margi täis kui kõik teaksid, kes mulle meeldib.

I: Kas on mõni võimalus, mida sa kunagi ei kasutaks rate-s, näiteks see foorum ja päevik, ütlesid, et ei kasuta. Aga kas on veel midagi?

N(10): Ei ole vist rohkem.

I: Kui tihti sa oma kontot uuendad? Näiteks muutsid lisainfot või tekstilist materjali?

N(10): Ma ei uuenda väga tihti, ainult siis, kui kellegi sõbralt mingi uue mõtte saan.

I: Kas vaatad teiste kontodelt, mida enda kontole võtta?

N(10): Jah ja siis seda muudan natuke.

I: Selge, aga mida sa veel uuendad? Staatust?

N(10): Jah. Üks staatus kestab mul mitu nädalat. Aga lisainfosse on seda mida ma tahan raske leida. Vahel tuleb endalgi häid mõtteid.

I: Mis laadset infot sa seal avaldad?

N(10): Ei midagi erilist. Mõned luuletused ehk.

I: Kui tihti sa oma kontole pilte paned, neid uuendad?

N(10): Ei uuenda tihti, kuna õde on Pärnus ja digikas tema käes. Ainult siis, kui ta Väandras käib, siis saan teha.

I: Aga nii kord kuus uuendad? Või harvemini?

N(10): Harvem ikka. Üle ühe kuu võib-olla isegi veel harvem.

I: Kas sul on rate-s ette tulnud ka olukordi, kus miski tundub väga naljakas?

N(10): Jah, osad tekstid.

I: Kas oskad ka näidet tuua?

N(10): Aga üks oli selline anekdoot.

I: Millest see rääkis?

N(10): Poiss tahtis teada saada isa käest, et mis on poliitika. Isa mõtles ja ütles: „Kujutame ette, et mina olen peres leivateenija. Kutsugem mind kapitalismiks. Ema hoolitses rahaasjade eest, tema on valitsus ja kuna meie töötame sinu heaks, oled sina rahvas ja lapsehoidja on töölisklass.“ Poiss läks voodisse ka öösel hakkas beebi nutma. Ja beebi oli tulevik. Siis läks ta isa juurde ja isa polnud. Vaatas lapsehoidja luku august sisse ja isa kargas teda. Hommikul poiss ütles, „Isa, ma vist tean, mis on poliitika. Sel ajal kui kapitalism töölisklassile taha keerab, valitsus magab, rahvast eiratakse ja tulevik on suure sita sees.“

I: Mis sulle veel on nalja pakkunud? Näiteks mõni foto või video?

N(10): Üks pilt kus sõbranna tantsis ühe temast kaks aastat noorema kutiga. Aga selliseid naljakaid videosid küll ei ole.

I: Aga mis sulle selle pildi juures nalja pakkus?

N(10): See, et mu sõbranna tantsis endast noorema kutiga ja see ka, et ta ei teadnud teda veel.

I: Oskad veel mõnda naljakat pilti näidata? Et mis sulle enam nalja pakub, kas mõni situatsioon või miimika või midagi enamat?

N(10): Pildi näidet ei oska tuua, neid peab kaua otsima. Aga ükskord nägin sellist naljakat pilti, et üks mees pani enda pea mingi nahkhiire pea asemele ja pani selle rate-sse ülesse.

I: Selge. Kas naerad pigem sõprade või võõraste piltide üle?

N(10): Sõprade.

I: Miks?

N(10): Sest nad tavaliselt kirjeldavad seda naljakust, miks see nii on.

I: Kas üks põhjus võib olla ka see, et sa oskad end samastada nendega või olid näiteks ise sündmuse juures ja siis tagantjärgi oli pilti naljakas vaadata?

N(10): Pigem et oskan samastuda, ei ole ise juures.

I: Kas oskad mulle näidata mõnda vahvat kontot, mis sulle endale väga meeldib?

N(10): Mis mõttes vahvat kontot?

I: No mingi selline konto, mis sulle meeldib.

N(10): Kas nagu kellegi teise kontot?

I: Jah. Ükskõik kas võõra või tuttava. Et mis selle sinu jaoks meeldivaks teeb?

N(10): Näiteks see, Angeelika konto. Tal on ilusad pildid ja test on tal veel eriti lõbus. Seal on lõbusad küsimused. Ja ma tean alati tema mõtteid, mis tal seal üleval kirjas, selle kaudu annab ta teada, mis ta teeb. Ja tal on *skin* ja videod ka, palju. Tal on ka Katy Perryilt. Ja üldse tal on igasugu laule.

I: Kas on veel midagi, miks sulle just tema profiil meeldib?

N(10): Ja tal on kommentaarid, mida lugeda ja iseloomustused. Ja albumite pildid.

I: Et ta on põhimõtteliselt kõiki võimalusi kasutanud? Et sellepärast sulle meeldib?

N(10): Jah.

I: Kas rate.ee-s on mingeid mõttetuid profiile ka?

N(10): Jah, on küll. Poistel.

I: Mis teeb ühe konto igavaks või mõttetuks?

N(10): Igavad pildid või et üldse pole pilte.

I: Mida peaks see kasutaja sinu arvates tegema, et tema profiil huvitavam ja vahvam oleks?

N(10): Kindlasti peaksid olema pildid. Albumites ka pildid. Ja videod. Rohkem ei peagi.

I: Kas sa kritiseerid rohkem sõprade või võõraste profiile.

N(10): Võõraste.

I: Miks?

N(10): Kuna sõpru ei taha kaotada.

I: Kas rate.ee-d kasutades on sul vahel tuju ka kurvaks läinud?

N(10): Ei ole. Vahel ainult hirmul. Kuna need poisid kirjutasid imelikke kirju.

I: Aga kas teiste kasutajate halvad kommentaarid sinu fotodele ei ole sind kurvastanud?

N(10): Ei, pigem vihastavad.

I: Millised need kommentaarid olnud on, kui sa tahad öelda?

N(10): Ma ei mäleta, olen ära kustutanud ka. Aga sellised, mis ütlevad, kui kole ma olen.

I: Aga kuidas sa neile reageerisid?

N(10): Kirjutasin samamoodi vastu.

I: Kas hindamisega sama, et kui pannakse üks, siis sa paned 1 hindena vastu?

N(10): Jah.

I: Kui keegi võõras sulle kommentaari jätab või kirja kirjutab, mida sa siis tunned? Kas pigem meelitatuna või ohtu?

N(10): Meelitatuna. Ja vahel ka ohtu.

I: Millest see sõltub?

N(10): Ei tea, ma arvan, et sellest kirjast, mis ta mulle kirjutab.

I: Kas sa tahaksid rate.ee juures midagi muuta?

N(10): Et taha. Võib-olla siis seda, et ta muutuks turvalisemaks.

I: Kas oled mõelnud, kuidas seda teha saaks?

N(10): Ei ole, kuna tean, et ei saa seda muuta.

I: Aitäh sulle, see oli viimane küsimus. Kas soovid midagi lisada?

N(10): Ei, ma arvan, et sai kõik tähtsam öeldud.

N(11) intervjuu-vaatluse transkriptsioon

I: Tere! Kui vana sa oled?

N(11): Üksteist.

I: Mis sa muidu vabal ajal teed?

N(11): Mmm ... joonistan ja ...

I: Trennis ka käid?

N(11): Trennis ei käi, aga ma käin huviringides.

I: Mitu arvutit sul kodus on?

N(11): Üks.

I: Ja see on sul ema oma?

N(11): Jah.

I: Mis sa tavaliselt arvutis teed?

N(11): Käin internetis ja mängin mängu.

I: Aga mis sa internetis teen.

N(11): Käin ühe lehekülje peal.

I: Mis lehe peal?

N(11): missbimbo.com

I: Mis seal teha saab?

N(11): See on nagu siuke virtuaalne mängumaa või siuke.

I: Ja veel?

N(11): [Pikk vaikus]

I: Aga kuidas sa tulid muidu mõttele, et endale konto luua?

N(11): [Pikk vaikus]

I: Kas sa näiteks tegid selle kellegi eeskujul?

N(11): Ma ei tea, ma ei mäleta enam aga ma tegin selle hästi ammu, ainult ühe kasutaja.

I: Aga kas keegi aitas sul seda teha. Kuidas sa rate.ee-ni jõudsid? Kust sa teada said, et siuke koht on olemas?

N(11): Mu emal oli vanasti seal kasutaja.

I: Aa, et põhimõtteliselt tegid siis ema eeskujul?

N(11): Mhmh.

I: Aga miks sa endale profiili löid? Kas selleks, et leida uusi sõpru, poiss-sõpru? Mis eesmärgil sa seal rate.ee-s oled?

N(11): Sõpru leida ja niimoodi. Suhelda sõpradega.

I: Suhelda jah, kas siis nii uute sõpradega kui nendega, kes sul juba on jah.

N(11): Mhmh.

I: On ka mingeid teisi eesmärke?

N(11): Ei tea, väga ei ole.

I: Aga kas sa seal teisi hindad ja vaatad ka, kas see on ka üks eesmärkidest?

N(11): Mhmh.

I: Aga kui sa nüüd tagasi mõtled, siis kui vana sa olid, kui sa endale rate.ee-sse konto löid? Ütlesid et löid päris ammu selle.

N(11): Mingi seitsmene vist.

I: Siis sa oled ju päris vananimene seal. Aga miks sulle meeldib rate.ee-d kasutada.

N(11): [Pikk vaikus] Sellepärast, et pilte kommenteerida ja hinnata.

I: Mis veel võiks olla põhjuseid? Kas rate-s on veel midagi sellist, mida sa näiteks tavaelus, igapäevasuhtluses ei saa teha?

N(11): [Pikk vaikus] Ma ei tea, ei ole väga.

I: Aga kui tihti sa rate-t külastad?

N(11): [Pikk vaikus]

I: Iga päev, mitu korda päevas, harvem?

N(11): [Pikk vaikus] Mm ... siis kui aega on, siis tavaliselt käin.

I: See on siis mitu korda päevas, üle päeva või mis sa arvad, nii keskmiselt?

N(11): Üle päeva kuskil

I: Üle päeva jah, aga siis käid ühe korra päevas või mitu korda päevas, käid vaatad ära, mis seal toimub lihtsalt?

N(11): Ühe korra.

I: Kas see üks kord on sinu jaoks harva või tihti?

N(11): Tihti.

I: Tihti? Mis sa arvad, mis siis harva käimine oleks?

N(11): [Pikk vaikus]

I: Okei. Aga äkki sa näitaksid mulle palun oma rate.ee profiili, mis sa seal tavaliselt teed. Et tuled näiteks koolist koju, et mis sa siis tavaliselt teed, kui sisse logid? Ära karda!

N(11): Vaatan kõigepealt teated ära ja ...

I: Jaa, sa võid käia ja liikuda ringi. Mis teated sulle tavaliselt tulevad siis?

N(11): Et küsimus on lisatud tavaliselt klubidesse. [Loeb silmadega teated ära, ei kustuta]

I: Mis sa nüüd teed seal?

N(11): Siin ma vaatan nüüd neid sõbra-uudiseid ja [vaikus].

I: Aga mida rate-s üldse teha saab peale teadete, postkasti ja sõprade.

N(11): Küsimustele vastata ja siis hinnata ja kommenteerida ja mängu mängida ja klubidega liituda ja.

I: Oled ise ka mõne klubiga liitunud?

N(11): Ma peast ei oska öelda.

I: Sa võid näidata mulle. Loe mulle mõni ette.

N(11): „Skorpion“, siis „kassid on parimad“ ja siis „MTV Eesti“ ja siis „Tahame suve“. [Kokku üheksa klubi, millest ühel on ta omanik]

I: Mis võimalusi sa rate-s ise kõige rohkem kasutad? Kas sa näiteks oled foorumis aktiivne või hindad kõige rohkem?

N(11): Hindan ja kommenteerin pilte.

I: Kas sa hindad ja kommenteerid ainult oma tuttavate pilte või võõraste omi ka?

N(11): Võõraste omasid ka.

I: Aga kui tihti sa teistele näiteks iseloomustusi kirjutad?

N(11): Harva. [Tema iseloomustanud ühte tüdrukut, teda iseloomustan kolm tüdrukut]

I: Mis sind ajendab iseloomustust kirjutama. Kes on see inimene, kellele sa kirjutad iseloomustuse.

N(11): Sõpradele.

I: Ja kas see on nii, et tema peab enne sulle kirjutama või ei ole vahet?

N(11): Vahet ei ole. [Iseloomustanud vastastikku]

I: Kas sa foorumis ka osaled?

N(11): [Pikk vaikus]

I: Tead, mis asi on foorum?

N(11): [Vaikus]

I: Sa võid kohe öelda, kui sa ei tea midagi. Aga miks sa kasutad just seda võimalust kõige rohkem, et teisi hinnata. Miks sulle see meeldib?

N(11): Et boonuspunkte saada.

I: Boonuspunkte? Kas kuskilt saab veel boonuspunkte?

N(11): Mhmm. Kui sa logid päevas vähemalt sisse ja vastad küsimustele ja niimoodi.

I: Aga mis nende boonuspunktidega teha saab?

N(11): Lisada pilte ja nii.

I: Kui sul boonuspunkte ei ole, kas siis ei saa lisada?

N(11): [Vaikus]

I: Aga mida rate-s veel teha saab?

N(11): Videoid saab lisada ja siis ... [vaikus]

I: Aga kas sa tead, milliseid võimalusi sinu sõbrad kõige rohkem siin rate-s kasutavad?

N(11): Mkmk.

I: Aga arvad, et kui sulle meeldib hinnata ja kommenteerida, siis äkki neile ka?

N(11): Ma ei tea.

I: Mis infot sa oma kontole ülesse paned. Et kui sa lähed oma profiilile, siis mis infot sa seal avaldad? Sa võid minna ja vaadata, siis saab paremini rääkida.

N(11): Nime ja siis kasvu, sünniaega, siis haridus. Ära toodud ka elukutse „elame näeme“ ja linn, kus elab

I: Kas sul on seal all lisainfot ka enda kohta välja toodud?

N(11): Mkmkm.

I: Aga miks sa lisainfot ei täida?

N(11): Ma ei tea.

I: Aga mis videot sul seal üleval on? Shakira jah, kas paned enamjaolt muusikavideoid? Tal on üleval 17 videot

N(11): Mhmm.

I: Mille järgi sa neid muusikavideoid valid sinna?

N(11): Panen lemmikuid.

I: Aga mille järgi sa endale kontole fotosid valid? Mitu fotot sul üleval on?

N(11): Kuus tükki. Fotod nii suures plaanis näost tehtud, täispikkuses, kajastatud on ka kohti, kus käidud on, esinemisega seotud foto

I: Aga mille järgi sa valid, et mida ülesse panna?

N(11): Siuksed, mis on lähedad või niimoodi.

I: Mis on lahe? Millise mulje sa teistele tahad jätta, kui sa mingi pildi ülesse paned?

N(11): Hea mulje.

I: Kas sa päevikut ka kasutad?

N(11): Ei kasuta eriti tihti.

I: Aga mida sul on jah. Mis sul on seal on?

N(11): [Vaikus] Küsimused ja niimoodi.

I: See, kes seda loeb, peaks sulle siis vastama jah. Kas oled endale *skin*-i ka tellinud jah. Mille järgi sa endale *skin*-i valisid? Skin on must ja punaste roosidega

N(11): [Pikk vaikus]

I: Mingi valiku sa pidid ju tegema. Miks sul just see on?

N(11): Mulle meeldib.

I: Kas sa näitad sellega oma iseloomu või värvivalikut, mis sulle meeldib?

N(11): [Vaikus]

I: Kas oled ise ka mõne klubi loonud?

N(11): Jaa.

I: Kas seal on palju liikmeid?

N(11): Eriti mitte. 16 liiget

I: Kas te nende klubiliikmetega saate kokku ka, käite välja või nii.

N(11): Mõnikord ikka.

I: Mis te seal klubides muidu teete?

N(11): [Pikk vaikus]

I: Lihtsalt oled liige seal, et mingit arutelu ei toimu seal?

N(11): Mkmk.

I: Aga mis on siis klubis olemise mõte?

N(11): [Pikk vaikus]

I: Samahästi võiksid sa siis mitte klubis olla. Kas sul on muidu sellist infot ka, mida sa oma profiilil kunagi ei avalda. Mingi teave või nii. Ma vaatasin, et sul on seal oma isikuandmeid nimi ja asukoht, et kas sa telefoninumbrist avaldaksid?

N(11): Mkmk.

I: Aga mis veel võiks olla sellist, mida sa ei avalda?

N(11): MSN.

I: Miks mitte?

N(11): Lihtsalt et mingid suvakad ei hakkaks kirjutama.

I: Aga kui su sõbrad tahaksid, siis nad ka ei saa jah.

N(11): Mkmk.

I: Aga on rate-s mingeid siukseid võimalusi ka, mida sa kunagi kasutanud ei ole?

N(11): [Vaikus]

I: Kas sa teste oled lahendanud? Ja teste oled ka teinud?

N(11): Mhmm.

I: Kas sa kümneid oled ka saatnud?

N(11): Ühe korra olen.

I: Mis puhul sa saatsid?

N(11): Ma sain tasuta kaardi, millega sai saata.

I: Kellele sa saatsid siis?

N(11): Ühele koolikaaslasele

I: Kui tihti sa oma kontot uuendad, et muudad infot või nii?

N(11): Ma ei tea, harva.

I: Mis on harva?

N(11): Nädalas mingi kaks korda.

I: Mida sa seal tavaliselt uuendad või muudad?

N(11): Enda staatust muudan.

I: Mis see tähendab?

N(11): See kiri siin ääres kollases kastis.

I: Mis sa sinna tavaliselt kirjutad siis?

N(11): [Vaikus]

I: Mis sa veel muudad, lisaks sellele kirjale?

N(11): [Vaikus] Ma ei tea, väga ei muudagi rohkem midagi.

I: Aga kui tihti sa pilte lisad või videoid, see on ka muutmine.

N(11): [Vaikus] Ma ei tea, aastas mingi paar korda vist.

I: Selge. Ja kui sa nädalas teed uuendusi, siis muudad vaid staatust jah. Aga kui sa teisi kommenteerid, siis, mida sa neile kirjutad?

N(11): Ilus või niimoodi.

I: Kas sul on rate-s olnud ka selliseid hetki, kus miski tundub väga naljakas. Vaatad kellegi pilti või videot või testi tulemust loed.

N(11): [Vaikus] Ma ei tea. Väga pole juhtunud niimoodi olevat.

I: Okei. Aga näita mulle palun mingit toredat kasutajaprofiili, mis sulle väga meeldib.

N(11): [Pikk vaikus. Liigub oma sõbralisti peal] Ma ei tea, mul ei ole väga mingeid siukseid.

I: Aga võta mõni profiil lahti, sa ju tead, milliseid pilte sõbrannadel on või nii. Või mille järgi sa vaatad, et sulle meeldib see profiil?

N(11): [Pikk vaikus] Ma ei tea, see näiteks. [Näitab sõbranna profiili, kellel lilla ornamendiga skin, viis erinevas poosis pilti üleval, peab päevikut]

I: Miks sulle see profiil meeldib

N(11): [Vaikus]

I: Mis teeb selle profiili huvitavaks?

N(11): [Vaikus]

I: Midagi peab seal ju olema, et ta sulle meeldib.

N(11): [Vaikus]

I: Kas tunned seda tüdrukut muidu päriselus ka?

N(11): Jah.

I: Kas sulle meeldib see profiil sellepärast, et ta on su sõbranna? Või et tal on huvitavad pildid, lisainfo, ilus taust, miks see sulle meeldib?

N(11): [Vaikus]

I: Kas muidu rate-s on mõttetu profiile ka, mis sulle üldse ei meeldi?

N(11): Ma ei tea.

I: Mis võiks ühe konto mõtteks teha, et sa üldse ei vaataks seda?

N(11): Ma ei tea, ilma piltideta.

I: Kuidas selle konto saaks paremaks teha, mida kasutaja peaks tegema, et sa seda kontot vaataksid?

N(11): Pilte lisama ja siis emm.

I: Kas sul rate-t kasutades on mõnikord tuju kurvaks ka läinud?

N(11): Mkmk.

I: Mitte kunagi? Isegi siis mitte, kui keegi on sulle negatiivse kommentaari pannud?

N(11): Mkmk.

I: Mis sa teed nende inimestega, kes negatiivselt on kommenteerinud?

N(11): Kustutan ära.

I: Et ei tee väljagi jah. Aga millised need negatiivsed kommentaarid on?

N(11): Ma ei tea, mingi „kole pilt“.

I: Kas neid panevad võõrad või tuttavad?

N(11): Ma ei tea, mulle pole väga pandudki.

I: Aga kas sa ise paned ka teistele siukseid kommentaare?

N(11): Mkmk.

I: Aga kui keegi võõras paneb sulle kommentaari, mida siis tunned või mõtled? Kas hakkad kohe suhtlema temaga?

N(11): Mhmmh.

I: Kardad ka suhelda temaga?

N(11): Mkmk.

I: Oled siis meelitatud, et ta suhtleb sinuga või?

N(11): [Vaikus]

I: Mis sa tunned siis, meeldib sulle tähelepanu keskpunktis olla?

N(11): Ma ei tea, väga vahet ei ole.

I: Kas mõni asi ajab sind rate juures vihale ka?

N(11): Mkmk

I: Aga tahaksid sa rate juures midagi muuta ka?

N(11): Mkmk.

I: Tahaksid sa ise midagi lisada, mida ma näiteks ei küsinud või mida sa tead rohkem.

N(11): Ma ei tea.

I: Kas paljudel su klassikaaslastest on näiteks rate-s konto?

N(11): Mhmmh.

I: Oled sa rate-st endale palju uusi sõpru leidnud?

N(11): Mhmmh

I: Okei, kui sa ise enam rääkida ei soovi, siis aitäh sulle.

N2(11) intervjuu-vaatluse transkriptsioon

I: Tere!

N2(11): Tere!

I: Alustuseks ma küsin sult mõned sellised üldised küsimused. Kui vana sa oled?

N2(11): Üksteist.

I: Millega sa muidu vabal ajal tegeled?

N2(11): Korvpalliga.

I: Korvpalliga? Mitmendat aastat sa sellega tegeled?

N2(11): Üks aasta.

I: Mitu arvutit sul perekonnas on?

N2(11): Üks arvuti.

I: Kas see on isa arvuti või sinu arvuti?

N2(11): Empsi oma.

I: Ema oma, okei, aga mis sa tavaliselt arvutis teed?

N2(11): Mm ... käin rate-s, Orkut-is ja Mängukoopas.

I: Kuidas sa muidu tulid sellele mõttele, et rate-sse endale konto luua?

N2(11): Ma ei mäleta. Kõigil oli ja siis ma tahtsin ka.

I: Et tegid selle sõprade eeskujul?

N2(11): Jah.

I: Kas keegi aitas ka sul seda teha?

N2(11): Ema.

I: Kas emal on endal ka konto seal?

N2(11): Jah.

I: Kas ema oli ka sulle siis eeskujuks?

N2(11): Natukene.

I: Aga mis eesmärgiga sa selle konto sinna löid? Tahtsid uusi sõpru leida või ennast näidata?

N2(11): Mm ... (pikk paus)

I: Tahtsid sa näiteks suhelda sõpradega või uusi sõpru leida, poiss-sõpru leida?

N2(11): Lihtsalt sõpradega rääkida ja siis ...

I: Kas see mängis ka rolli, et sa said enda pilte sinna ülesse panna?

N2(11): Natukene.

I: Aga kui vana sa olid, kui sa rate-sse endale konto löid?

N2(11): Üheksa aastane

I: Aga miks sulle meeldib rate-t kasutada?

N2(11): Siis saab sõpradega rääkida ja lihtsalt, vahest kui igav hakkab, siis saab ka käia.

I: Aga mis seal siis teha saab. Kui sul igav on, räägid sõpradega ära ja mis sa veel teed seal?

N2(11): Saab mängida ja pilte vaadata teiste ja enda omi ja kommenteerida pilte ja siis ...

I: Kelle pilte sa tavaliselt kommenteerid? Võõraste omasid või tuttavate omasid?

N2(11): Ei, enda sõprade omasid.

I: Kas rate-s saab midagi sellist ka teha, mida reaalelus ei saa?

N2(11): Mina ei tea.

I: Väga ei ole midagi sellist jah. Kui tihti sa rate-t külastad?

N2(11): Põhimõtteliselt iga päev ja siis kui ei saa, siis ei käi.

I: Aga mitu korda päevas?

N2(11): Ühe korra.

I: On see sinu arust tihti või harva? Tahaksid sa rohkem käia?

N2(11): Ei tahaks.

I: Piisab sellest ühest korrast päevas jah. Aga miks sa nii harva rate-s käid?

N2(11): Ma ei tea, teen ühe korra oma asjad ära ja siis on tehtud.

I: Aga äkki sa näitad mulle oma rate.ee profiili, et mida sa seal keskkonnas tavaliselt teed? Kui sa näiteks sisse logid.

N2(11): Vaatan neid teateid, siis kui on kirju postkastis, siis vaatan neid ja siis võibolla keegi on kommenteerinud. [Vaatab teated üle, kustutab]

I: Kas see ongi siis üks põhieesmärk, miks sa rate-s käid, et postkast ja et saaksid suhelda lihtsalt?

N2(11): Mhmh.

I: Aga räägi mulle veel, mida rate-s teha saab?

N2(11): Ma ei tea.

I: Aga milliseid võimalusi sa ise kasutad? Kui tihti sa näiteks teisi kommenteerid?

N2(11): Siis kui igav hakkab.

I: Ahah, aga kas sa teed nii, et kui keegi sind kommenteerib, siis sa kommenteerid vastu või on see nii kuidas ise tahad?

N2(11): Nii kuidas ise tahan.

I: Aga kui tihti sa näiteks iseloomustusi kirjutad?

N2(11): Väga harva. [Sõbrad ei ole pannud ühtegi iseloomustust]

I: Kellele sa tavaliselt iseloomustusi kirjutad?

N2(11): Sõpradele ja siis kui nad ise küsivad. [On kirjutanud sõpradele viis iseloomustust]

I: Kas sa foorumis ka osaled?

N2(11): Mkmk.

I: Ei osale. Aga teste lahendad?

N2(11): Jah, lahendan ikka.

I: Aga miks sa just neid võimalusi kasutad, nagu sa kasutad, lisaks sellele, et nad peletavad igavust. Kas mingeid uusi teadmisi ka saad seal?

N2(11): Mkmk.

I: Aga kas sa tead, milliseid võimalusi sul sõpradele meeldib kõige rohkem kasutada?

N2(11): Mm ... Eriti ei tea. Ei tea.

I: Aga mis infot sa oma kontole tavaliselt ülesse paned?

N2(11): Oma nime ja ...

I: Kas sa avaldad palju oma pärisandmeid seal? Elukohta ja ...

N2(11): Ainult nimi on ja siis Eesti ja Pärnu. [Välja toodud ka haridus. Telefoni number nähtav vaid sõbralisti liikmetele]

I: Okei, aga kas sa lisainfot ka täidad.

N2(11): Ma ei tea.

I: Mis sa kirjutad siin lisainfos.

N2(11): Ma ei tea, ma eile mingi suvaka panin, sest mul oli igav. Et mingi saad postkasti number, kui mingi vihkad mind ja nii.

I: Kust sa saad neid asju, mida sa tavaliselt lisainfosse lisad?

N2(11): Teiste ankeetidelt.

I: Ise väga välja ei mõtle sinna mingeid jutte?

N2(11): Mkm.

I: Kas sul videoid on ka üleval jah. Mis videoid sa ülesse laed?

N2(11): Muusikavideosid.

I: Lemmikmuusikavideod jah. Aga fotod?

N2(11): Et nagu endast?

I: Jah, mille alusel sa näiteks neid pilte valid?

N2(11): Mm ... ma ei tea. (Pikk paus) Et ei oleks nagu koledad ja siis nagu normaalsed. [Üles laetud enamjaolt näost suures plaanis võetud pildid, reisil tehtud pildid ja lemmikloomaga pildid]

I: Aga mis muljet sa teistele oma piltidega tahad jätta?

N2(11): Normaalselt.

I: Kas sa läbi oma piltide kutsud inimesi endaga suhtlema ka?

N2(11): Ei kutsu.

I: Aga kas sa päevikut ka pead?

N2(11): Ei, siin on mingi. Meil oli siin mingi jõuluülesanne ja siis tuli lisada siia päevikusse mingi.

I: Jõuluülesanne? Koolis või?

N2(11): Ei lihtsalt siin rate-s. Ma ei tea, igast mingi jällegi teiste ankeetide pealt leian ja panen endale. [Päevikus on naljajutte, teistele inimestele täitmiseks ankeedivormis küsimusi kontoomaniku kohta, anekdoote]

I: Ise ei mõtle midagi sinna välja?

N2(11): Vahest harva.

I: Kas sa teiste päevikuid ka loed muidu?

N2(11): Väga harva, kui midagi huvitavat on, siis.

I: Aga millest teised seal üldjuhul kirjutavad?

N2(11): Mm... ma ei teagi. Vist. Igast mingi jõulusalmid on ja.

I: Kas sul *skin* ka on?

N2(11): Ei ole.

I: Miks sul ei ole?

N2(11): Sest mul on ühte SOL-i veel vaja aga ma ei viitsi saata siia.

I: Aga kuidas SOL-e saab?

N2(11): Need, telefoniga tuleb saata.

I: Tasuline jah.

N2(11): Ma ei ole ühtegi saatnud.

I: Aga kust sa siis oled saanud SOL-e. Sul on kaks SOL-i ju.

N2(11): Need, sealt jõuluülesandest sai.

I: Selge, aga kas oled ka mõne klubi liige? Mis klubid sul seal näiteks on? [On üheksa klubi liige, ise loonud ühe klubi]

N2(11): Mm.. mingid sõpradest nagu tehtud. Näiteks Andra Users ning Annu122.

I: Kas te siis saate reaalelus klubiliikmetega kokku ka?

N2(11): Mkmk.

I: Aga mis selle klubi eesmärk on siis?

N2(11): Ma ei tea.

I: Lihtsalt näitad oma huvisid sellega välja?

N2(11): Vist jah.

I: Mingeid arutelusid seal ei toimu või?

N2(11): On ikka. Aga mina seal eriti ei osale, ma liitun ainult.

I: Aga mis vahe on huvil ja klubil?

N2(11): Ei olegi erilist vahet.

I: Aga kas on ka mingit sellist infot, mida sa enda profiilil ei avaldaks enda kohta?

N2(11): Ma ei tea.

I: Oma isikuandmeid sa vist väga ei taha avaldada, nagu ma enne aru sain. Telefoninumbreid ja nii.

N2(11): Mkmk.

I: Aga MSNi?

N2(11): Võib, aga seal tuleb ise vaadata MSN-is, et keda ma lisan ja nii. Need keda ma ei tea, neid ma ei lisa.

I: Okei, aga kas rate-s on ka mingeid siukseid võimalusi, mida sa kunagi kasutanud ei ole? Kas oled nagu kõike kasutanud seal?

N2(11): Ei ole.

I: Mis sul seal kasutamata on?

N2(11): Mingi foorumid ja siis, mis siin veel on. Ja siis mingi ...

I: Aga miks sa näiteks foorumit ei taha kunagi kasutada?

N2(11): Ma ei tea. Pole kunagi vaadanud.

I: Oled alati ilma hakkama saanud jah.

N2(11): Jah.

I: Aga kui tihti sa oma kontot uuendad?

N2(11): Nädalas ühe korra.

I: Mida sa uuendad seal siis?

N2(11): Mmm... mingid profiili või? Näiteks muudan natuke nime ja siis lisainfot. [Nimi on modifitseeritud pärisnimest]

I: Aga fotosid kui tihti muudad?

N2(11): Siis kui ma pilte teen. Mingi nädalas ka ühe korra vist.

I: Kas sul on rate-s tulnud ette ka olukordi, kus mõni pilt tundub hästi naljakas või mingi lugu, kellegi päevikut lugedes.

N2(11): Mhmm.

I: Mis sulle nalja on pakkunud?

N2(11): Mingi luuletused, mis on sõprade lisatud ja siis mõni pilt.

I: Äkki sa näitad mulle mõnda naljakat pilti või luuletust.

N2(11): Ma võin sulle lugeda ka.

I: Aa, sul on peas?

N2(11): Ei, ma ei mäleta enam. Oota, pean otsima selle kasutaja üles (otsib sõbranna profiili, kus lisainfos luuletus).

I: Otsi.

N2(11): See mul üks sõber. Vot see. Mingi jõuluvana tuisand teega sõitis ringi BMW-ga, vaatama jäi taevas kuud, sõitis vastu kuusepuud.

I: Aga mis selle luuletuse juures naljakat oli?

N2(11): Jõuluvana sõitis BMW-ga.

I: Ahah, et see on siuke absurdne jah. Aga on ka mõnda pilti näidata, mis tundub naljakas?

N2(11): Praegu ei ole.

I: Kui sa oma sõprade kontodel ringi vaatad ... või tulevadki naljakad pildid nii juhuslikult tavaliselt?

N2(11): Tuleb jah juhuslikult.

I: Aga mõned videod näiteks.

N2(11): See näiteks. Sa vist ei näinud seda Samara. Ma ei tea ka päris täpselt kus see on. Otsime kähku-kähku.

I: Kui palju sul näiteks videosid on üles laetud?

N2(11): 36.

I: Kas seal on mingi maksimum ka?

N2(11): Ei ole. Ma ei tea kui ma seda esimest korda nägin, siis see oli minu jaoks naljakas. Aga see on natuke õudne ka. Igatahes kui Teele seda vaatas, siis ta hakkas kartma [Vaatame koos videot. Tühi tuba. Kiiktööl hakkab kiikuma. Samara tuleb telekast välja ja liigub kaamera suunas näoga kaamerasse]. See nägu on naljakas. Ma ei mäleta rohkem. Muidu issil on veel üks Orkutis.

I: Selle video tegigi see nägu naljakaks jah? Oskad sa mulle näidata ka mõnda vahvat profiili, mis sulle meeldib?

N2(11): Ma ei teagi. Vahvat profiili. Ma ei ta, ma ei mäleta eriti. Mis on vahva?

I: No, mis sulle endale väga meeldib.

N2(11): Emm ... ma ei tea, ei olegi mingit.

I: Aga mis teeks ühe profiili meeldivaks, et sulle ka meeldiks? Mis seal olema peaks?

N2(11): Mingeid naljakaid asju.

I: Kas kirjalikke, teksti asju või pildi asju või videosid?

N2(11): Teksti ja pilte ja siis...

I: Kas igal rate kontol peaks pilt olema?

N2(11): Peaks olema, aga ei või ka.

I: Okei. Keda sa tavaliselt oma sõbralisti lisad? Kas neid, keda sa tunned või ka neid, kes on võõrad, aga meeldivad sulle.

N2(11): Ainult neid, keda ma tunnen või olen näinud.

I: Aga kui sa ei oska mulle näitaks mõnda siukest vahvat profiili tuua, äkki näitad mulle mingit mõttetut profiili?

N2(11): Seda ma tean, vist. Aga ma pean jälle otsima. (Läheb sõbralisti alt sõbranna peale) Aa, ta on oma profiili blokeerinud.

I: Mis tema profiili siis mõttetuks tegi? Miks ta nii ebahuvitav sinu jaoks oli?

N2(11): Sellepärast, et seal oli ainult nimi ja pilte polnud ühtegi ja videosid ka ei olnud.

I: Mida ta peaks tegema siis, et sulle konto meeldiks?

N2(11): Igast pilte lisama ja siis päevikut võiks, videoid ja teste ja.

I: Et ta peaks siis kõiki võimalusi kasutama, mis rate-s on jah. Kas sul on rate-t kasutades tuju ka kurvaks läinud teinekord?

N2(11): Jah.

I: Mis sind kurvastanud on?

N2(11): Näiteks kui mõnda pilti ei saa lisada ja siis igast sellised asjad.

I: Mis võiks veel olla? Kas teiste kasutajate kommentaarid sinu fotode all kurvastavad ka sind teinekord?

N2(11): Jah.

I: Mis nad siis on sul sinna kommenteerinud?

N2(11): Ükskord oli mu pilt erilistes esimene ja siis mingi üks kommenteeris, et ei, mis siin üldse erilist on ja nii.

I: Kas need on tavaliselt võõrad inimesed olnud, kes on nii kommenteerinud?

N2(11): Jah.

I: Kas ise ka mõnikord teisi negatiivselt kommenteerid?

N2(11): Vahest ikka.

I: Mille alusel sa seda otsustad, kas kommenteerida negatiivselt või mitte.

N2(11): Kui me oleme riisus või nii.

I: Ahah, et üldiselt paned sõbrannadele negatiivseid või võõrastele ka?

N2(11): Võõrastele ka, kui nad on mulle ka pannud.

I: Aga kui muidu keegi võõras sulle positiivse kirja või kommentaari jätab, mis sa mõtled, tunned siis?

N2(11): Midagi.

I: Hakkad temaga suhtlema siis?

N2(11): Ei.

I: Miks?

N2(11): Äkki võib mingi pedofiil või kes iganes olla.

I: Selge. Kas sind ajab muidu rate juures midagi vihale ka?

N2(11): Viimasel ajal pole ajanud.

I: Aga kunagi on jah.

N2(11): Kunagi on, aga ma ei mäleta.

I: Aga miks moderaatorid su pilti üles ei lasknud ükskord.

N2(11): Sellepärast, et minu nägu ei olnud piisavalt näha või pean ennast rohkem esile tooma.

I: Kes need moderaatorid on seal?

N2(11): Mingid suvalised vist.

I: Mõned vanemad kasutajad jah. Kas sa albumeid ka kasutad?

N(11). Jah.

I: Mis pilte sa tavaliselt albumisse paned? Kas samasuguseid, mis sul seal profiili peal on?

N2(11): Ei, sõpradest ja siis kui nad mingi külas käinud. Jülevel on kaks albumit, üks lemmikloomadest ja teine sõbrannadega koos

I: Et sinna lähevad üles need pildid, mis on moderaatorite poolt keelatud?

N2(11): Jah.

I: Kas sul staatus ka on?

N2(11): Jah.

I: Mida sa seal staatuses ütled?

N2(11): Näiteks, et igav on.

I: Räägid oma emotsioonidest seal?

N2(11): Mhmmh.

I: Kas sa rate juures tahaks ka midagi muuta?

N2(11): Ei.

I: Tahaksid sa ise midagi lisada? Mul on küsimused otsas.

N2(11): (vaikus)

I: Palju sul muidu sõpru on rate-s?

N2(11): Mingi 50 või rohkem.

I: Ja kõik on need keda tead jah. Okei. Aitäh.

N3(11) intervjuu-vaatluse transkriptsioon

I: Kui vana sa oled?

N3(11): Ma olen 11 aastane. Kohe saan 12. Varsti tuleb sünnipäev.

I: Millega sa vabal ajal tegeled?

N3(11): Mmm ... ma ei teagi. Käin väljas sõbrannadega, huviringis.

I: Mis huviringis sa käid?

N3(11): Kunstiringis

I: Joonistad?

N3(11): Jah.

I: Mitu arvutit sul peres on?

N3(11): Meil on kaks arvutit. Üks on minu ja teine isa arvuti.

I: Kas sa oled üksiklaps?

N3(11): Ei ole, mul on vend ka.

I: Mida sa arvutis tavaliselt teed?

N3(11): Mängin arvutimänge.

I: Näiteks mis mängu?

N3(11): Simsi ja selliseid, mida saab alla laadida.

I: Selge, aga mida sa internetis tavaliselt teed?

N3(11): Amm, käin näiteks erinevatel lehtedel nagu rate, Facebook ja Mängukoobas.

I: Selge, aga nüüd ma küsikski sult natuke just rate kohta. Et kuidas sa tulid sellele ideele, et endale rate-sse konto luua?

N3(11): Ma ei teagi. Klassiõde ütles, et tee. Et paljudel klassiõdedel kellega ma läbi käin oli see juba ja mõtlesin, et ma võiks siis ka ju teha.

I: Nii et tegid selle klassiõde eeskujul?

N3(11): Jah.

I: Kas keegi aitas sul rate-sse kontot ka teha?

N3(11): Aitas küll.

I: Kes aitas?

N3(11): Iiris. Mu klassiõde.

I: Mis ta sul seal teha aitas?

N3(11): Mõtlesime koos kasutajanime välja

I: Aga miks sa endale sinna profiili tegid üldse?

N3(11): Niisama. Vahepeal saab teistega juttu rääkida. Kuigi eriti palju ei räägi. Kunagi ühe sõbraga rääkisime rohkem, aga ta blokkis enda kasutaja ära. Ta ei tahtnud seal enam vist olla. Muidu nüüd räägime rohkem MSNis.

I: Et siis ennekõike löid endale konto just sõpradega kontaktis olemise eesmärgil. Aga kas teadvustasid endale teiste piltide vaatamist ja kommenteerimist ka kui eesmärki või tuli see hiljem?

N3(11): Sõpru on päris naljakas vahepeal vaadata. Kommenteerin harva, nii et ma ei tee seda tihti. See ei ole minu jaoks eesmärk.

I: Kui vana sa olid, kui sa endale rate-sse konto löid?

N3(11): amm, 10 aastane vist. Aga esimese kasutaja blokkisin ära ja tegin uue.

I: Miks sa ära blokkisid?

N3(11): Ma tahtsin uut kasutajanime saada. Vana kasutaja tüütas ära. Kõik küsisid koguaeg „Kes sa oled, kes sa oled?“

I: Kas nüüd ei küsita?

N3(11): Nüüd juhtub seda vahel.

I: Miks sulle meeldib rate-i kasutada?

N3(11): Ma ei tea, vahepeal on lahe käia. Ma ei teagi.

I: Aga mis sa arvad, miks on rate parem kui näost-näkku suhtlus?

N3(11): Ma ei teagi. Koguaeg ei saa inimesega kokku, siis on hea seal rääkida.

I: Kas saab rääkida ka teemadest, millest muidu ei julge näost-näkku rääkida?

N3(11): Ma ei tea, kes tahab siis küll. Mina ei ole tahtnud.

I: Kui tihti sa rate-i külastad?

N3(11): Mm.. mingi korra nädalas. Võib-olla kaks. Ma ei tea. Ma ei käi tihti enam, sest nii paljud on kasutajad ära blokkunud.

I: Miks sa nii harva seal käid?

N3(11): Sellepärast ongi, et pole kellegagi suhelda.

I: Kas vanemate keeld on ka üks põhjuseid, miks nii harva võid käia seal?

N3(11): Ei.

I: Nüüd sa võiksid oma profiilile sisse logida ja näidata, mida sa seal tavaliselt teed esimese asjana.

N3(11): Postkasti vaatan, praegu kirju ei ole, aga tavaliselt on kirjad nagu „kes sa oled?“ küsimustega. Siis vaatan kasutajal ringi ja sõprade lehtedel ka vahepeal. Et kui keegi on midagi uut lisanud siis ikka vaatan, kui

viitsin. Aga mänge mängin ka mõnikord. Seal kunagi olid mõned, nüüd pole ammu mänginud.

I: Mida rate-s peale nende asjade, mis sa praegu välja töid, veel teha saab?

N3(11): Teisi saab kommenteerida, hinnanguid anda. Ma ei teagi.

I: Kas sa ise paned üldjuhul pigem positiivseid või negatiivseid hinnanguid?

N3(11): Pigem positiivseid, kui on, mida panna.

I: Kas kommenteerid inimesi igakord kui sisse logid?

N3(11): Ei, kindlasti mitte. Väga harva.

I: Aga kas sa iseloomustusi paned teistele?

N3(11): Ma ei tea. Vist pole eriti. Ei ole väga popp asi, mida teha. [Talle pandud kaks iseloomustust, ise jaganud kolmele]

I: Aga foorumit oled kasutanud?

N3(11): Ei ole.

I: Aga vaadanud oled seda?

N3(11): Olen, aga ei ole osalenud.

I: Millest seal foorumis räägitakse?

N3(11): Ma ei tea, pole palju käinud, võib-olla et saab erinevatest temadest rääkida.

I: Mis infot sa enda kontole üles paned?

N3(11): Ma ei tea. Võib-olla ainult siis pilte ja nimesid ülesse panna. [On ainult nimi ja üldine elukoht märgitud]

I: Sa pead silmas lisainfot?

N3(11): Jah, seda ei taha väga panna.

I: Miks mitte?

N3(11): Ma ei tea, pole väga meeldiv, et keegi võõras teab. Mingitele võõrastele endast infot anda ei tahaks.

I: Kas oled videosid ka üles laadinud?

N3(11): Ei ole siiani.

I: Kas sa päevikut pead?

N3(11): Ei.

I: Miks?

N3(11): Ei taha.

I: Kas sul skin on?

N3(11): Ei ole. Mul on täitsa tavaline taust.

I: Kas sa klubidesse kuulud?

N3(11): Jah. Kaks-kolm klubi on. Näiteks „Meil on mälestused, mis ei unune kunagi“ ja „Simpsonid“, sest see on üks mu lemmikumultikaid.

I: Kas on midagi, mida sa oma kontol ei avaldaks?

N3(11): Isikuandmeid.

I: Kas on mingeid selliseid võimalusi ka, mida sa arvad, et sa kunagi kasutama ei hakka?

N3(11): Ma usun küll.

I: Kas foorum on üks neist?

N3(11): Ei

I: Aga mis see võiks siis olla?

N3(11): Ma ei oska öelda, üks midagi ole kindlasti.

I: Näiteks päevik?

N3(11): Näiteks.

I: Et päevikut kirjutatakse endale sahtlisse jah.

N3(11): Pigem küll.

I: Kui tihti sa oma kontot uuendad?

N3(11): Mm... ma ei oska öelda. Iga kord, kui sees käin, siis teen midagi. Või siis mitte päris iga kord.

I: Mida sa tavaliselt uuendad?

N3(11): Võib-olla fotosid, sest moderaatorid ei lase vahepeal ülesse panna, siis võtan need maha, mis keelatud.

I: Staatust, lisainfot?

N3(11): Vahetevahel. [Staatust väljendab emotsioone: Olen häppy]

I: Kui tihti sa oma profiilil fotosid uuendad?

N3(11): Mitte väga tihti. Kui normaalne foto on, siis panen.

I: Kas üks tingimus on piltidele siis see, et ta peab normaalne olema?

N3(11): Jah. Mul on neid paar tükki ja üks mis oli, ei lastud ülesse panna. Kui ei leia normi pilti, siis ei lae.

Jülevel kolm pilti

I: Miks sa nii harva enda profiilile pilte lisad?

N3(11): Jälle see sama asi, et ei taha võõrastele end palju näidata. Kes teab, mida korraldama hakatakse.

I: Kas sul on siis võõrastega kogemusi?

N3(11): Otseselt mitte.

I: Kas sul on rate-s tulnud ette ka olukordi, kui miski tundub väga naljakas?

N3(11): Ikka on. No näiteks on keegi on kellegi pilti teistmoodi kommenteerinud.

I: Kas oskad ka näite tuua? [vaatab teiste profiilide all ringi]

N3(11): Hetkel ei oska.

I: Selge, aga mis võiks veel nalja pakkuda?

N3(11): Ma ei tea, võib-olla siis, kui kuskil on mingi foto näiteks.

I: Kas leiad praegu mulle mõne naljaka pildi ülesse?

N3(11): Mmm ... ei hakka silma ... aa näiteks see. **[Tehakse inimpüramiidi]**

I: Aga mis teeb ühe pildi sinu jaoks naljakaks?

N3(11): Ma ei tea, ma arvan, et mingid naljakad olukorrad. Tegelt ma arvan, et see, mis võib minu jaoks naljakas olla, ei ole teiste jaoks. Et kui ma vaatan sõbranna pilti, siis ma tean seda olukorda ja naeran selle peale, aga kui keegi võõra seda vaatab, siis ta ei saa üldse aru, miks ma naersin.

I: Selge. Aga kas sa teiste päevikuid ka loed?

N3(11): Kui viitsin, siis ikka loen.

I: Kas päevikutest on ka midagi naljakat silma jäänud?

N3(11): Ei ole vist. Ma eriti palju pole lugenud. Et kui leian, siis loen, ise ei otsi.

I: Kas sa näitaksid mulle mõnda vahvat profiili, mis sulle endale väga meeldib?

N3(11): Mul ei ole sellist.

I: Aga mis teeb ühe profiili heaks?

N3(11): Normaalsed pildid ... ma ei teagi.

I: Kas ühel profiilil peavad pildid olema?

N3(11): Ei. Aga ma arvan, et võib-olla see ka, kui on videod alla laetud.

I: Kas rate-s on mõttetuid profiile ka, mis sulle endale ei meeldi?

N3(11): Ikka on.

I: Kas tuttavate või võõraste?

N3(11): Pigem võõraste.

I: Mis teeb ühe profiili mõttetuks?

N3(11): Ma ei tea. Kui pole midagi kirjas või alla laetud. Tegelt mul pole ju endal ka midagi siin profiilil. Ainult mõni pilt, kirja ega muud pole. Ma arvan, et ega minugi konto hea ei ole, et seda annaks muuta.

I: Aga mida peaks tegema siis, et konto ei kuuluks enam mõttetute hulka?

N3(11): Kui pilte pole, võiks pilte panna. Ma ei tea, mida veel. Võib-olla päevikusse midagi lisada. Ega mul endal ka jah päris korralik see ole.

I: Kas sa kritiseerid rohkem sõprade või võõraste profiile?

N3(11): Ma ei kritiseerigi. Sõbrannadele ma olen nõu andnud, et mis pilti üles panna või nii aga muidu midagi halba ma pole kellelegi öelnud. Võõraste omasid vaatan küll mõnikord, et mis koledaid pilte on üles pandud, aga muidu mitte. Ma ei ütle seda kellelegi, vaid mõtlen.

I: Kas rate-t kasutades on sul tuju teinekord kurvaks ka läinud?

N3(11): Ei.

I: Isegi mitte siis, kui keegi on sulle negatiivse kommentaari pannud?

N3(11): Ma pole halbu kommentaare saanud.

I: Aga kui saaksid, siis kuidas reageeriksid? Kas vastad või mitte?

N3(11): Ma ei vastaks pigem midagi.

I: Aga kui keegi võõras kirjutab sulle kirja, kuidas sa siis reageeriksid?

N3(11): Siis pigem ei vastaks.

I: Miks?

N3(11): Ma ei tea, ma ei taha.

I: Kas oled kuulnud ohtudest, mis internetis valitsevad nagu näiteks pedofiilia?

N3(11): Jah.

I: Kas mõni asi on sind rate.ee juures vihale ka ajanud?

N3(11): Ei ole. Võib-olla siis kui moderaatorid vaid. Mul on hea pilt ja nad ei lase üles.

I: Kas sa tahaksid rate juures midagi muuta?

N3(11): Midagi huvitavamalt võiks juurde panna. Mingeid teisi uusi võimalusi.

I: Aitäh sulle, sellega on minu küsimused otsas. Kas sa tahaksid ise veel midagi lisada?

N3(11): Mkmk.

N(12) intervjuu-vaatluse transkriptsioon

I: Tere!

N(12): Tere!

I: Kui vana sa oled?

N(12): Ma olen 12

I: Millega sa vabal ajal tegeled?

N(12): Olen arvutis, siis vaatan telekat, olen sõbraga õues.

I: Trennides käid?

N(12): Mkm, ei käi.

I: Mitu arvutit sul perekonnas on?

N(12): Üks. Ei, kaks tükki.

I: Kaks, kas üks on siis nagu sinu oma arvuti?

N(12): Jah. Üks on selle, venna arvuti.

I: Ja vanematel ei ole arvutit?

N(12): Ei ole.

I: Aga mida sa arvutis tavaliselt teed?

N(12): Kõigepealt lähen MSN-i, hakkam sõpradega rääkima. Siis tulen rate-sse, siis kuulan muusikat ja muud ei teegi.

I: Internetti kasutadki ainult siis suhtlus eesmärgil sõpradega?

N(12): Jah.

I: Kust sa tulid sellele mõttele, et rate-sse endale konto luua?

N(12): Ma ei mäleta, see oli mitu aastat tagasi. Ma arvan, et mingi sõber võibolla soovitas.

I: Et tegid selle sõbra eeskujul siis jah.

N(12): Vist küll jah. Ma ei mäleta enam.

I: See oli keegi koolikaaslane äkki jah.

N(12): Võimalik.

I: Kas keegi aitas sul seda teha või tegid ise?

N(12): Ise.

I: Oli raske?

N(12): Ei olnud.

I: Aga mis eesmärgil sa endale konto tegid sinna?

N(12): Ma arvan sellepärast, et kõik tegid ja hiljem nagu et sõpru leida või nii.

I: Aga tahtsid ennast ka näidata või vaadata ja hinnata teisi, saada teada, mida teised sinust arvavad?

N(12): See võibolla tuli hiljem, seepärast, et ma ei teadnud nagu enne, mis siin saab teha.

I: Aga siis kui teada said, siis...

N(12): Siis ma arenesin ja siis ma hakkasin hindama jah.

I: Siis pakkus juba huvi see ka, mis teised sulle hindeks panid?

N(12): Jah.

I: Kui vana sa olid kui sa rate-sse endale konto löid?

N(12): Üheks ja sain kümme. Või olin ma kümme ja sain üksteist. Mingi üheksa ja üheteistkümne vahel. Ma

arvan, et ma olin kuskil kümne aastane.

I: Miks sulle meeldib rate-t kasutada?

N(12): Seda ma ei tea. Ma arvan sellepärast, et siin saab järjejutte lugeda ja siin saab teisi hinnata. Midagi sellist.

I: Kas need järjejutud on kellegi teise väljamõeldud?

N(12): Jah.

I: Mis sa arvad, kas rate-s saab teha ka midagi sellist, mida igapäevasuhtluses teha ei saa?

N(12): Vist mitte.

I: Et arvad, et kui tahad suhelda, siis saad suhelda nii siin [rate-s] kui seal [reaalelus].

N(12): Ma ei tea, tegelikult see ei ole midagi erilist, see rate. Siin saab lihtsalt suhelda ja võibolla siin on mingi ... ma ei tea, ma ei oska seletada. Midagi erilist see ei ole, see rate.

I: Et samas, kui sa ei kasutaks seda, siis oleks kõik okei?

N(12): Ma arvan tegelikult, et siin rate-s saab rohkem suhelda. Saab rohkem uusi tutvavaid kui reaalelus.

I: Oled sa julgem suhtlemisel siin kui reaalelus?

N(12): Jah.

I: Aga millest see julgus tuleneb siis?

N(12): Ma ei tea, no lihtsalt kui sa pead midagi ütleva, näiteks silmast-silma, siis sa ei julge või nii. Aga kui sa siin ütled, siis sa võid kõik ära rääkida.

I: Aga kui tihti sa muidu rate-t külastad?

N(12): Iga päev.

I: Mitu korda päevas?

N(12): No, sõltub, mitu korda ma käin päevas arvutis.

I: Aga keskmiselt?

N(12): Kaks korda.

I: Kaks korda päevas – kas see on sinu arvates tihti või harva?

N(12): Tihti

I: Aga miks sa siis käid nii tihti rate-s?

N(12): Ma ei tea.

I: Kas sind ootab seal miski?

N(12): Lihtsalt, ma ei tea, mul on harjumus, et ma tulen rate-sse ja ma vaatan, mis mulle saadeti või nii.

I: Näitaksid sa mulle on rate profiili ja mida sa seal keskkonnas tavaliselt teed? Et kui sa tuled näiteks ükspäev koolist koju, lähed rate-sse, logid sisse, et mis sa seal siis teed või vaatad?

N(12): Kõigepealt, näiteks, ma vaatan, et kui keegi näiteks on teate saatnud, siis ma vaatan, mis teade see on [Vaatab silmadega üle, aga ei kustuta]. Või siis kui keegi kirjutab näiteks midagi postkasti, siis ma vastan sellele. Siis peale seda ma vaatan, kes on mind vaadanud ja peale vaatamist, kui on hindamised või kommentaarid, siis ma vaatan neid, siis vastan nendele. Siis ma vaatan, kui keegi on sõpradest näiteks uue pildi lisanud, näiteks mu klassiõde siin, siis ma vaatan seda ja siis ma kommenteerin seda [Ainult räägib, et teeb nii, intervjuu-vaatluse ajal ei viinud kommenteerimist läbi]. Ja siis peale seda ma, kui mul on väga-väga igav, siis ma näiteks vaatan horoskoopi või siis aktiivsust teen juurde, et siin on nagu, aktiivsust saab 100% saada. Et siin on nagu asjad, mida sa pead täitma ja siis sa saad suurema protsendi siit. Ja mul on siit päris palju puudu, sellepärast, et päris paljud on siin SOL-idega. Ja SOL-id on nagu, et saad SMS-iga või mingi muu asjaga, näiteks internetipangast, SMSi või telefonikõnega, aga see maksab. Sa saad maksta kas 11 krooniga või 51 krooniga. Et siin on need ka, et 1 SOL võrdub 1.67 EEK-u, et siin on SMS-iga 2.94 ja telefonikõnega 3.12. Siis siin on veel boonuspunktid. Boonuspunkte saab näiteks kui sa ühte punkti hindad näiteks viie kuni seitsmega, ei, kui sa hindad ühte punkti viiega, siis sa saad ühe boonuspunkti juurde. Aga kui sa näiteks iga päev käid ühe korra rate-s, siis sa saad kümme boonuspunkti ja kui sa staatuse ... staatuse on see, et sa saad siia näiteks midagi kirjutada.

I: Aga kas see on tasuta?

N(12): Jah. Aga kui sa tahad boonuspunkte ja kui sa tahad raha raisata, sa saad ka SMS-iga ja sellega sa saad 40 boonuspunkti. Ja kui siin on, näed, siin on näiteks sellised küsitlused ja kui sa vastad nendele, siis sa saad 50 boonuspunkti juurde.

I: Kas sa vastad igale uuele küsitlusele?

N (12): Jah, siis ma saan rohkem boonuspunkte. Siis, näiteks, kui sul ei ole SOL-e ja sa tahad hinnata, et kõigepealt sa ostad SOL-id ära ja paned kellelegi 10 punkti ja siis see on ka üks hindamine SMS-iga, saad sellega 70 punkti juurde. Ja kui sul on rate postkastis üle 50 kirja, ühes päevas oled saatnud, siis iga kiri, mis on üle 50 kirja, tuleb viis boonuspunkti maha ja kui sa profiili täidad iga viie minuti tagant, siis sul läheb ka 20 boonuspunkti maha. Ja kui sa hindad kedagi seitsmega, siis see võtab ... kui sa oled, see, noh, sõltub, mis su hinnang on. Et kui sa hindad kedagi näiteks viiega või kahega või ühega siis sa oled mingi halb hindaja ja see võtab miinus 100 punkti maha. Aga kui sa oled hea hindaja, paned nagu viisi ja seitsmeid, nagu sa seda koguaeg ei pane, kui harva paned viisi ja rohkem seitsmeid, siis sa saad nagu selle parema hindaja, saad 50 miinuspunktiga, kui sa hindad seitsmega.

I: Kas see miinus ja pluss on siis selle eesmärgiga, et rate haldajad tahavad, et inimesed hindaksid üksteist paremini?

N(12): Ei, pluss punktid tähendavad seda, et sa saad rohkem nagu punkte juurde ja miinus punktid võtavad maha,

I: Okei, aga see, et sa ütlesid, et kui sa kõige esimesena sisse logid, siis lähed postkasti või teateid lugema, kas see ongi üks peamiseid põhjuseid, miks sulle rate-t meeldib kasutada?

N(12): Jah.

I: Kas see on nagu põhieesmärk või on sõprade piltide vaatamine ka nagu?

N(12): Jah.

I: Kas sa ise ka neid SOL-e kasutad?

N(12): Jah.

I: Ostad endale ise neid?

N(12): Jah, siis kui mul kõnelega on.

I: Selge. Aga milliseid võimalusi sa enam ise kasutad, kui tihti sa näiteks kommenteerid teiste kasutajate pilte või iseloomustad, saadad kirju, osaled foorumis ja nii?

N(12): Foorumis ma ei viitsi käis, nii et seal ma ei käi üldse eriti. Siis pilte hindan siis, kui keegi on lisanud ja kui on mingi huvitav pilt.

I: Kas sa tavaliselt hindad oma sõprade pilte või käid ka võõraste kontodel pilte hindamas?

N(12): Võõraste kontodel ka. Sõltub tujust, kui mul väga igav on siis ma hakkan kommenteerima. Siin rate-s on selline mäng. Näiteks „Kommentaator“, et sa saad nagu, hindad näiteks ühte või kahte pilti, siis nad hindavad sind tagasi. Sellega saad oma kommentaare nagu juurde.

I: Aga kui tihti sa teisi iseloomustad näiteks?

N(12): Iseloomustan siis, kui ta on näiteks hea sõber või siis kui keegi tahab, et ma teda iseloomustan.

I: Aga kui tihti sa muidu endale pilte üles laed?

N(12): Harva, sest mul ei ole normaalseid pilte.

I: Aga milline on sinu jaoks normaalne pilt?

N(12): Ma ei oska öelda.

I: Sa võid näidata mulle kellegi pilti, mis tundub sulle normaalne.

N(12): Näiteks see pilt. **[Pildil poolest kehast tüdruk. Päikese prillid ees, lahtised pruunid juuksed ja pruntis huuled. Vaatab otse kaamerasse]**

I: Aga mis siin normaalset on?

N(12): See nägu ja, no ta on ilus tüdruk ka.

I: Kas sa arvad siis, et rate-s peaksid olema rohkem sellised näo pildid?

N(12): Jah. Näiteks mulle meeldivad ka sellised, kus on näiteks pool nägu peal, need on suht armsad. Kõige armsam on see, et kui sul on mingi, nagu näiteks tehtud niimoodi, et terve nägu on hall ja silmad on näiteks hästi helesinised.

I: Töödeldud pildid siis jah.

N(12): Jah, töödeldud.

I: Aga mis sa arvad, mis kommentaaride panemise juures näiteks head on? Miks sa just seda võimalust kasutad. Samas võid ju ka postkasti kirjutada.

N(12): No, aga näiteks kui sa postkasti kirjutad, siis teised ei näe, aga kui sa pildi alla teed, siis kõik näevad, kui näiteks keegi kirjutab sulle, et sa oled ilus tüdruk, ilus pilt on, siis see teeb sul tuju ka kohe paremaks. Kui keegi hakkab sind sõimama, et sa oled nii kole, siis see on suht halb asi.

I: Aga kas sa siis tavaliselt kustutad need kommentaarid ära?

N(12): Jah.

I: Mis sa arvad, millised võimalused muidu su sõpradele kõige enam rate juures meeldivad?

N(12): Seda ma küll ei tea. Ma arvan, et äkki neile ka meeldib postkast ja kommenteerimine ja midagi sellist.

I: Okei, aga tagasi sinu juurde minnes, siis mis infot sa muidu oma kontole ülesse paned enda kohta? Et kui sa lähed enda peaprofili peale näiteks.

N(12): No otseses mõttes panen kõik, aga tegelikult panen kõik nagu naljaga, et ma päris enda seda, näiteks asukoht lähemalt, ma näiteks ei kirjuta oma aadressi vaid kirjutan midagi naljakat.

I: Mis sul seal siis kirjas on?

N(12): „Vaata seljataha, haha, noob vahtisidki“ ja näiteks elukutset mul kah ei ole ja ma kirjutasin lihtsalt elukutseline peapesija. Ja siis MSN on ka siin, aga need on ainult sõpradele, sest päris võrast ma ei taha, et keegi mind lisaks.

I: Millest sul selline kasutajanimi tuleneb?

N(12): Ma ei tea. Lihtsalt, ma ei tahtnud, mul on teine rate kasutaja ka, kus ma olen nii haige nimega.

I: Mis su see teine nimi on siis?

N(12): Reidibeibe.

I: Ja see on siis Roosakondoom. Et tuli lihtsalt pähe ja panid jah. Okei, aga kas sa oled oma lisainfot ka täitnud, et saab enda kohta kirjutada midagi?

N(12): Ekää.

I: Ei ole üldse täitnud? Aga mida tavaliselt sinna pannakse?

N(12): Lisainfo, amm, näiteks aa, ma olen küll kirjutanud. Näiteks VV-d, kui keegi ei taha, siis kirjutab „VV-d ei taha“. VV on nagu väljavalitu, et kui keegi ei taha, et sind *feimitakse*, siin mul ei ole aga, et sa saad sõbraks lisada nagu, see on *feimimine*. Ja kui keegi ei taha *feimida*, siis sa kirjutad „Ei taha *feimida*“ ja „VV-d ei taha“.

[Ta jätab mainimata, et on välja toonud lisainfo all oma mobiilinumbriga, kuigi jätab paljuski vestluses mulje, et suhtub negatiivselt eraeluliste asjade kajastamises. Samuti kutsus ta seal ülesse inimesi talle kirjutama: vaata allapoole kkes peaks olema selline asi nq postkast..kirjuta sinna oma mure :) Ja samuti annab ta seal teada, et jagab kallistusi ja et ei taha SPÄMME.]

I: Mida feim üldse tähendab?

N(12): Nagu sõbralisti lisamine. See *feim* tähendab, et mul on ka *feim*, näiteks 14.53. Et see *feimi* number ka tähendab, et mul näiteks praegu väike *feim*, et mul on vähe sõpru. Mõnel on näiteks üle 800 või 900 *feim*.

I: Kas sa lisad sõpradeks tavaliselt vaid neid, kes on sul reaalelus ka sõbrad?

N(12): Ei ma panen suht suvalisi ka.

I: Aga mille järgi, välimuse järgi või vaatad kas ta on TOPP-is või nii?

N(12): Ei, tegelikult ma ei vaata. Isegi kui ta on *feim* 0,1, siis ma ikka panen. Aga mõned näiteks, mul oli kunagi nii, et tahtsin ühte lisada, tal oli *feim* üle 800, siis ma pidin talle ka kas kolm SOL-i saatma või 10 punkti panema, et ta paneks, sellepärast, et mul on väiksem *feim* kui tal.

I: Kas sa tegid seda siis?

N(12): Ei teinud, ma ei hakka raha raiskama selle peale.

I: Kas sa videoid oled ka ülesse laadinud? [Üles laetud 8 videot]

N(12): Olen.

I: Paned oma lemmikloa või midagi sellist jah?

N(12): Sõltub jah, tähendab, et panen küll, aga kui midagi naljakat on, siis lisan ka siia. **[Pelgab oma üleval olevat videot mulle näidata. Tegemist on ühe poisiga, kes laulab ja taidleb „Don't trust me“ loo järgi. Võib oletada, et tegemist on tema sõbraga või et ta on ka ise ka selle videoga seotud]**

I: Mis fotod sul üleval muidu on? Mitu tükki? Kümme tükki on vist maksimum, jah.

N(12): Kui sa tahad SOL-i ... see on väga haige pilt, ma ei tea ... et kui sa tahad, sa võid ka 20 pilti panna, aga selle eest sa pead maksma. **[Pilt tehtud kitsal teelõigul kus tüdruk tee eesotsas, nii et tee kitseneb taha, tüdrukul pea kaldu, naeratab, vaatab kaamerasse, üks jalg õhus ja tõmbab kätega pluusi alla]**

I: Aga kuidas sul albumite kasutamisega lood on?

N(12): Mina küll kasutan. Näiteks, mul on, oota, üks, kaks, kolm. Mul on neli albumit. **[Tegelikult on viis albumit, mis kannavad nime: „Kõige erilisemad“, kus pilt vaid ühest sõbrannast, siis on kaust „Klass“, „Staff“, kus fotoväljavõtted tema lemmikfilmidest, näitlejatest, riidetest, mis on tema stiili – emo. Ja huultest. Joonistustest. Seejärel on album „Midagi minust“, kus tal ka profiilis olev pilt ning tema pilt]**

oma koeraga. Ja viiendaks album „Minu piffid“, kus siis välja toodud lähemad sõbrannad. Piffide alla kategoriseerub ka üks noormees]

I: Aga miks sa eelistad pilte albumisse panna, mitte profiilil näidata? Profiilil on sul ainult üks pilt ju.

N(12): Sellepärast, et näiteks seda ma ei saa panna endal siia profiilile. Siin on rohkem koera näha kui mind ja siis moderaator keelab ära.

I: Kas sa päevikuvõimalust ka kasutad või loed vaid teiste oma?

N(12): Kasutan. Ma hiljuti hakkasin kirjutama järjejuttu, kuigi seal on kõik suht hullud. Ma ei oska üldse kirjutada. **[Päevikus avaldanud kaks järjejuttu]**

I: Mis teemal sa seda järjejuttu kirjutad?

N(12): Üldse näiteks panen enda reaalelu ja oma fantaasiat siia.

I: Et nagu suhetest siis?

N(12): Jah, suht.

I: Su profiilil ei ole *skin-i*, miks sul *skin-i* ei ole?

N(12): *Skin-i*, sellepärast, et ma ei ole raatsinud võtta, ma ei tea, suht mõttetud *skin-id* on siin.

I: Mis klubide liikmeks sa oled? Oled kuskil klubides?

N(12): Olen. Vaatan. Mul on mingid „a, tegelt mul on naermispuue, haha“, siis mul on „Film „Kodused seiklused“, mingi tüdruk tahab, et ma tuleksin mingisugusesse filmi „Kodused seiklused“, ta ise mõtles välja, elab siin Pärnus kuskil. Siis mul on „Kitsad teksad“ ja mingi „Kui näed, siis kallista ja kui igatsed, siis helista“, siis on „Kui sa mind päriseks ei taha, siis mängimiseks ka ei saa“, siis on „Me oleme need, keda imelikult vaadatakse“, siis on „Mõtleme vasakule ja naerame alatasa“ ehk siis ma koguaeg mõtlen vasakule.

I: Mida see „vasakule mõtlemine“ tähendab?

N(12): See tähendab seda, et kui keegi näiteks ütleb „Ma panen sind maha“, et see on nagu natuke otseses mõttes, et jah, ma nagu ei hakka praegu ütlema.

I: Et lükkab pikali?

N(12): Jah, aga tegelikult nagu kui sa vasakule mõtled, siis ta teeb ka sinuga midagi seal maas. Ja siis mul „Foobia“ ehk mul on väike foobia ämblikute vastu. Ma vihkan ämblike, kui ma väikest ämbliku näen, siis ma hakkam kohe kiljuma. Siis on „Pöselohud on üle kõige“, mul on ka üks pöselohk ja „Titanic“, mis on mu lemmikfilm.

I: Ise vist saab erinevaid klubisid välja ka mõelda, kas oled mõelnud?

N(12): Jah, saab. Kunagi mõtlesin ise, aga ma ei tea, enam ei viitsi jamada sellega.

I: Et on nagu suur vaev inimesi saada sinna või?

N(12): Suhteliselt, sest päris paljud ei viitsi tulla või nii.

I: Kas sul on midagi sellist ka, mida sa kunagi oma profiilil ei avalda?

N(12): Näiteks see, kus ma täpsemalt elan. Oma aadressi ei pane kunagi ja päris nime ei pane. Siis, ma ei tea, eriti sellist isiklikku elu ka ei avalda siin.

I: Aga on siin ka selliseid võimalusi, mida sa tead, et sa kunagi kasutama ei hakka? Või oled juba suhteliselt kõiki kasutanud?

N(12): Suhteliselt kõiki olen kasutanud.

I: Kas lahendad teste ka?

N(12): Jah, siis kui väga igav on.

I: Aga foorumit sa lihtsalt ei viitsi siis kasutada jah?

N(12): Ei viitsi, see on nii mõttetu koht.

I: Aga kui sul mõni küsimus tekib ja sealt võiks saada vastuse?

N(12): Siis ma ei tea, siis ma küsiksingi äkki kellegi käest otse postkastist. Ma ei hakka selle foorumiga jamama, sest nagunii päris paljud ei viitsi seda vastata ja siis ma pean mingi mitu nädalat ootama, et vastust saada.

I: Selge. Kui tihti sa muidu oma kontot uuendad, lisaks piltide ülespanemisele, lisad seal lisainfot või muudad elukutset või midagi sellist.

N(12): Väga harva, sest ma ei viitsi täita. Nagunii ei tuleks mul mingit paremat mõtet pähe. **[Ka hetkel on kontrol väga vähe teksti, kuid see, mis on kirjutatud naljaga pooleks]**

I: Mis see väga harva on? Kord kuus või harvem veel?

N(12): Harvem veel.

I: Okei ja fotosid lisad ka väga harva jah.

N(12): Jah, sest ma ei saa kunagi digikat enda kätte ja kui saaksingi, siis iseasi, kas minust ei ole võimalik head

pilti teha või siis ma ei saa neid arvutisse, kuna mul ei ole juhett.

I: Et jääb siis tehniliste võimaluste taha jah.

N(12): Jah.

I: Kas sul on rate-s tulnud ette ka olukordi, kui miski tundub väga naljakas?

N(12): Mis mõttes?

I: Et vaatad kellegi pilti näiteks ja see on sulle nalja pakkunud. Mingi jutuke või nii.

N(12): On küll. Jutukesi on küll. Pilte on ka päris palju selliseid.

I: Kas sa võiksid mulle näidata, mis on sulle sellised naljakad pildid tundunud?

N(12): Need on juhuslikult mul tulnud. [Kuna naljakad pildid on juhuslikult tulnud, siis ei oska tüdruk kohe ka leida neid ega konkreetseid näiteid tuual]

I: Vaata natuke ringi, äkki jääb midagi silma. Või äkki on lihtsam mõne tuttava alt leida?

N(12): Ma ei tea, tuttavatel mul ei ole eriti. Suht suvaliselt. Näiteks see [Pildil poiss koolis, istub umbes teises pingireas, silme ette tehtud kurgilõikudest prillid ja vaatab naeratuses kaamerasse] ... või siis...

I: Aga mis siin naljakat on, need prillid või?

N(12): Jah, ja see nägu (otsib pilte erinevatelt kontodelt). Näiteks see on suht naljakalt armas või nii. [Pildil hoiab isa last kätevahel ja oma näo ees. Pilt tehtud kõrvaltvaates. Laps naeratab, lapse näpp isal suus, mõlemal näod vahukoored]

I: Mis teeb selle naljakalt armsaks?

N(12): Lapse näoilme, see on nii rõõmus ja armas.

I: Kas see vahukoor mängib ka mingit rolli seal?

N(12): Ikka.

I: On ka äkki mingid videod või päevikusissekanded, mida sa kohe oskad näidata?

N(12): Peaks olema. See on mul teine kasutaja. Näiteks see [Näitab videot teiselt kasutajalt, tal on varikonto. Seal on rohkem pilte, aga seda kontot ta väga ei kasuta ja ei näita ka. Kerib ruttu alla, et video juurde minna. Kuigi ta kasutataval kontol on ka video, siis seda ta ei näita. Naljakas video on „The Annoying Orange“]

I: Kas sa leidsid selle Youtube-ist ja panid selle siia ülesse või?

N(12): Jah.

I: Et siin oli see naljakas, et ta [apelsin] kiusas õuna või?

N(12): Jah.

I: Aga mingeid huvitavaid päevikuid, sissekandeid naljakaid?

N(12): Näiteks mingid anekdoodid, aga neid on suht raske leida. [Otsib]

I: Kui sa mõtled mingite naljakate videode peale, siis mis on veel olnud selliseid, et mis selle video naljakaks teevad?

N(12): Praegu ei tule ühtegi meelde.

I: Aga näita mulle mõnda vahvat rate.ee profiili, mis sulle väga meeldib. Ükskõik, kas on võõras või tuttav siis.

N(12): Näiteks väga tuntud Arnold Oksmaa oma, [Arnolt on tal sõbralistis]

I: Ja see meeldib sulle?

N(12): Jah.

I: Miks?

N(12): Sest siin on suht hea tekst [lisainfos], mingi, ah, siin oli enim. Et mingi „Olin geibaaris ja tahaksin uuesti tagasi minna“, et suht selline *freak* inimene on see.

I: Aga kas sulle ta pildid ka meeldivad? [Piltidel reeglina üksinda. Näoga kaamerasse. Üldiselt poseeritud pildid, paar tükki tehtud ka tegevuse keskel]

N(12): Siuksed totakad pildid. Iluduse järgi ei meeldi.

I: Et sulle meeldibki see profiil just sellepärast, et ta on natuke „vasakule“, nagu sa ise ütlesid, et sa oled? [Profiilil üldiselt palju personaalset infot. Päevikus ja lisainfos reklaamib oma esinemisi Viking Line'il]

N(12): Jah.

I: Kas sa ise päris elus Arnoldit tunnend?

N(12): Tean. Seda peaksid vist kõik teadma.

I: Aga kas sul on reaalelus ka kokkupuuteid temaga olnud?

N(12): Ei ole.

I: Näita ka mõne tüdruku profiili, kes sulle rohkem meeldib.

N(12): Mm ... mu klassiõde oma, sellepärast, et ta on hästi nunnud pildid siin. **[Profiilis pildid pigem näost, kui kehast ja keskkonnast, kus pilt üles võetud. Lisainfole ei pööra tähelepanul]**

I: Sa üldjuhul vaatad ainult pilte? Et tekstilist osa üldse ei vaata, päevikusissekandeid või nii.

N(12): Vahepeal vaatan, kui igav on, muidu vaatan koguaeg piltide järgi või nii.

I: Okei, aga kas rate-s on mingeid mõttetu profiile ka? Näita mulle mõnda, kui sa tead.

N(12): Jaa, vahepeal on. Mul läheb siis natuke aega. Näiteks mõttetu need on siis, kui ei ole pilte või midagi sellist või näiteks mõttetu jutt on **[Näitab sõbralisti alt profiili, kellel täidetud lisainfos paar lahtrit, puuduvad pildid profiilil, videod, päevik].**

I: Mis on näiteks mõttetu jutt?

N(12): Selline, kus ei ole midagi erilist kirjutatud. Näiteks mu klassivenna oma – suht mõttetu. Tal ei ole siin pilte ja albumis on mõttetu pildid ja siis eraelu on siin palju. **[Poisil oli välja toodud nimi ja elukoht. Pildid olid albumis]**

I: Et eraelu ei tohiks olla siin välja toodud jah?

N(12): Mitte eriti.

I: Miks mitte?

N(12): Ma ei tea, ma arvan, et huumorisoont peaks siin rohkem olema või nii.

I: Kas sa arvad, et igal rate kontol peaks pilt olema?

N(12): Võiks olla, aga ei pea.

I: See toob siis inimestele eelise, et kui neil on pilt, siis saavad rohkem suhelda?

N(12): Jah, sest see tegelikult suhteliselt loeb väga.

I: Mida see kasutaja peaks sinu arvates tegema, et profiil huvitavam oleks, lisaks siis sellele, et ta pilte sinna üles laeks.

N(12): Nagu ma ütlesin enne, et oleks huumorit rohkem selle teksti juures ja et oleks klubides palju naljakamaid asju. Huvides võiks ka midagi naljakat ja koolides või nii.

I: Kas sul mõnikord rate-t kasutades on tuju kurvaks ka läinud?

N(12): Mitte, no vahest küll.

I: Millest see tuleneb?

N(12): Näiteks, kui ma vaatan kunagi mu parima sõbranna praegune parim sõbranna – näiteks mulle see tekst üldse ei meeldi, sest ma koguaeg lähen kadedaks. **[Näitab sõbranna profiili, kus staatuses on ära märgitud kui kallis keegi on kellelegi]**

I: Mis see tekst on?

N(12): Giddy on nagu mu parim sõbranna, endine ja siis Mõmpz on nagu see tüdruk siin. See teeb mind koguaeg kadedaks ja siis suht tuju nullis koguaeg.

I: Et kas nad siis armastavad üksteist?

N(12): Mitte armastavad, aga noh, nagu on parimad sõbrannad või nii.

I: Okei, aga kas teiste kasutajate kommentaarid sinu fotodel või profiilil ka sind kurvastavad?

N(12): Vahepeal küll.

I: Kas sa siis kustutad need ära?

N(12): Kõigepealt kirjutan vastu ja siis kustutan ära.

I: Kuidas sa nagu vastad neile? Kas sa püüad sellist sõbralikku joont hoida või vastad sama mürgiselt?

N(12): Sõltub tujust.

I: Millised need kommentaarid on olnud näiteks?

N(12): Et „Sa oled nii röve ja paks“ näiteks ja „Kole oled“ või nii.

I: Aga kui keegi võõras sulle kommentaari või kirja kirjutab, mida sa siis tunned?

N(12): Kas halvasti või üldse?

I: Üldiselt.

N(12): Siis ma vastan nagu sõbralikult vastu, kui ta just ülbe ei ole.

I: Tunned end meelitatuna, et keegi võõras on sulle kirjutanud?

N(12): Jah.

I: Kas mõni asi ajab sind vihale ka rate juures?

N(12): Näiteks kui moderaatorid ei luba mingeid pilte panna.

I: Aga mis sa arvad, kas see on sinu viga, et nad ei luba üles panna või teevad nad seda lihtsalt kiusu pärast?

N(12): Vahepeal on kiusu pärast, aga vahepeal on ka näiteks sellepärast, et ... Näiteks mulle üldse ei meeldi. Proovisin oma klassivennaga, klassiõega panna ühe pildi, aga moderaator ei lubanud sellepärast, et mingi sa pead oma nägu esile tooma, et see on hästi rõve. Sellepärast ma vihkangi suht moderaatoreid.

I: Aga samas on ju teinekord selliseid pilte ka seal üleval, kus ei ole nägu nii hästi välja toodud. Oled tähele pannud?

N(12): Olen

I: Ja siis sul just keelatakse. Tunned, et nad on sinu vastu siis?

N(12): Jaa, vahepeal.

I: Mida sa rate juures muuta tahaksid?

N(12): Ma ei tea. Et moderaatorid lubaksid kõiki pilte üles panna. Aga mitte kõiki pilte panna, et nagu ma vaatan, et vahepeal on nagu pornograafilised pildid, et need võiks ära keelata. Aga nagu teistsugused, normaalsed pildid võiks panna või nii.

I: Aga kui tihti pornograafilised pildid sul ette satuvad või kes seal piltide peal üldiselt on?

N(12): Naised.

I: Vanemad või sinuealised?

N(12): Ei ole minuealised. Ikka minust vanemad. Mingi 20-40, midagi sellist.

I: Mis sa arvad, miks nad just selliseid pilte ülesse panevad.

N(12): Ma ei tea. Nad vist tahavad enda ilu näidata.

I: Tahaksid sa veel midagi lisada, et mis rate-s huvitavat on. Mul on küsimused muidu otsas.

N(12): Ma ei oska öelda, midagi erilist siin enam ei ole vist. No kõige rohkem mulle meeldib, kui keegi kirjutab hästi järjejuttu või nii.

I: Aga kas rate-s on kasutusel ka eriline sõnavara? Näiteks *feim* on üks, mis tuleneb inglise keelest.

N(12): Noh, nagu sõpsi või *feimime* või siis kommime ehk siis kommenteerime. Siin ainult mõned sõnad ongi, mis on lühendatud või nii.

I: Kas koolis on sinu käsikirjaline kirjutamine on alla ka läinud, et sa internetis kirjutad siin.

N(12): Vahepeal on küll.

I: Et siis tuleb endale meelde tuletada, et nüüd teed koolitööd jah.

N(12): Jah.

I: No selge, muud ei olegi, suur aitäh sulle. Ei olnudki midagi keerulist, mis?

N(12): Ei olnud

M(10) intervjuu-vaatluse transkriptsioon

I: Kui vana sa oled?

M(10): Kümme.

I: Millega sa vabal ajal tegeled?

M(10): Olen õues ja toas arvutis ja vahepeal loen raamatut.

I: Mitu arvutit sul perekonnas on?

M(10): Kolm, aga üks on katki.

I: Kas sul on oma arvuti?

M(10): Põhimõtteliselt ei ole.

I: Mida sa arvutis tavaliselt teed?

M(10): Olen MSN-is ja mängin üht sõjamängu.

I: Aga mida sa internetis tavaliselt teed?

M(10): Mängin y8.com pokkerit. Rate-s olen ka. Ja siis kui olen teises arvutis, siis kuulan Youtube-ist muusikat ka.

I: Kuidas sa tulid sellele mõttele, et rate.ee-sse konto luua?

M(10): Mu sõpradel oli ja siis tahtsin ka.

I: Tegid siis sõprade eeskujul?

M(10): Jah.

I: Kas keegi aitas sul seda teha?

M(10): Jah, siis kui esimest korda tegin.

I: Kes aitas?

M(10): Sugulane.

I: Miks sa endale sinna konto tegid?

M(10): Et mänga mängida ja sõpradega rääkida.

I: Kui vana sa olid, kui sa rate.ee-sse konto löid?

M(10): Ma ei mäleta, kas 7 või 6. No ütleme kuus.

I: Miks sulle meeldib rate.ee-d kasutada?

M(10): Sellepärast, et teiste pilte vaadata.

I: Miks sulle nende pilte vaadata meeldib?

M(10): Niisama kui midagi muud teha pole.

I: Selge. Aga miks on rate parem kui näost-näku suhtlus?

M(10): Ei teagi, aga ütleme, et tegelikult pole kah parem.

I: Kui tihti sa rate.ee-d külastad?

M(10): Harva, siis kui midagi pole arvutis teha ja MSN-is ka kedagi pole.

I: Päevas mõned korrad?

M(10): Vahepeal, aga vahepeal päevas mitte ühtegi korda.

I: Millest see oleneb?

M(10): Sellest, et keegi on MSN-is, kellega rääkida.

I: Mida sa rate keskkonnas tavaliselt teed, näiteks logid sisse ja mis siis edasi?

M(10): Vaatan postkasti. Siis hakkab pilte vaatama ja peale selle mitte midagi muud ei tee.

I: Kas see on üks peamisi põhjuseid, miks seal käid? Suhtlus jah.

M(10): Jah.

I: Aga mida rate-s peale nende asjade veel teha saab?

M(10): Igast asju. Mängida saab, videosid vaadata, kommida teisi.

I: Milliseid võimalusi sa ise kõige enam kasutad?

M(10): Vaatan pilte. [Näitab mulle, kuidas pilte vaadata saab ja hindab võõraid profileile]

I: Aga kui tihti sa teisi kommenteerid?

M(10): Siis kui ma teisi kommin, siis on see ainult väga harva.

I: Aga iseloomustusi paned?

M(10): Jah.

I: Millest see sõltub?

M(10): Niisama, siis kui kenad pildid on.

I: Et siis tuttavaid iseloomustasid ja ennekõike tüdrukuid?

M(10): Jah. [Näiteks on üks iseloomustus tema poolt sõbrannale: „Oled ilus ja lahe klassiõde!“]

I: Kas sa foorumis ka osaled?

M(10): Mis asja seal teha saab?

I: See selline arutluskoht, aga kuna sa ei tea, siis sa vist ei ole seal osaline ka.

M(10): Jah.

I: Aga miks sa näiteks just kommenteerid teisi? Miks sulle meeldib see?

M(10): Tegelikult eriti ei meeldi, aga igav on, mis teha.

I: Aga mis infot sa oma kontole ülesse paned tavaliselt? Et näiteks see info enda kohta, mis seal avaldad?

M(10): Näiteks, et mulle meeldib jalgpall.

I: Nime? MSN-i? Telefoni nr-i? Asukoha? Kuidas nendega lood on?

M(10): Nime ainult. [Sünniaeg ja elukoht on samuti]

I: Kas videosid ka sul on?

M(10): Jah.

I: Millised need videod on?

M(10): Jalgpalli omad. [videosid on 7]

I: Aga pildid. Sul pole üldse pilte, miks?

M(10): Sest ma ei oska panna.

I: Aga muidu tahaks jah.

M(10): Jah.

I: Kas sa abi pole otsinud kelleltki?

M(10): Ei.

I: Miks? Ei julge?

M(10): Tegelikult pole arvutis minu pilte.

I: Aa, okei, et kõik on paberile välja prinditud jah.

M(10): Ei olegi arvutisse minu pilte pandud.

I: Kas sul *skin* ka on?

M(10): Ei.

I: Kas sa klubidesse ka kuulud? Millistesse?

M(10): Kuulun jalgpalliteemalistesse ja Vihtra klubisse, see on koht, kus ma elan. **[Klubid nagu FootballIsMyLifestyle, Eesti Jalgpall, Football is My Passion, Jalgpallihaigla]**

I: Kas on midagi sellist ka mida sa kunagi enda profiilil avaldada ei tahaks?

M(10): Ei ole.

I: Et oled nõus avaldama nii telefoninumbrit kui MSN-i kui asukohta?

M(10): Kõigile ikka päris pole. Seal saab muuta seda kellele näitab.

I: Kas rate-s on ka selliseid võimalusi, mida sa kunagi ei kasuta?

M(10): Jah. See kui keegi tahab väljavalitut, aga mina seda ei kasuta. **[Lisaks foorumile] [Noormehel on aga väljavalitukandidaat olemas, ta pole neiu aktsepteerinud veel]**

I: Miks sa ei kasuta?

M(10): Sest mul pole vaja.

I: Kas päevikut pead?

M(10): Ei pea. Seda ei kasutaks ka kunagi.

I: Miks mitte?

M(10): Ei huvita see asi.

I: Kui tihti sa oma kontot uuendad?

M(10): Ei uuendagi.

I: Ei muuda kordagi infot profiilil, alates päevast kui konto tegid sinna? Info enda kohta näiteks.

M(10): Seda harva.

I: Ja fotosid sul pole. Aga miks sa nii harva infot muudad enda kohta?

M(10): Sest mul pole midagi erilist muuta.

I: Kas sul on rate-s ette tulnud ka olukordi, kui miski tundub väga naljakas?

M(10): Võib-olla tõesti on.

I: Mis sulle nalja on pakkunud?

M(10): Pildid.

I: Oskad sa mulle näidata, mis seal nalja on pakkunud või mis teeb ühe pildi naljakaks?

M(10): Naljakas nägu või riided. **[Näitab naljaka näoga pilte: naljakas näokuju, suured silmad, hambad esilekerkivad – lavastatud nägu]**

I: Okei. Aga mis siin riietuse või näo juures siis naljakat on?

M(10): Näo juures näiteks silmad.

I: Aga riietuse puhul?

M(10): Üks tegi ennast nagu naiseks. **[Otsib pilti, aga ei leia]**

I: Näita mulle mõnda kontot, mis sulle väga meeldib.

M(10): Ei oska.

I: Aga mis peaks ühel heal kontol olema?

M(10): Ma ei tea öelda.

I: Kas rate.ee-s on mingeid mõttetuid profiile ka?

M(10): Kindlasti.

I: Mis teeb ühe konto mõttetuks?

M(10): Igavad asjad nagu mõttetud mängud.

I: Kas mõttetud profiilid on ennekõike su sõpradel või võõrastel?

M(10): Võõrastel, sest neid ma ei tunne.

I: Mida peaks kasutaja sinu arvates tegema, et tema profiil huvitavam ja vahvam oleks?

M(10): Uuendama taustapilti ja pilte peaks ka olema. **[Järelikult on tal endal ka mõttetu profiil, vastavalt tema enda kriteeriumidele]**

I: Kas sa kritiseerid rohkem sõprade või võõraste profiile.

M(10): Sõprade, sest võõraid ma ei tunne.

I: Kas rate-t kasutades on sul vahel tuju ka kurvaks läinud?

M(10): Võib-olla tõesti.

I: Mis sind kurvastanud on?

M(10): Ma ei oska öelda, võib-olla sõprade öeldud negatiivsed kommentaarid.

I: Millised need on olnud?

M(10): Näiteks, et mul on igav konto, et pilte pole.

I: Kui keegi võõras sulle kommentaari jätab või kirja kirjutab, mida sa siis tunned?

M(10): Midagi, ei tee välja.

I: Kas võõra poolt ohtu ei tunneks?

M(10): Tunneks ja veel kui neti pedofiil kirjutaks.

I: Et sellepärast ei reageerikski kellegi võõraste kirjadele jah.

M(10): Jah.

I: Kas mõni asi ajab sind vihale ka?

M(10): Mkm.

I: Tahaksid sa rate juures midagi muuta?

M(10): Ei.

M2(10) intervjuu-vaatluse transkriptsioon

I: Kui vana sa oled?

M2(10): Kümme.

I: Millega sa vabal ajal tegeled?

M2(10): Olen arvutis.

I: Mitu arvutit sul peres on?

M2(10): Üks

I: Kelle arvuti see on?

M2(10): Ema.

I: Mida sa arvutis tavaliselt teed?

M2(10): Mängin Vietgongi ja olen Youtube-is vahel ka rate-s.

I: Et oled internetis jah.

M2(10): Jah.

I: Kuidas sa tulid sellele mõttele, et rate.ee-sse konto luua?

M2(10): mina ei tulnugi aga sõber tuli

I: Tegid siis sõbra eeskujul?

M2(10): Jah.

I: Kas ta aitas sul seda teha?

M2(10): Jah, kasutaja nime mõelda, parooli ja nii edasi. Koos sõbraga panime.

I: Miks sa endale sinna profiili loiid?

M2(10): Ma ei oska öelda.

I: Kas tegid konto sinna et leida uusi tutvavaid, suhelda sõpradega, leida tüdruksõpra, vaadata teisi, saada teada, mida teised sinust arvavad?

M2(10): Sõpradega suhelda. Aga see ka, et leida *girlfriendi*.

I: Kui vana sa olid, kui sa rate-sse konto tegid endale?

M2(10): 9 või 8

I: Miks sulle meeldib rate.ee-d kasutada?

M2(10): Mulle eriti ei meeldigi. Aga kui igav on siis käin Rates.

I: Kas sul on tihti igav?

M2(10): Jah.

I: Mis sa arvad, miks on rate parem kui näost-näkku suhtlus?

M2(10): Ega muud polegi, kui ma ei viitsi õue minna, kui keegi kutsub, siis on hea Rates suhelda.

I: Kui tihti sa rate.ee-d külastad?

M2(10): Iga päev

I: Ja kui mitu korda päevas?

M2(10): Üks.

I: Kas see on sinu jaoks okei või tahaksid tihedamini käia?

M2(10): Okei on, pole vaja mul rohkem päevas vaid kui ühe korra minna.

I: Miks sa nii harva rate-s käid?

M2(10): Sest et mul pole seal midagi teha.

I: Mida sa tavaliselt kõige esimesena teed, kui rate.ee-sse sisse logid?

M2(10): Vaatan oma kirju postkastist, mis mulle saadetud on.

I: Kas see ongi põhjus, miks sulle meeldib rate.ee-d kasutada?

M2(10): Jah, kirjade läbi ma suhtlen.

I: Räägi mulle natuke, mida rate-s üldse teha saab?

M2(10): Saab pilte panna endale üles ... saab videosid panna ... kommenteerida teisi ... mängida ... tutvuda ... pilte vaadata ... väljavalituid panna ... sõpru sisse lisada, otsida kasutajanime järgi inimesi üles ja perekonna nime järgi ja eesnime järgi ... pilte saab enda albumisse panna.

I: Milliseid võimalusi sina ise kõige enam kasutad?

M2(10): Seda videode värki, [Noormehel on 28 videot]

I: Aga kui tihti sa teisi kommenteerid?

M2(10): Hästi harva.

I: Millest see oleneb?

M2(10): Pildi lahedusest ja iludusest.

I: Kui tihti sa ise kirju saadad?

M2(10): Tihti...ma saadan siis vastu kui keegi mulle kirja saadab.

I: Kas sa foorumis osaled?

M2(10): Ei osale.

I: Miks mitte?

M2(10): Minu arust pole need huvitavad kohad.

I: Aga miks sa kasutad just neid võimalusi, mida sa kasutad: postkast ja video ja kommenteerimine?

M2(10): Videosid kasutan sellepärast, et videod on lähedad ... Postkasti kasutan sellepärast, et saaks teisega suhelda ja vastu rääkida. Kommenteerimist kasutan sellepärast, et tahan teatada teistele, milline ta minu arust välja näeb.

I: Mis infot sa kontole üles paned?

M2(10): Ei panegi.

I: Kas sa infot enda kohta ei täida? See kus saab avaldada nime ja asukohta ja muu.

M2(10): Seda ikka panen.

I: Mis sa seal välja tood siis?

M2(10): Mul on seal nimi, see kus ma elan, linn.

I: Mis videosid sa endale üles laed?

M2(10): Muusika videosid.

I: Mille järgi sa neid valid?

M2(10): Hea muusika järgi. Üldiselt on hip-hop muusikastiil

I: Et siis nagu lemmikesitajad?

M2(10): Jah

I: Miks sul fotosid ei ole?

M2(10): Sest pole pilti teinud endast.

I: Kas sa päevikut kasutad?

M2(10): Ei

I: Miks mitte?

M2(10): Mul pole isu kasutada päevikut.

I: Kas sul skin on?

M2(10): Ei ole.

I: Miks, kas sa ei tahaks?

M2(10): sest et rate-s peaks selle eest maksma.

I: Kas sa klubide liige ka oled?

M2(10): Jah.

I: Milliste klubide?

M2(10): Getter Jaani ja siis on veel üks. [„Swimming is my life =)“ klubi]

I: Mille järgi sa endale klubisid valid?

M2(10): Kui see superstaar käis siis ma olin Getteri fänn, aga selle teised vaatasin sõbra pealt.

I: Kas on midagi sellist ka mida sa kunagi enda profiilil avaldada ei tahaks?

M2(10): Ei ole ... kui nüüd järele mõelda, siis MSN ja telefoninumber ikkagi on.

I: Aga kas peale foorumi on ka mingeid teisi võimalusi, mida sa kunagi kasutama ei hakka?

M2(10): Ei ole.

I: Kui tihti sa oma kontot uuendad?

M2(10): Aastas ühe korra.

I: Mida sa seal uuendad?

M2(10): Panen mingi uue video.

I: Aastas korra paned uue video?

M2(10): Ei. Mingi viis video vähemalt.

I: Selge. Aga miks sa nii harva uuendad?

M2(10): Sest ma ei käi tihti rate-s.

I: Okei. Aga kas sul on rate.ee-s ette tulnud ka olukordi, kui miski tundub väga naljakas?

M2(10): Jah.

I: Mis sulle nalja on pakkunud?

M2(10): Üks sõber saatis ühe anekdoodi.

I: Mis seal anekdoodis naljakas oli?

M2(10): Seda ma ei mäleta, aga ta saatis mingi anekdoodi kellestki Piriost. Üks pilt on ka olnud kunagi päris naljakas.

I: Näita mulle seda pilti. Mis sulle piltide juures nalja pakub? [Näitab pilti]

M2(10): Soengud. [Pildil klassiruumis kolm poissi, kellel on kõigil juuksed sassi aetud ja teevad tüdinunud nägusid]

I: Mis neil soengutel siis viga on, et nad nii naljakad on?

M2(10): Sassis.

I: Kas rate-s on ka selliseid profile, mis sulle endale väga meeldivad?

M2(10): Ei ole. Kõige rohkem meeldib mulle MSN.

I: Aga mis teeb ühe Rate konto lahedaks. et mis see inimene peaks seal kajastama? Pilte, videosid, tekste?

M2(10): Pildid peaksid olema.

I: Kas sul ei ole ka siis lahe konto, kuna sul pilte pole?

M2(10): Ei ole.

I: Kas sulle üldjuhul meeldivad rohkem sõprade või võõraste profiilid?

M2(10): Sõprade.

I: Miks sõprade?

M2(10): Sest võõrad võivad olla pedofiilid.

I: Kas rate-s on mingeid mõttetuid profile ka?

M2(10): Kui pole pilte.

I: Mida peaks see kasutaja sinu arvates tegema, et tema profiil huvitavam ja vahvam oleks?

M2(10): Pilte lisama.

I: Kas sa kritiseerid rohkem sõprade või võõraste profile. Miks?

M2(10): Võõraste, sellepärast, et ma ei tea neid.

I: Kas tundmatus teeb asja lihtsamaks?

M2(10): Jah, ega ma niikuinii ainult mõtlen, kirjutama ma neile ei lähe.

I: Kas rate-t kasutades on sul vahel tuju ka kurvaks läinud?

M2(10): Ei ole.

I: Kui keegi võõras sulle kommentaari jätab või kirja kirjutab, mida sa siis tunned?

M2(10): Heameelt.

I: Kuidas sa reageerid neile?

M2(10): Rahulikult.

I: Kas vastad kirjale?

M2(10): Jah.

I: Kas mõni asi ajab sind rate juures vihale ka?

M2(10): Jah.

I: Mis näiteks?

M2(10): See, et mul pole pilte.

I: Mis takistab sul pilte teha ja neid üles laadida?

M2(10): See, et ma ei leia digikat üles.

I: Kas vanemad peidavad seda?

M2(10): Ei peida aga ma ei tea kus see on.

I: Tahaksid sa midagi rate.ee juures muuta?

M2(10): Jah. Pilte panna.

I: See on su enda teha, aga kas rate ülesehitus ja võimalused meeldivad sulle?

M2(10): Ma ei mõista.

I: Kas tahaksid näiteks mingeid mänge sinna või kujundust muuta?

M2(10): Ei, ei

M(11) intervjuu-vaatluse transkriptsioon

I: Kui vana sa oled?

M(11): Üheteist aastane olen.

I: Millega sa vabal ajal tegeled?

M(11): Mm.. käin sõpradega õues, koolis õpin, ujumas käin ka nüüd juba kuu aega.

I: Mitu arvutit sul perekonnas on?

M(11): Üks arvuti on.

I: Kellele see arvuti kuulub?

M(11): Ma arvan, et emale ja isale. Aga ma võin ka seal käia.

I: Mida sa arvutis tavaliselt teed?

M(11): Ma käin internetis ja mängin mängu, vaatame vanematega filme ka.

I: Mida sa internetis tavaliselt teed?

M(11): Seal ma olen jututubades ja suhtlen läbi MSN-i sõpradega, kuulan Youtube-ist muusikat, mõnikord laen muusikat ka alla, kui viitsin.

I: Aga rääkides lähemalt internetist ja sellest, et sul on ka rate, eks. Et kuidas sa tulid sellele mõttele, et endale sinna konto luua?

M(11): Ma teadsin, et selline koht on olemas, kuna sõbrad olid rääkinud sellest. Siis me ükspäev koolis olles nägin ka seda kuidas seda kasutati ja nii. Ja siis ma mõtlesin, et päris lahe koht on ja et ma võiks ka seal olla ja tegin konto, et oleks vist päris huvitav ... Sõbrad ütlesid ka, et ma teeks.

I: Kas tegid selle kellegi eeskujul?

M(11): Mmm... no siis sõprade ja klassivenna eeskujul, ma arvan. Nende kaudu ma sain selle kohaga tuttavaks.

I: Kas keegi aitas sul seda teha?

M(11): Ei. See ei ole ju raske ... ainult mõned asjad teha ja on tehtud.

I: Aga miks sa tegid endale sinna profiili?

M(11): Ennekõike sellepärast, et ... paljudel juba oli seal kasutaja olemas. Aga ma tahtsin näha mis pildid sõpradel seal üleval on ja mis minust arvatakse ka, sest ma olin kuulnud, et seal saab päris palju uusi tutvusi ka, kes võivad sulle öelda, milline sa oled ja ei karda seda. Eks sellepärast ka hea, et seal saab kirjutada, ka võõrastele.

I: Kui vana sa olid, kui sa rate.ee-sse konto löid?

M(11): Ma ei tea, see oli mingi kaks kolm aastat tagasi, vist, ma arvan, et kaheksa olin jah aga ma täpselt ei mäleta. Ma pakun et kaheksa.

I: Miks sulle meeldib rate.ee-d kasutada?

M(11): Mm.. ma ei tea, see nagu ... liidab või seob mind rohkem või noh, kuidas öelda, et ma olen sellega oma sõpradele ja ka võõrastele lähemal? ... seal saab palju teha ja öelda ka, mida muidu äkki ei julge.

I: Miks on rate parem kui näost-näku suhtlus?

M(11): No seal on julgem rääkida. Sest et kergem on kui keegi ei istu ... mul on nagu rohkem aega mõelda ja ma ei pea häbenema.

I: Kui tihti sa rate.ee-d külastad?

M(11): Mitte enam nii tihti, kui kunagi, ma käin nüüd Orkutis ka ja teistes portaalides, aga püüan ikka käia. Nii üks kord päevas kindlasti on aega et käia.

I: Selge, et see, et sa kasutad mitut erinevat portaali on ka põhjus, miks sa nii harva käid seal jah.

M(11): Mhmh. No ma ei jõua igale poole ja pean tegema valiku, et kus on huvitavam.

I: Arusaadav. Aga kas sa näitaksid või räägiksid mulle, mida sa tavaliselt rate-s teed, kui oled sisse loginud?

M(11): Kui ma sisse login, siis ma näen kohe ära et kas mul on uusi kirju ja kui on, siis loen ja vastan neile. Siis ma lähen vaatan, kes on mind kommenteerinud ja kes on mind hinnanud. Siis ma kommenteerin neid tagasi ja kui keegi on näiteks ühe pannud, panen neile ühe vastu. **[Ka uued teated on, aga neid ei maini, ju ei ole olulised tema jaoks]**

I: Miks?

M(11): Sest miks nad siis mulle panevad, mul on normaalsed pildid.

I: Mis sind ikka ja jälle rate-sse tagasi kutsub?

M(11): Ma arvan, et see, et kas keegi on mulle kirjutanud või mitte ja tahan ka teada kui kõrgelt on mind hinnatud ja kommenteeritud ja nüüd olen suht tihti ka väljavalitud vahetanud et äkki on ka keegi uus kes tahab mind väljavalituks. **[Praeguse väljavalituga koos olnud 18 päeva]**

I: Räägi mulle natuke, mida rate.ee-s üldse teha saab?

M(11): mm.. no need, mida ma ütlesin, siis võib-olla et punkte koguda, päevikut pidada, kirjutada lisainfot, klubides olla, mängida saab ka vist midagi, aga ma pole sellega kursis.

I: Kui tihti sa ise näiteks kommenteerid?

M(11): Ma kommenteerin siis, kui keegi on mind kommenteerinud. Üldjuhul harva, ma rohkem hindan.

[Vestluse tekitamine kui kommenteerimine]

I: Keda sa kommenteerid?

M(11): Seda, kes mind on kommenteerinud.

I: Kes need on, kas rohkem võõrad või sõbrad?

M(11): Tuttavad tüdrukud on, aga mõnikord on ka võõraid.

I: Selge, aga kas sa foorumis osaled?

M(11): Ei osale.

I: Miks?

M(11): Ma ei ole mõtet näinud, et osaleda.

I: Kas sa päevikut pead?

M(11): Ei pea. **[On vist proovinud pidada, sest tühi päeviku kaust on olemas]**

I: Miks?

M(11): Mul ei ole sinna midagi kirjutada ju ... ma ise ei loe ka teiste päevikuid, need on suht jamad minu meelest ja kui ma ise ei loe, siis ma ka ei viitsi kirjutada ... saan ka niisama hakkama. Ja kuna ma nii harva käin, siis selle kirjutamine seal võtaks mul suht kogu aja ära ja ma ei saaks pilte hinnata.

I: Miks sa just neid võimalusi kasutad, mida sa kasutad?

M(11): Ma ei tea ... neid saab kiirelt ja lihtsalt kasutada. Päeviku ja foorumiga läheb ju aega, enne kui valmis saan. Piltide hindamine käib aga kiirest ja kui ei taha, saan kohe pooleli jätta ja keegi ei tea sellest et jätsin pooleli. Kirjutades ei saa lihtsalt pooleli jätta.

I: Mis infot sa oma kontole ülesse paned?

M(11): Mingi enda kohta midagi ... mul on siin nimi ja MSN ning asukoht ja pikkus. Kool ka, sest siis näevad mu koolikaaslased, et ma käin nendega ühes koolis. **[MSN on ka lisainfos välja toodud. Asukohana on ära ka tänava nime ja maja numbri]**

I: Kas sa lisainfosse ka midagi kirjutad?

M(11): Ma ei ole suur kirjutaja aga mul on siin lihtsalt et *feimin* ja MSN on välja toodud.

I: Miks sul kahes kohas on MSN välja toodud?

M(11): Niisama ... äkki siis kui näeb kahes kohas, siis mõtleb et ikka tahab mind lisada.

I: Keda sa ootad, et sind lisaksid?

M(11): mmm ... kõik võivad lisada.

I: Kas sa videosid ka ülesse paned?

M(11): Mul mõned on ... need mis väga meeldivad ... näiteks on Nickelback, ma tahaks ise ka osata kitarri mängida ja kunagi taolise video teha. **[Üleval 7 video]**

I: Väga vahva, aga miks sul *skini* ei ole?

M(11): Sest et see on tasuline ja ma usun et see on mõttetu ka ... tavaline on okei.

I: Mis klubide liige sa oled?

M(11): Amm... näiteks olengi muusikaga seotud ja kitarriga ja ujumisega ja ühe klubi olen ka ise teinud sõpradega, kus oleme siis ühe õpetaja fännid ... aga see on ka selline naljaga tehtud.

I: Kas on midagi sellist ka mida sa kunagi enda profiilil avaldada ei tahaks?

M(11): telefoninumbrit ma ei paneks sinna, sest kui keegi tahab, siis võib ise küsida, siis annan, aga siis ma ka tean, kes küsib ja kes helistab, muidu ma ei tea.

I: Kas on mõni võimalus rate-s, mida sa kunagi kasutama ei hakak?

M(11): Ma mõtlen, võib-olla ma ei mängiks neid mängu ja foorumit ka ei paku huvi.

I: Miks mitte?

M(11): See nõuab mult palju aega, aga ma tahaks ka mujal käia.

I: Kui tihti sa oma kontot uuendad?

M(11): Iga kord vist muudan midagi

I: Mida sa muudad?

M(11): seda staatust vahetan suht iga päev või nii ... siis kui midagi jälle teisiti on, siis kirjutun sinna. Ja siis ma muudan harvemini lisainfot. **[Hetkel staatuses ühe esitaja nimi]**

I: Kui tihti sa oma profiilile fotosid lisad?

M(11): Mm... mingi kord kuus vist panen üks või kaks pilti ... oleneb, kas olen saanud mingeid normaalseid pilte.

I: Miks sa nii harva enda profiilile pilte lisad aga tihti näiteks staatust muudad?

M(11): Sest et see on keerulisem ... piltide tegemine võtab kauem aega.

I: Kas sul on rate.ee-s ette tulnud ka olukordi, kui miski tundub väga naljakas?

M(11): Mõned naljakad asjad on.

I: Mis sulle nalja on pakkunud?

M(11): Mm ... teinekord on naljakad pildid inimestel.

I: Kas sa võiksid mulle näidata mõnda pilti, mis naljakas on tundunud? [Näitab pilti vanematest inimestest, kes istuvad kõrvtuti toolil] Mis selle foto nii naljakaks teeb?

M(11): No siin on see naljakas, et nad on nii vanad.

I: Kas vanad inimesed ei või rate-s olla?

M(11): Ma arvan, et ikka võivad aga see on lihtsalt minu jaoks naljakas. **[Läheb pildiomaniku profiilile]** Vaata, tal on väljavalitu ka, ka vana mees.

I: Näita mulle palun mõnda hästi vahvat rate kasutajaprofiili, mis sulle endale väga meeldib?

M(11): Mulle meeldivad need profiilid, kelle pildid on erilistes.

I: Miks just need?

M(11): Sest neil on teistsugused pildid.

I: Näita mulle mõnd konkreetset kontot ja ütle, miks just see sulle meeldib?

M(11): Mmm ... siin on see lahe, et tal on hästi palju infot kõige kohta nii enda kui lisainfo. Ja pilte on ka kümme ... saab palju vaadata. **[Inimene on kasutanud kõiki rate poolt pakutavaid võimalusi oma profiili huvitavaks tegemiseks – nii tasulisi kui tasuta võimalusi]**

I: Kas sa tunned selle profiili-omanikku ise ka „päris elus“?

M(11): Ei tunne.

I: Kas rate-s on mingeid mõttetu profiile ka? Kas sa näitaksid mulle mõnda?

M(11): On. Mul näiteks ühel sõbral on. **[Otsib]** Näe, tal ainult, et ta on mees ja muud ei ole.

I: Miks see profiil sulle nii ebahuvitav tundub?

M(11): No tal ei ole siin midagi, mida vaadata või nii.

I: Mida peaks see kasutaja sinu arvates tegema, et tema profiil huvitavam oleks?

M(11): Ta peaks kirjutama endast ja pilte ja videosid panema.

I: Kas sa kritiseerid rohkem sõprade või võõraste profiile. Miks?

M(11): Pigem sõprade ... ma ei tea miks ma arvan et kuna ma tunnen neid siis nad võiksid paremaks teha.

I: Kas rate.ee-d kasutades on sul vahel tuju ka kurvaks läinud?

M(11): Ei arva nii.

I: Kas teiste kasutajate kommentaarid sinu fotodele/profiilile sind vahel kurvastavad?

M(11): Ei.

I: Kui keegi võõras sulle kommentaari jätab või kirja kirjutab, mida sa siis tunned?

M(11): Mulle on jäetud küll.

I: Mis sa siis teed?

M(11): Siis ma vaatan selle inimese kontot ja kui see inimene tundub normaalne, siis ma kirjutan vastu.

I: Kas tunned end meelitatuna?

M(11): Oleneb ... aga jah vist.

I: Kas mõni asi ajab sind vihale ka?

M(11): Ei usu.

I: Tahaksid sa midagi rate-s muuta?

M(11): Ei.

M(12) intervjuu-vaatluse transkriptsioon

I: Tere!

M(12): Tere!

I: Kui vana sa oled?

M(12): Ma olen 12 aastat vana.

I: Väga kena. Millega sa vabal ajal tegeled?

M(12): Sõudmisega.

I: Sõudmas käid jah. Aga mitu arvutit sul peres on?

M(12): Kaks.

I: Kas sul on ka oma arvuti?

M(12): Ei ole.

I: Vanemate arvutid on mõlemad?

M(12): Mhmm.

I: Mida sa arvutis tavaliselt teed?

M(12): Olen rate-s või olen niisama arvutis, internetis.

I: Aga mida sa internetis veel teed peale rate?

M(12): Youtube-is käin ja vaatan mingeid mängu või midagi.

I: Okei. Aga kuidas sa tulid sellele mõttele, et rate-sse endale konto luua?

M(12): See oli rohkem õe idee alguses.

I: Kas tegid siis õe eeskujul?

M(12): Jah.

I: Kas õde aitas sul teha ka kontot siis?

M(12): Natukene.

I: Mis seal rasket oli?

M(12): Ei midagi erilist. Soris seal midagi vahepeal valesi ka mul.

I: Aga miks sa selle profiili sinna rate-sse üldse löid, et kas sa tahtsid uusi sõpru leida või ennast näidata või mille pärast?

M(12): Lihtsalt huvi pärast. Paljud inimesed on seal. Sõprade pärast ka natukene jah. Et millestki oleks sõpradega rääkida.

I: Kas te koolis räägite ka siis sõpradega rate teemadel?

M(12): Vahel.

I: Et kes mis pildi näiteks ülesse on pannud?

M(12): Jah.

I: Aga kui vana sa olid, kui sa rate-sse endale konto löid?

M(12): Ma ei tea, mingi seitse vist. Või kaheksa. Ma ei tea.

I: Aga miks sulle meeldib rate-t kasutada?

M(12): Sest seal on, noh, saab sõpradega rääkida, kui MSN-i ei saa näiteks. Saab seal ka ära räägitud.

I: Kas muidu rate-s saab teha midagi sellist ka, mida sa igapäevasuhtluses teha ei saa? Miks rate-s suhtlemine parem on näiteks kui igapäevaelus?

M(12): No mõndadega ei saa kokku lihtsalt. Et arvutis on ja koolis ei ole näiteks.

I: Kui tihti sa muidu rate-t külastad?

M(12): Mingi nädalas korra või natuke rohkem.

I: Et igapäev ei käi siis?

M(12): Ei käi jah.

I: Kas see on sinu jaoks harva või tihti?

M(12): Tihti.

I: Selge. Aga kas sa näitaksid mulle palun oma rate profiili ja näitaksid, mis sa seal keskkonnas tavaliselt teed. Et kui sa näiteks sisse logid, siis mida sa esimesena teed?

M(12): Kõigepealt ma kustutan kõik teated ära. [Kustutab teated ilma, et ta neid loeks]

I: Sa ei loe neid üldse?

M(12): Vahel loen vahel ei loe. Tavaliselt on seal lisatud uus küsimus klubisse, mida ma eriti ei taha vaadata.

I: Aga miks sa seal klubis oled siis? [Põhilised teated tulid Rate.ee klubist]

M(12): Lihtsalt olen. Neid küsimusi tuleb sealt niipalju, et ei jõua lugeda koguaeg.

I: Teated on vaadatud, mis sa siis tee?

M(12): Siis tavaliselt vaatan teiste videosid ja asju siin, sõprade omasid.

I: Aga kui postkastis on kirjad, kas siis vaatad need ka esmajärjekorras läbi või hiljem?

M(12): Need vaatan kohe läbi. Eriti palju mul ei ole neid tegelt. Ainult üks tegelikult on nagu, aga see kes nagu räägib, see ainult ropendab.

I: Kust sa siukse kirjasõbra leidsid endale?

M(12): No ta tegelt pole mu sõber, lihtsalt ühest koolis ja hakkas lihtsalt suvakalt. Lihtsalt hakkas ühe asja pärast, et ... üks sõber pani ühe video ja siiaamaani.

I: Kas need on sinu videod siin kõik?

M(12): Ei need ei ole.

I: Aa, sõprade omad?

M(12): Mhmm.

I: Mis videosid sa tavaliselt ülesse laed sinna?

M(12): Naljaomasid ja no, erinevaid noh. Naljaomasid jah.

I: Naljaomad on põhilised jah. Lemmikmuusikavideod näiteks?

M(12): Need ka jah. Vahel.

I: Aga räägi mulle veel, mida rate-s üldse teha saab?

M(12): Kommenteerida teisi, hinnata nende pilte, lihtsalt juttu ajada ja klubisid teha.

I: Mhmm. Aga milliseid võimalusi sa ise kõige enam kasutad, nendest, mis sa näiteks loetlesid?

M(12): Rohkem rääkimis, suhtlemis.

I: Et rohkem kommenteerid ja nii jah.

M(12): Jah ja niisama ka.

I: Kas kommentaare paned sõpradele rohkem või võõrastele ka?

M(12): Rohkem sõpradele.

I: Kui tihti sa sõprade pilte kommenteerid?

M(12): Suht vähe.

I: Et iga kord kui sees käid, siis ei kommenteeri?

M(12): Jah.

I: Mis paneb sind kommenteerima?

M(12): Kui on hea pilt või siis väga halb pilt.

I: Aga iseloomustusi kirjutad teistele?

M(12): Ei kirjuta. [Keegi ei olnud ka talle ühtegi iseloomustust kirjutanud]

I: Seda sa ei tee üldse seal jah. Aga kas sa foorumis osaled?

M(12): Ma ei saa aru, mis see on.

I: Foorum on siin „veel“ all, aga ju sa siis ei osale, kui sa ei tea. Aga kas sa teste lahendad?

M(12): Vahel lahendan, siis kui uus test on.

I: Kui tihti seal uued testid on?

M(12): Väga harva teevad. Näitab kohe kui on tehtud.

I: Okei, ja neid kommentaare ja asju sa kasutadki põhimõtteliselt suhtluse eesmärgil jah. Aga kas sa tead, milliseid kasutusvõimalusi su sõbrad kõige enam kasutavad?

M(12): Ei tea.

I: Aga oskad oletada äkki?

M(12): Ei oska.

I: Okei, aga mis infot sa enda kontole ülesse paned?

M(12): Midagi erilist tegelikult ei panegi. Kui ma pildi panen, siis kas ei meeldi see pilt või ei lubata ülesse panna. [Ülesse on laetud kaks pilti, mõlemad suures plaanis näo pildid]

I: Moderaatorid keelavad jah.

M(12): Jah. Isegi siis, kui need on täitsa tavalised pildid.

I: Aga kui sa oma profiili peale praegu lähed, siis tekstilist lisainfot saab ka panna ju, kas sa seda ka täidad?

M(12): Ei ole.

I: Sul ei ole üldse? Kas sa oma nime või elukohta ka avaldad seal? [Elukohana märgitud ära riik ja linn]

M(12): Ei ole jah.

I: Praegu sul on seal Saladus-saladus

M(12): Ei, see on mu õe pandud.

I: Et õde teeb sul siin rohkem?

M(12): Ta vahepeal jamas siin, ma pole muutnud ja ma ei ole 175 [cm] ka praegu.

I: Okei. Aga mis infot sa veel avaldad siin?

M(12): Et ma olen mees, kaljukits, sünniaasta, elan Raekülas, õpin, elukutse õpilane ja haridus ka veel.

I: Mhmh. Seal all on lisainfo ka, et kas sa seda ka täidad?

M(12): Ei ole siin eriti midagi. [On välja toonud, et otsib väljavalitut]

I: Miks sa seda ei täida?

M(12): Pole eriti huvi olnud.

I: Aga teiste lisainfosid loed?

M(12): Ei ole. Tavaliselt seal on mingid ropud luuletused või midagi sellist.

I: Et need sulle ei meeldi?

M(12): Ei, tavaliselt teevad nad seal mingi tähtedest, tärne või asju tehes mingi pildi.

I: Kas see on siis mõttetu?

M(12): Vahel on päris huvitav, aga suurem osa on mõttetu.

I: Milliseid fotosid sa tavaliselt endale ülesse paned? Mille alusel sa neid valid?

M(12): Erilisel ma ei tee pilte ja siis kui ma panen siis mingid kõige normaalsemad. Siin peaks mul veel olema.

[„Siin peaks mul veel olema“ viitab sellele, et mõned pildid on veel moderaatoritel läbivaatamata]

I: Kas sa päevikuid ka pead?

M(12): Ei ole lugend.

I: Miks sa päevikut ei pea?

M(12): Eriti ei ole huvitanud

I: Aga mida teised tavaliselt sinna kirjutavad?

M(12): Ma ei tea.

I: Kas päevikud on rohkem tüdrukute teema?

M(12): Jah.

I: Ma vaatan, et sul ei ole *skin-i*, miks sul *skin-i* ei ole?

M(12): Suht mõttetu raha raiskamine.

I: Aga mis klubide liikmeks sa oled?

M(12): Mina olen praegu tegelt „Music is our freedom“, „MTV“ all ja siis „Mõtlen vasakule ja naerame alatasa“.

I: Mis see vasakule mõtlemine tähendab?

M(12): [Naerab] Ma ei hakka seletama.

I: Seleta, päris huvitav.

M(12): No kõik teavad, mida see tegelikult tähendab.

I: Okei, kas sellel on siis mingi seksuaalne alatoon?

M(12): Jamh.

I: Mille alusel sa tavaliselt klubide liikmeks hakkad?

M(12): Praegu ma olen valinud need, kus tavaliselt kõige rohkem liikmeid on sees või mis ma ise olen ka teinud.

I: Mis seal klubides tehakse? Kas reaalelus saab ka nende inimestega kokku?

M(12): Harva.

I: Mis te siis teete, kui kokku saate?

M(12): Mina pole eriti kokku saanud nendega, ma ei tea mis nad teevad.

I: Okei, aga kas sul on albumid ka lisaks tavalistele profiilipiltidele?

M(12): Minul ei ole albumeid.

I: On midagi sellist ka rate profiilil, mida sa kunagi ei avaldaks.

M(12): Polegi midagi.

I: Oma isikuandmeid avaldaksid? Telefoni?

M(12): Telefoni võibolla jah, aga siukseid isikukood ja selliseid asju mitte.

I: Et telefoni isegi ka jah. Aga MSN-i avaldaksid ka kõigile? [Ta avaldaks, aga ei ole veel avaldanud, järelkult plaanib seda teha]

M(12): Seda ka jah.

I: Aga on rate-s ka selliseid võimalusi, mida sa kunagi kasutama ei hakka?

M(12): [Pikk mõttepaus] Tavaliselt on ... mida ma tavaliselt ei kasuta. Praegu ma ei kasuta neid, päris andmeid ei tahaks ka anda. Et siis.

I: Foorumit sa ka ei kasuta vist ju.

M(12): Foorumit jah ja päevikut ma ka ei kasuta. Need võiks olla enda omad isiklikud mitte mingi rate-s.

I: Et siis mitteavalik päevik?

M(12): Mhmh.

I: Miks sa siis ei kasuta neid, ei viitsi lihtsalt?

M(12): See ka jah.

I: Aga mis veel on siis, on veel mingi põhjus?

M(12): Mulle ei meeldi kirjutada palju.

I: Kui tihti sa kontot muidu uuendad?

M(12): Suht vähe.

I: Aga mida sa seal tavaliselt uuendad või muudad siis?

M(12): Muudan neid kas „mida ma tahan öelda...“ või siis oma kasvu ja vanust. Näiteks seda tahaks praegu ära vahetada, kodulehekülje vahetaks ära.

I: Et ainult enda kohta infot muudad jah. Aga kui tihti sa pilte endast üles laed?

M(12): Seda ka suht harva, sest paljud [moderaatorid] kurdavad ja ei lase panna.

I: Mis nad põhjuseks toovad, miks nad ei lase panna?

M(12): Ma ei tea.

I: Kes need moderaatorid seal üldse on siis?

M(12): Ma ei tea.

I: Et mingid suvalised jah.

M(12): Mhmh.

I: Kas sul on rate-s tulnud ette ka olukordi, kui miski tundub väga naljakas?

M(12): Näiteks milline?

I: Ma ei tea, näiteks mingi pilt tundub sulle väga naljakas või oled mingi naljaka video peale sattunud.

M(12): On küll jah.

I: Nii pilte kui videosid jah. Aga kas sa võiksid mulle mõnda pilti või videot näidata, mis tundub sulle naljakas?

M(12): Midagi otse pakkuda ma ei tea. Pean kõigepealt ülesse otsima. Ma võiks Youtube-ist ka näidata.

I: Aga mitu videot sul endal üleval on? [Üles laetud 23 videot]

M(12): Mingi viis lehekülge.

I: Ja ühel leheküljel on kuus videot jah.

M(12): Mhmh, tegelt neli ja pool lehekülge.

I: Kas sa otsid muusikavideot, mis on naljakas?

M(12): Siin on ka hullemaid.

I: Aga näita mulle mingit.

M(12): [Otsib ja näitab videot. Videos loeb mees alguses anekdooti kahest mehest, kes istuvad baaris ja hiljem hakkab laulma. Aias olid hunnid, kellel pikad muu ... stad mantlid seljas ...] Et selle loo ajal tulebki mõelda vasakule. [Nali peitub pigem helis, videos taustaks vaid kahe joonistatud mehe pilt]

I: Aga mis sulle selle loo juures naljakat tundub?

M(12): See laululõik.

I: On veel midagi?

M(12): On küll, aga ma ei tea, kaua läheb, et otsida.

I: Kas on veel midagi, mis tundub naljakat.

M(12): Ma võin sulle ühte kasutajat näidata, mis tundub päris imelik.

I: Kas heas mõttes imelik või halvas mõttes imelik?

M(12): Mõlemas [Otsib kasutajat]

I: Kas sa tunned ise ka seda poissi?

M(12): Jah.

I: Mis siin konto juures siis imelikku on?

M(12): Ma ei tea, kas ta need pildid on ära kustutanud või need on siin alles. Näiteks üks nendest. [Poisil üleval viis pilti endast. Näitab pilti, kus poiss seisab käed puusas, natuke naiselikult]

I: See on naljakas pilt jah.

M(12): Mhmh. Ja siis on paar tükki veel. [Näitab järgmist pilti, kus poiss istub jalad laiali ja jalgevahel on jännes]

I: Kas see on jälle selline vasakule mõtlevalt pilt?

M(12): Jah. See ka [Suures plaanis võetud näo pilt, mis tõi poisi nina, silmad ja lauba eriti esile] ja siis tal on veel sellised väga imelikud pildid.

I: Et sina selliseid pilte üles ei paneks jah.

M(12): Poseerib siin oma rattaga ja.

I: Oskad sa ka sellist toredat kontot näidata, mis sulle meeldib? Mõne sõbra või võõra konto.

M(12): Ma ei oska isegi ...

I: Mille järgi sa hindad seda, kas sulle meeldib konto või mitte.

M(12): Piltide järgi ja videode järgi ka.

I: Miks sulle see profiil meeldib? [Näitab noormehe profiili, kes on oma konto juures kasutanud pigem tüdrukutele omaseid värve]

M(12): Sest et see on nii roosa ja lisainfot ka ja see ka tegelikult et nad [väljavalitud] üksteis vihkavad, aga ikkagi panevad sinna väljavalituks.

I: Kas rate-s on mingeid mõttetu profiile ka? Mis teeb ühe profiili mõttetuks.

M(12): Pildid ja mõni hästi mõttetu *skin* ka.

I: Kas igal kontol peaks olema pildid?

M(12): Ei pea, aga võiks. Näiteks see on üks mõttetu [Tüdruku skinil on hunt hulgumas sinisel taustal. Tüdruk pea igal pildil poseerimas koeraga. Ka albumis palju pilte koerast]. Tal on kas koertega või mingi teistega, või üksinda. Igal pool on mingi koertega.

I: Miks ta niipalju koeri siis kajastab.

M(12): Ma ei tea, fännab vist.

I: Mis veel ühe konto ebahuvitavaks teeb, peale selle et on mõttetu *skin* ja pole pilte. On veel midagi?

M(12): Ausalt öeldes ei ole.

I: Aga mida peaks üks kasutaja tegema, et ta konto oleks lahe.

M(12): Ma ei oskagi öelda.

I: Peaks pilte üles laadima lihtsa?

M(12): Mhmh.

I: Kas rate-s on mõnikord tuju ka alla läinud?

M(12): [Näitab ühe poisi profiili, kellest rääkis alguses, et on niinimetatud kirjasõber, kes ropendab] See ongi see, Exit, suute tähtedega kõik, see tüüp, kes ropendab kogu aeg, et see viib tuju alla.

I: On midagi tõsiselt kurvastanud ka?

M(12): Ei ole.

I: Näiteks teiste kasutajate negatiivsed kommentaarid või kui moderaatorid ei luba pilte ülesse panna.

M(12): Mitte eriti, midagi erilist nad tegelt ei tee ju.

I: Millised need kommentaarid siis on?

M(12): Sellised tagasihoidlikud. Et eriti ei ütle midagi, et mingi „normaalne“ näiteks.

I: Ja see viib tuju alla veidi, kui on neutraalne kommentaar?

M(12): Vahel jah. Nagu otseselt see „normaalne“ ei ütle küll midagi.

I: Aga otseselt kurvaks ei ole sind midagi muutnud jah.

M(12): Ei ole jah.

I: Aga kui mõni võõras sulle kommentaari või kirja kirjutab, mis sa siis mõtled?

M(12): Erilist tegelt ei teegi midagi.

I: Kas hakkad nendega suhtlema, kui nad kirjutavad.

M(12): Ei tee välja.

I: Miks?

M(12): Pole mõtet teha ju, siis hakkavad veel hullemini mölisema.

I: Aga kas sa näiteks meelitatuna ei tunne end, kui mõni tüdruk paneb sulle kommentaari?

M(12): No on pannud, aga midagi erilist ei tee.

I: Kas muidu rate juures ajab sind vihale ka?

M(12): Ei ole midagi, vahel on see, et see on aeglane.

I: Okei, aga kas see on interneti viga või serveri viga?

M(12): Vahel on rate pärast, et uuenda lehte ja siis ei uuenda mitte midagi.

I: On sul veel midagi, mida sooviksid lisada. Mul on küsimused otsas muidu.

M(12): Midagi ei ole.

I: Okei, aitäh.

M2(12) intervjuu-vaatluse transkriptsioon

I: Kui vana sa oled?

M2(12): 12

I: Millega sa vabal ajal tegeled?

M2(12): Ausalt tahad teada, siis istun arvutis ja käin jalgpalli trennis ning muusikakoolis. Talvel suusatamas ja suvel ka jalgrattaga sõitmas.

I: Mitu arvutit sul perekonnas on?

M2(12): Kaks. Loodetavasti varsti üks ... või vähemalt ema jaoks loodetavasti.

I: Kas üks on siis sinu arvuti?

M2(12): Ei. Üks on pere ja teine ema.

I: Mida sa arvutis tavaliselt teed?

M2(12): Mängin mängu, vahel teen koolitööd ja internetis olen peaaegu kogu aeg kui arvutis olen.

I: Mida sa internetis tavaliselt teed?

M2(12): Noo, MSN on üsna alati lahti. Siis rate-s, Orkutis ja Youtube vaatan tihti üle. Laen ka ise Youtube-i videosid ning mis siin salata, mängin ka mängu.

I: Selge. Aga räägime nüüd rate-st. Kuidas sa tulid sellele mõttele, et rate.ee-sse konto luua?

M2(12): Ma olin seitse kui sinna konto lõin. Venna järgi vist tegin.

I: Vend oli sulle siis eeskujuks. Kas ta aitas sul rate-sse kontot luua ka?

M2(12): Ma ei mäleta, aga ma arvan, et tegin üksi, et vend ei aidanud.

I: Miks sa endale sinna profiili löid?

M2(12): Sest mulle meeldisid juba väiksenä tükid ja ma lugesin kuidagi venna rate kommentaaridest ja taolisest välja, et rate-st saab tüdrukutega suhelda. Üldse mulle pakkusid tüdrukud juba liiga vara huvi.

I: Okei, väga huvitav. Hea, et teistpidi ei läinud.

M2(12): Selles osas on sul õigus. Ma mäletan, et mul oli 11 aastase juba 13-14 aastane tüdruk.

I: Et siis eesmärk oli leida endale tüdruksõber?

M2(12): Midagi sellist, alguses ta vist päris nii ei olnud, lihtsalt mõned sõbrad olid ka seal, aga lõpuks kujunes jah rohkem tüdrukute najale ülesse.

I: Kas enda näitamise eesmärki polnud? Et hilisem eesmärk oli siis ka hinnata profiile ja kommenteerida?

M2(12): Oli ikka soovi ennast näidata. Ja siis ühel päeval ma sain aru, kui "gay" see on ja et selline poosetamine kõlbab naistele mitte meestele. Siis tõmbusin tagasi oma piltidega.

I: Miks sulle meeldib rate.ee-d kasutada?

M2(12): Saan sõpradega suhelda, nende kelle MSN-i ei tea ja saan tüdrukutega ka suhelda.

I: Miks on rate parem kui näost-näku suhtlus?

M2(12): Ei tea kas parem, aga inimesed on internetis julgemad kui päriselus. Julgevad tüdrukutele ennast väljendada ning eakaaslastega on nad ka ülbemad ja sõnakamad.

I: Kas ise tunned ka, et sul on julgem neti teel suhelda?

M2(12): Kergelt ikka tunnen.

I: Mis selle kergemaks teeb?

M2(12): See teebki, et sa ei pea oma vestluskaaslastele silma vaatama.

I: Kui tihti sa rate.ee-d külastad?

M2(12): Iga päev. Ja kuskil kolm-neli korda.

I: Kas see on sinu jaoks tihti või harva?

M2(12): Tihti.

I: Miks sa siis nii tihti käid?

M2(12): Kerge sõltuvus. Arvutis niisama olla on igav. Ja kui arvutis igav hakkab siis on midagi väga valesi ... siis olengi rate-s.

I: Aga mida sa seal rate keskkonnas tavaliselt teed, et näiteks logid sisse ja mis siis edasi?

M2(12): Login sisse, siis vaatan kes mind hinnanud, vaadanud, kommenteerinud on. **lähleb vaatab neid asju.**

Kuigi postkastis on ka kirju ja uusi teateid samuti

I: Enesenäitamine kui peaesmärk siis?

M2(12): Viimasel ajal pole tihti kasutanud. Aga jah.

I: Räägi mulle natuke, mida rates üldse teha saab?

M2(12): Kas sa ise ei tea või [naerab] No seal saab uusi sõpru seada. Suhelda, pilte kommenteerida ja ennast näidata.

I: Milliseid võimalusi sa ise kõige enam kasutad?

M2(12): Neid suht kasutasingi, mida ütlesin. [Noormehe kasutajaaktiivsus on väga kõrge, 94%]

I: Okei, aga kui tihti sa näiteks teiste kasutajate pilte kommenteerid?

M2(12): No päevas mingi paar pilti kommenteerin.

I: Aga kuidas iseloomustustega lood?

M2(12): Iseloomustan harva, mingi kord kuus heal juhul. [Endal vaid üks iseloomustus, ise on iseloomustanud viite inimest]

I: Kirju – kui tihti sa kirju ise saadad?

M2(12): Ma arvan, et ikka paar korda nädalas.

I: Aga kas sa foorumis oled aktiivne?

M2(12): Ei ole.

I: Miks?

M2(12): Seal ei ole midagi teha, need on nõmedad. Sealt ikka naisi ei saa.

I: Mis infot sa kontole üles paned?

M2(12): Sellist vinget infot. Telefoninumbri ja kõik põhimõtteliselt

I: Kas keegi on sulle helistanud ka siis?

M2(12): Jaa. Tüdrukud, tuttavad küll, aga ...

I: Aga millist tekstilist infot veel lisad peale telefoni numbri?

M2(12): Nime, sünnipäeva, asukoht, kool, hobid. [Avaldatud on MSN, Skype, haridustase, pikkus]

I: Kas sul videoid on üleval?

M2(12): Jaa, ikka. Panen ülesse lemmik lugusid või andekate inimeste videoid.

I: Kes on andekad inimesed?

M2(12): Näiteks need, kes teevad trikke ratastega. Näiteks sõidab rattaga hüpates üle aedade ja nii. BMX-itajad.

[Üksteist erinevat videot üleval]

I: Selge. Aga milliseid pilte sa endast lisad?

M2(12): See oleneb täitsa mis hoog mul peal on. Üks kuu lisisin väga imelikke pilte. Pildistasin ennast peeglist ja laadisin üles. Aga enam selliseid pilte ei tee [naerab].

I: Miks mitte?

M2(12): Need on nii „gay“-likud, kui ma nüüd vaatan. Aga üldiselt panengi selliseid pilte, mida ise pildistan, sest kui keegi teine mind pildistab, siis ma ei suuda rahulikuks jääda. [Pilte üleval kolm. Kõik on silmnähtavalt ise pildistatud ja portreepildid]

I: Kas sul skin ka on?

M2(12): Hetkel mitte. Aga kolm-neli korda varem on olnud.

I: Mille järgi endale skin-i valisid siis kui need sul olid?

M2(12): Valisin enda iseloomuomaduste näitamiseks.

I: Kas sa oled mõne klubi liige ka?

M2(12): Olen ühe suurema klubi moderaator. Muidu külastan erinevaid klubisid tihti, et niisama vaadata.

I: Mis klubi moderaator sa oled?

M2(12): FootballIsMyLifestyle ... ehk siis suurim jalgpalliklubi Rate.ee's

I: Mille järgi sa klubidesse astud?

M2(12): Huvide järgi. [samuti palju jalgpalliteemalisi klubisid, kokku kuus]

I: Aga kas on midagi, mida sa oma profiilil kunagi ei avaldaks, mingeid andmeid näiteks.

M2(12): Ma ei avaldaks poolpaljaid pilte ja elukohta täpset ka mitte.

I: Miks mitte?

M2(12): Kardan pedofiile.

I: Selge, aga kas on ka selliseid võimalusi, mida sa kunagi ei kasutaks, a la päevik?

M2(12): Ei ole vist. Mingeid tasulisi teenuseid ei kasutaks.

I: Kas sul või su tuttavatel on pedofiilidega kokkupuuteid olnud?

M2(12): Tänu taevale ei. Või ütleme, et on, aga vaid neti teel.

I: Kuidas nad lähenesid?

M2(12): Läbi MSN-i. Tahavad veebikatega rääkida. Ahjaa ... tuli meelde. Teate seda rahvusvahelist pedofiili, kelle pärast mitmed eestlased ka ennast ära tapnud on.

I: Hispaanlanna jah?

M2(12): Teeskles, tegelt oli mees. Praegu ootab karistust.

I: Kas suhtlesid temaga?

M2(12): Ta lisis mind aga blokkisin üsna varsti ära.

I: Said aru, et midagi on mäda jah.

M2(12): Ei usalda lihtsalt selliseid inimesi, kes tahavad niimoodi veebikaga rääkida et enda nägu ei näita ja tahavad pilte minust.

I: Jah, õige tegu. Aga kui tihti sa oma kontot uuendad?

M2(12): No umbes kord kahe kuu jooksul.

I: Mida sa uuendad?

M2(12): Lisainfot. [Lisainfos on vähe infot: ootan uusi tutvusi ja et talle meeldib jalgpall]

I: Ja teed seda nii harva jah.

M2(12): Ei leia, et harva.

I: Aga staatus?

M2(12): Kui ta algul tasuline oli, siis peaaegu et üldse mitte, aga kui tasuta läks, siis suht tihti.

I: Kui tihti?

M2(12): Mõnikord kord päevas, mõnikord kolme päeva jooksul. [Hetkel oli staatuses, et otsib väljavalitut]

I: Kui tihti sa oma profiilile fotosid lisad?

M2(12): Suht harva. Mõnikord on mitmekuused vahed.

I: Millest see oleneb?

M2(12): Kas minust normaalseid pilte on.

I: Kas sul on rate.ee-s ette tulnud ka olukordi, kui miski tundub väga naljakas?

M2(12): Ikka on.

I: Mis sulle nalja on pakkunud?

M2(12): Näiteks see, kui mõni kena tüdruk on mõne koleda poisiga väljavalitu.

I: Aga mõni pilt?

M2(12): Ei oska öelda, ei aja nagu midagi eriti naerma.

I: Aga mis selle nii naljakaks teeb, et ilus tüdruk ja kole poiss väljavalitud on? Äkki nad meeldivad üksteisele.

M2(12): [vaikus]

I: Milline on üks lahe kasutajaprofiil, mis seal profiilil peab olema?

M2(12): Kus on mingid lähedad fraasid ja kus iseloom ja hoiakud on näha.

I: Kas pildid peavad ka olema?

M2(12): Nojaa, võiksid ju.

I: Kas sulle meeldivad muidu võõraste või tuttavate kontod?

M2(12): Võõraste.

I: Kas rate-s on mingeid mõttetu profiile ka?

M2(12): On ikka, eriti need, kus pole pilte ja infot inimese kohta.

I: Kas sa näitaksid mulle mõnda? [Sisestab otsingusse suvaliselt vanusevahemiku ja toob esile ühel]

M2(12): No näiteks see. Siin ei ole ei pilte, infot, nime isegi ei ole, ma ei tea kas ta kasutabki seda kontot, tundub suht mahajäetud ... aga väljavalitu tal on. [Vaatab väljavalitut] See on sama mõttetu konto, siin pole ka pilte ega midagi nii et pole ime et nad väljavalitud on – ühesugused.

I: Mida peaks see kasutaja sinu arvates tegema, et tema profiil huvitavam oleks?

M2(12): No peaks pilte üles panema ja teksti rohkem peaks olema, et oleks millest kinni haarata seal, et kui satun, siis oleks mida vaadata. Kasvõi videoid. Youtube-is ikka käiakse ju võiks siis siia oma videoid ka panna.

I: Kas sa kritiseerid rohkem sõprade või võõraste profiile.

M2(12): Sõprade.

I: Miks?

M2(12): Sest siis on reaalselt kasu ka sellest, mis ma räägin. Kui keegi mulle midagi ütleva tuleks, siis ma küll mõtleks selle peale ja võib-olla ka siis muudaks, kui midagi suurt ei ole.

I: Kas rate-t kasutades on sul vahel tuju ka kurvaks läinud?

M2(12): Ei ole.

I: Kas teiste kasutajate kommentaarid sinu fotodele sind vahel kurvastavad?

M2(12): Ei, mulle ei panda väga kommentaare. Need kes panevad on normaalsed ja panevad normaalseid kommentaare.

I: Aga kui keegi paneks sulle negatiivse kommentaari, kuidas sa siis reageeriksid?

M2(12): Ma ei tea, pole ette tulnud selliseid asju ... ma arvan, et oleneb inimesest, paneksin ka neile mingi nõmeda kommentaari ma arvan.

I: Kui keegi võõras sulle kommentaari jätab või kirja kirjutab, mida sa siis tunned?

M2(12): Kui võõras tüdruk, siis on mul väga hea tunne, sest tüdrukud mulle meeldivad. Aga kui keegi võõras poiss, siis oleks imelik.

I: Kas tunned ohtu võõra poolt?

M2(12): Tüdrukute poolt küll mitte. Kui mõni vanem mees, siis võib-olla küll.

I: Kas mõni asi ajab sind vihale ka?

M2(12): Ei.

I: Soovid sa midagi rate kohta lisada, sest mul on küsimused otsas.

M2(12): Ei.

Lisa 3 Intervjuude analüüsi kodeerimistabel

Põhikategooria	Alamkategooria	Koodid	Intervjuud	
KONTO LOOMINE	KUST TULI MÕTE rate.ee-SSE KONTO LUUA?	KÕIGIL OLI	N2(11), N3(11), M(11)	
		SÕBER SOOVITAS	N(12), M2(10), M(10), M(11)	
	KAS TEGI KELLEGI EESKUJUL?	EMA	N(11), N2(11)	
		SÕBRAD	N2(11), M2(10), M(10), M(11)	
		KOOLIKAASLASED	N(12), N3(11), M(11)	
		ÕDE, VEND	M(12), M2(12)	
	KAS KEEGI AITAS?	EMA	N2(11)	
		ÕDE	M (12)	
		SÕBER	M2(10)	
		SUGULANE	M(10)	
		KLASSIKAASLASED	N3(11)	
	MIS EESMÄRGIL TEGI KONTO?	LEIDA SÕPRU	N(11), M(11)	
		SUHELDA SÕPRADEGA	N(11), N2(11), N(12), M(12), M2(10), M2(12), N3(11), M(11)	
		KÕIK TEGID	M(12), M(11)	
		HUVI PÄRAST	M(12)	
		HINNATA JA VAADATA	N(11), N(12), M(10), M(11)	
		LEIDA TÜDRUKSÕBER	M2(10), M2(12),	
		NÄIDATA ENNAST	M2(12), M(11)	
		KASUTUSHARJUMUS	KUI VANA OLI KUI	KAHEKSA

KASUTUSHARJUMUS	KONTO LÕI?		M2(10), M(11)
		SEITSE	N(11), M2(12)
		KUUS	M(10)
		ÜHEKSA	N2(11)
		KÜMMME	N(12), N3(11)
	KUI TIHTI KÜLASTAB?	ÜLE PÄEVA	N(11), M(10)
		IGA PÄEV	N2(11), N(12), M2(10), M2(12), M(10), M(11)
		PAAR KORDA NÄDALAS	M(12), N3(11)
	MIKS rate.ee ON PAREM KUI REAALELU?	JULGEM SUHELDA	N(12), M2(12), M(11)
		rate.ee-ST ROHKEM UUSI TUTTAVAID	N(12)
		PIDEV KONTAKT SÕPRADEGA	M(12), N3(11)
		LAISA MEHE SUHTLUSKANAL	M2(10)
		EGA OLULISELT POLEGI	M(10)
		ROHKEM AEGA MÕELDA VASTAMISEL	M(11)
	MIDA rate.ee-s TEEB?	TEATED	M(12), N(12), N2(11), N(11)
		KIRJAD	N(12), M(12), N2(11), M2(10), M2(12), M(10), N3(11), M(11)
		KOMMENTAARID, HINDAMISED, VAATAMISED	N2(11), N(12), M(12), N(11), M2(10),

		M2(12), M(10), N3(11), M(11)
	SÕBRA UUDISED	N(11), N(12), N3(11), N3(11)
	VIDEOOD	M(12), N(11), M2(10)
	HOROSKOOP	N(12)
	TEEB AKTIIVSUST	N(12)
	KOGUB BOONUSPUNKTE	N(12), N(11)
	KLUBID	M(12), N(11), M2(10)
	MÄNGUD	N(11), N2(11), N3(11)
	KÜSITLUSED, TESTID	N2(11), N(11)
KEDA KOMMENTEERIB?	SÕBRAD	M(12), N(12), N2(11), N(11), M(10), N3(11), M(11)
	VÕÕRAD	N(12), N(11), M(11)
MILLEST OLENEB?	PILDI ILU, LAHEDUS	M2(10)
MIS VÕIMALUSI KUNAGI EI KASUTA?	FOORUM	N(11), M(12), N(12), N2(11), M2(10), M2(12), M(10), N3(11), M(11)
	PÄEVIK	M(12), M2(12), M(10), N3(11), M(11)
	MÄNGUD	M(11)
KUI TIHTI	HARVA	M(12),

	UUENDAB KONTOT?		N(12), M2(10), M2(12), M(10)	
		NÄDALAS KORD-KAKS	N2(11), N(11), N3(11)	
		IGA KORD KUI KÄIB	M(11)	
	MIDA UUENDAB?	INFO ENDA KOHTA	M(12), N2(11), M2(10), M(10),	
		LISAINFO	N2(11), M2(12), N3(11), M(11)	
		FOTOD	M(12), N(12), N2(11), N(11), M2(12), N3(11), M(11)	
		STAATUS	M(12), N(11), M2(12), M(11)	
		VIDEO	N(11), M2(10), M(10), N3(11)	
	TEKSTILINE IDENTITEET	MIS ANDMEID KONTOL AVALDAB?	MSN, SKYPE	N(12), N2(11), M2(12), M(11)
			SÜNNIAASTA	M(12), M2(12)
ELUKUTSE, HARIDUS			M(12), N(11), M2(12)	
NIMI			N2(11), N(11), M2(10), M2(12), M(10), N3(11), M(11)	
ELUKOHT			M(12), N2(11), M2(10),	

			M2(12), N3(11), M(11)
		KASV	M(12), N(11), M2(12), M(11)
		TÄHTKUJU	M(12)
		TELEFONINUMBER	M2(12)
		HUVID	M(10)
		KOOL	M(11)
	MILLISEID MUID TEKSTILISI VAHENDEID KASUTAB?	LISAINFO	N(12), N2(11), M2(12), M(12)
		PÄEVIK	N(12), N2(11), N(11)
	MILLE ALUSEL LIITUB KLUBIDEGA?	KÕIGE ROHKEM LIKMEID	M(12),
		LOOB ISE KLUBI	M(12), N(12), N(11), M2(12), M(11)
		NÄITAB HUVI VÄLJA	N2(11), M2(10), M2(12), M(10), N3(11), M(11)
		LIITUB SÕBRA EESKUJUL	M2(10)
VISUAALNE IDENTITEET	MILLISEID VIDEOSID LISAB?	MUUSIKA	M(12), N(12), N2(11), N(11), M2(10), M2(12), M(11)
		NALJA	M(12), N(12)
		ANDEKATE INIMESTE VIDEOD, SEOTUD HUVIDEGA	M2(12), M(10)
	MILLISEID FOTOSID LISAB?	NORMAALSEID	M(12), N2(11), N(12), M2(12), N3(11),

			M(11)
		EI OLEKS KOLEDAD	N2(11)
		LAHEDAD	N(11)
		ISETEHTUD	M2(12)
		EI LISAGI FOTOSID	M2(10), M(10)
	KAS <i>SKIN</i> ON OLEMAS?	<i>SKIN</i> ON	N(11)
		<i>SKIN</i> PUUDUB	M(12), N(12), N2(11), M2(10), M2(12), M(10), N3(11), M(11)
	KAS KASUTAB ALBUMEID?	KASUTAB ALBUMEID	N(12), N2(11), N(11), N3(11)
		EI KASUTA ALBUMEID	M(12), M2(10), M(10), M(11)
PRIVAATSUS	KAS ON MIDAGI, MIDA rate.ee-S EI AVALDAKS?	ISIKUKOOD	M(12), N3(11)
		TELEFONINUMBER	N2(11), M2(10), N3(11), M(11)
		ELUKOHT	N(12), M2(12)
		NIMI	N(12), N2(11)
		MSN	N(11), M2(10), N3(11)
		POOLPALJAD PILDID	M2(12)
		VÄLJAVALITU	M(10)
POSITIIVSED EMOTSIONID	MILLISED VÕIMALUSED ON NALJA PAKKUNUD?	VIDEOD	M(12), N(12), N2(11)
		PILDID	M(12), N(12), N2(11), M2(10), M(10), N3(11), M(11)
		KASUTAJAPROFIIL	M(12)

		PÄEVIKUSISSEKANDED	N(12)
		LISAINFO	N(12), N2(11), M2(10)
		KOMMENTAARID	N3(11)
	MIS AJAB NAERMA?	KAHETIMÕISTETAVUS	M(12), N(12)
		ABSURD	N2(11)
		INIMESE VÄLIMUS, MIIMIKA	N(12), N2(11), M2(10), M(10)
		ANEKDOODID	M2(10)
		VÄLJAVALITUD	M2(12), M(11)
		TEISTMOODI KUI TAVALISELT	N3(11)
		NALJAKAD OLUKORRAD	N3(11)
		INIMESTE VANUS	M(11)
NEGATIIVSED EMOTSIOONID	MIS TEKITAVAD TUJU LANGUST/ NEGATIIVSEID EMOTSIOONE?	MODERAATORID	M(12), N2(11)
		KOMMENTAARID	M(12), N(12), N2(11), M(10)
		SÕBRANNADE STAATUS	N(12)
	KAS MIDAGI ON VIHALE KA AJANUD?	AEGLANE SERVER	M(12)
		MODERAATORID	N(12), N3(11)
		OMA VÕIMALUSTE PUUDUMINE	M2(10)
MUU	MIS TEEB KONTO EBAHUVITAVAKS?	IGAVAD PILDID	M(12), N3(11)
		IGAVAD VIDEOD	M(12)
		<i>SKIN</i>	M(12)
		KAJASTAB ERAELU	N(12)
		PILDID PUUDUVAD	N(12), N2(11), N(11), M2(10), M2(12)
		PUUDUB HUUMOR	N(12)
		MÕTTETU LISAINFO	N(12), M2(12), N3(11)
		PUUDUVAD VIDEOD	N2(11), N3(11)

		IGAVAD MÄNGUD	M(10)
		PALJU KASUTAMATA VÕIMALUSI	M(11)
MIDA rate.ee JUURES MUUDAKSID?		KEELAKS PORNOGRAAFILISED PILDID	N(12)
		MODERAATORID	N(12)
		RATE SERVER	M(12)
		LOOB UUSI VÕIMALUSI	N3(11)
MILLISEID OHTE TEADVUSTATAKSE?		PORNOGRAAFIA	N(12)
		PEDOFILIA	N2(11), M2(10), M2(12), M(10), N3(11)
KELLE PROFIILE EELISTAB KRITISEERIDA?		SÕPRADE	M2(12), M(11)
		VÕÕRASTE	M2(10), M(10), N3(11)
KELLE PILTE EELISTAB HINNATA/ VAADATA?		SÕPRADE	M2(10), N3(11), M(11)
		VÕÕRASTE	M2(12), M(10), M(11)
KUIDAS SUHTUB VÕÕRASTE KIRJADESSE?		TUNNEB HEAMEELT	M2(10), M2(12), M(11)
		ON ETTEVAATLIK, EI VASTA KIRJALE	M2(12), M(10), N3(11), M(11)